

LINGHED

genom 100 år

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

5. Förord
8. Linghed med olika bydelar och Litt nr
9. Jordägares namn och snesland
15. Älvsborgslösen
16. Dikt
24. Gamla måttenheter
27. Bygdeord
28. *Linghed – en idyll* av Sune Ekman
27. Bygdeord
28. Minnesanteckningar av Lundin
35. Byns brunnar
36. Planteringssällskapet
38. Nygårds
40. Byvandring i Strömmen
41. Linghedsskolan med skolminnen
86. Musiklivet i Linghed
98. Festplatser
101. Föreningar och folkrörelser
125. Idrott
136. Byfolk
160. Livets stora händelser
165. Jordbruk
172. Fäbodar
186. Skog
206. Industrier
221. Affärer
225. Hemslöjd och hantverk
236. Kommunikationer
251. Krigsåren – kristiden
268. Framtiden

Linghed genom 100 år
ISBN:91-7970-463-8
Produktion: Falu Marketing AB, Falun

Förord

Den 7 november 1983 samlades vi några bybor i Linghedsskolans bibliotek för en studiecirkel i ämnet: *Min by och våra gårdar*. Vi som var där första gången var: Aina Backlund, Lisbet Eriksson, Brita och Gunnar Andersson, samtliga från Linghed.

Vi deltagare i den här studiecirkeln har denna första kväll lite undrande och trevande försökt finna en "börjanstråd" att nysta vidare på. Meningen med studierna är ju att vi skall ha någonting att ge åt eftervärlden, att våra efterkommande skall få veta lite hur det såg ut i Linghed förr på farfars tid. Kanske hur själva Linghed blev till.

Strax kom någon att nämna om hur det såg ut i Linghed förr, långt tillbaks i tiden. Vattnet, sjöarna har ju alltid bildat ett mönster åt bygden och byn, där det har konstaterats att Lingansjöarna bildades när människorna började dämna upp vattnet. Därför menar man att Norra Lingan har inte från början gått under Lingbron (vilken ju är byggd av människor) utan dess vatten letade sig vägar en bit bakom den milslånga Badelundaåsen.

Linghed är en stor by med namn på flera olika bydelar och är numera en av de största byarna i Svärdsjö sammantaget med de två bydelarna, östra och västra Linghed.

Aina Backlund visste att berätta om de allra första gårdarna i byn som låg i Backgårdarna och hette Fiskarns och Vargens. Från Gunhild Viklund fick vi veta att det funnits en gård på Östanfors vid namn Grejs vars lämningar återfunnits just där Vikströms har sin gård. Omkring dessa första gårdar har sedan hela byn byggts upp undan för undan. Gårdarna låg tätt intill varandra.

Men Linghedsfolket själva är de mest intressanta, genom sin självkänsla, kunnighet, uppslagsrikedom. De besitter och har alltid levat i en positiv företagsanda, till synes har de haft valspråket: "Vi gör ett försök, man får inte va dum".

Linghedsfolket har förstås varit bönder,
om än de allra första gårdarnas folk livnärt sig ändå.
Måntro det varit en fiskare, han där vid Fiskarns
Och kanske det var jakten som åt Vargens gav föda och namn.

Ja, vi har undrat hur det var förr här i Linghed
då ingen bebyggelse fanns här omkring
då rullstensåsen var kal och byn kallades Ljunghed
då sjöarna var älvar och Backgårdarna var centrum
och då det t.ex. i början av 1850-talet här fanns
över 700 getter, mer än 500 får 213 kor, 82 ungnöt och
82 hästar, hur fick dom alla rum???

Men storskiftet kom och sprängde itu,
Det blev flyttning för många och gränser blev dragna.
Strävsamt och slitigt det blev nog för många
Och år 1888 då vart det åter en flytt.
Ett tjugotal emigranter från Linghed då sökte fånga
Sin lycka i västerför att få lite bättre och se något nytt.

En man berättade en gång för sitt barnbarn om Amerikafebern, om hur
han själv haft sina drömmar om landet over there.
”Men farfar, du skulle väl ha åkt då,
så hade vi haft släkt där att nu hälsa på”, sa barnet.

Svaret på den kommentaren förmäler inte historien, men vi tror
att den gamle endast log åt sin vän.

Föreningar med olika syften har verkat och finns ju alltjämt.
De har fått stor betydelse för byn och bygdekulturen
och bidrar till trivsel och som gemensamhetslänk.

Industrier, hantverk, affärer har förutom jordbruk
varit livligt igång.
Sågverk, tegelbruk, bryggeri, mejeri, bageri, snickeri, måleri,
skrädderi, skomakeri,
affärer med fisk, karameller, musikinstrument, manufaktur,
speceri-, är bara några av många i raden så lång.

Vattenledning via vattendriven turbin och reservoar samt elektrisk ström blev verkligt för 100 år sedan i Linghed. En av den svenska landsbygdens första för distribution.

Folk trodde inte riktigt att det var sant att vattnet skulle kunna Orka upp på åsen och sedan ledas ut till alla gårdar.

Vi har på ett symboliskt, ganska omedvetet sätt följt denna vattenledning I dess olika vindlingar och krokar.

Vi har snuddat lite vid olika händelser och låtit några människor berätta. Långt ifrån alla har fått någon presentation.

Många, många skulle vara värda en hel, egen dokumentation.

Många, många fler händelser och platser borde även ha fått sin berättelse.

Nygårds Britta
lyssnar för
första gången
i sitt liv på
en radioguds-
tjänst år 1927.

Under denna 100-årsperiod har utvecklingen i vår by, ja i hela vårt land gått så oerhört fort. Vi är nog den generation som fått uppleva de flesta "nyheterna" på både gott och ont, såsom det första flygplanet, bilen, radion, TV mm.

En hel del har här återgetts och genom bl.a. alla skolminnen så hoppas vi att Du som läsare ler ett igenkännandes leende, att Du känner igen Din egen by och Dig själv.

Medan vattnet rinner vidare till både gamla och nya gårdar, till både gamla och nya generationer människor i vår by.

Lisbet Eriksson

	<u>Nuvarande ägare</u>	<u>Nuvarande läge</u>
A	STORA	Oförändrat
Ab	Anders Hansson-Anderses	Enviksvägen
B	Gösta Pers	Backgårdarna
Ba	STORA	Backgårdarna
C	Frida Back – John Backs dödsbo	Enviksvägen
D	Sune Ekman	Näset Sörlingen
E	Hans-Olof Backlund	Backgårdarna
F	Anna-Karin Wiklund	Backgårdarna
Fa	Gustav Svärdströms dödsbo	Enviksvägen
Fb	Leif Sundström	Enviksvägen
G	Hans-Olof Backlund	Backgårdarna
H	Leif och Östen Haglund	Lingheds Änga
I	Bäver Gunnar Andersson	Bölsveden
Ia	STORA	Bölsveden
Ib	Lennart Falk	Bölsveden
Ic	STORA	Bylundsgård Mörkänget
K	Alex Björkman	Backgårdarna
L	Åke Rapps dödsbo	Lingheds Änga
M	Heds Karin och Peter Burman	Backgårdarna
Ma	- " " -	Oförändrat
Mb	- " " -	- " -
N	Kerstin Lovén	Jacksgårdarna
Na	- " -	- " -
Nb	Anita Erikssons dödsbo	- " -
P	Hans-Olof Backlund – Birgitta Cedervall	Borta "Hea" ny ägare: Veronica Zetterberg
Pa	Bengt Hedmans dödsbo	Åsen
Pb		Åsen, ny ägare: Gunnar Olsson
Q	Lars Björkman	Strömmen
Qa	Valfrid Nyströms dödsbo	Strömmen
R	Anders Andersols	Oförändrat
Ra	- " " -	Oförändrat
Rb	Anders Erikssons	Oförändrat
S	Nils Andersson	Lingheds Änga

J	John Björs	Oförändrat
U	Sune Johansson, Gösta Nilsson m fl	Lingheds Änga
W	Ulf Ekman	Lingheds Änga

	<u>Nuvarande ägare</u>	<u>Nuvarande läge</u>
X	Margareta Dahlin	Oförändrat
Y	Hans Hellström (samt ytterligare 7 ägare)	Oförändrat
Z	Tommy Olsson	Lingheds Änga
A	Bertil Petters	Oförändrat
Aa	Gunvor Andersson – Bengt Hedmans dödsbo	Oförändrat
B	Börje Staffas	Oförändrat
C	Anderslars Ester Hanssons dödsbo	Byn
Ca	Törns: Ingrid Edgren	Byn
Cb	Göran Ganters	Byn
D	Lennart Olhans – Ing-Marie Eriksson	Byn
E	Per-Arne Eriksson	Lingheds Änga
F	Göran Westlund	Byn
Fr	Lars-Rune Andersson	Byn
G	Hans Hellström	Nyrét
H	Jan-Anders Andersson (Bäver)	Nyrét
Ha	Gösta och Åke Hansson	Nyrét
Hb	Ragnar Svärdström, Uno och Barbro Olars	Nyrét
J	Stig Olsson	Bölsveden
Ja	Erikpers Erik Jansson	Bölsveden
K	Ingemar Hansols	Oförändrat
L	Torsten Lövgren	Lingheds Änga
M	Ingemar Hansols – Erik Nyströms dödsbo	Oförändrat
N	Birgitta Cedervall	Oförändrat
O	Bruno Wiklund (Aug Erikssons dödsbo)	Sågviken
Oa	Britt-Marie Nordgren	Sågviken
P	Folke Englund	Byn oförändrat
Pa	STORA (Järnvägsstation)	Fiskbytta – Kolgården
Q	Elsa Wiklund – Falu Kommun	Oförändrat
R	Syskonen Halvars	Oförändrat
S	Folke Englund	Hundtjärn
U	Tage Kindström – Folke Englund	Fiskbytta
W	Sigrid Södergren – Falu Kommun	Oförändrat
Wa	Leif och Jörgen Lundgren	Fiskbytta
Wb	Leif och Jörgen Lundgren	Fiskbytta

X	Nils Björkmans dödsbo, E Danielssons Dödsbo, Höglunds m fl	Oförändrat
Y	STORA (Caravan Club)	Bölsveden

Klockorna ringa

Aldrig i denna vår värld vi kan finna
Skönare bygd än vår hembygd vi se;
Vid Lingarna, Strömmen, är liksom i drömmen
Vid Hjälpbergets fot, ner vid Backgårdarna.

Kyrkornas klockor till helgmålsbön ringa,
Ringa om tiden som är och som var.
I höstdagen stilla de underbart klinga;
Ringa om rofyllda lyckliga dar.

Lyssna till klangen när klockorna ringa
ut över nejderna budskap om bön
om människors öden, om livet och döden
ringa de upp över hedåsens krön.

Svärdsjö och Envikens kyrkklockor ringa
samtidigt heliga budskap om bön.
Ut över bygderna klockorna ringa
Högt över hedåsens sandiga krön.

GE

En tillbakablick i Linghed

Byn Lingheeden = Ljunghed omnämns redan på 1300-talet och är en av de först bebyggda byarna i socknen. Läget vid Svärdsjöns vattendrag spelade nog en roll. Namnet på de första som bosatte sig på udden vid Södra Lingans strand var Fiskarns och Vargens. Går vi längre fram i tiden, så fanns enligt skattelängd vid Älvsborgs lösen år 1571, 11 hushåll.

Låt oss nu ta en titt på Linghed och dess gårdar enligt kartan som fanns vid storskiftet 1856, det fanns då 46 hushåll. Vid omarronderingen fick Alla gårdar sin bokstav och nummer. Alfabetet användes två gånger, med såväl textad som skriven bokstav, dock inte Å, Ä, och Ö.

Byn ligger där som ett enda gytter av hus på södra sidan av åsen. Allt mellan Grejsbacken till Gropsvess och däremellan fanns Backgålan, Bygålan och Slånggålan. Tätt, tätt ligger där stugor, fähus, lider, linnhösbodas, härbren, bastur och smedjor.

Allt det andra, ifrån Långänga vid Klockarnäs till Bölsveden på åsens norra sida, var små åkerlappar, som ägdes om varandra. Det var inte ovanligt att en ägare hade sina små jordbitar på 20 olika ställen.

Ja, varför inte nämna flickan från Olhansgården, som ensam fick gå till deras gärde i Bölsveden. Då hon kom till backen ner mot Flosströmmen (Svenssons backe) möter hon en varg. Kanske var det sista vargen som sågs i Linghed.

Vi vänder tillbaka till gårdarna. Kommer vägen som följer södra sidan av åsen, ifrån Grejs backen mot västeråkern, där börjar bebyggelsen. Där fanns Backolles som fick flytta närmare Enviksgränsen, Arons och Erik Lars som fick sin nya boplats på andra sidan Sör Lingan, en Janers gård vilken flyttades till Änga (nu Skräddar Nils), Pers och Erks finns kvar. Säkert fanns hus kvar efter Fiskarns och Vargens. Att följa släktled tar sin tid, men vad hände månne i Fiskarns familj då tre stycken dog i juli 1809? Man har talat om att Fiskartomta och Varggatan efter Avens strand fanns kvar tills kommunalt vatten och avlopp grävdes 1965.

I Backgårdarna fanns också de två Stensgårdarna, nämligen Stens Staffansson (Backlunds) och Stens Göransson, den senare utflyttad till Änga (Haglunds). Bäverbacken är inte glömd, Bäverns flyttade till Bölsveden. De lämnade en stuga som övertogs av Stens Anders, blev senare Johan Wiklunds. Husets timmerknutar var sexkantiga, lika som på Ornässtugan. Då den revs 1926 fann man under golvet lämningar efter en eldstad och även gamla mynt i den. Erikjöns följer även Backgårdarna i kyrkböckerna förr. En muntligt berättad händelse har följt släktleden, nämligen att:

Den 17 mars skulle en vandrerska komma in i Bävergården för att be om husrum, men framställde inte sin begäran när hon såg att ett litet barn just höll på att födas, varför hon gick därifrån. Hon fortsatte till Erikjörs och Stensgårdarna, i alla tre blev hon nekad husrum och blev visad till "fårställa", det var nämligen gästgivargård i Björsgården. Hon lämnar de tre gårdarna med orden: "Ni ska få flytt te fårställa". På natten eldhärjades de tre gårdarna.

Innan vi lämnar Västeråkern, kan vi erinra oss sägnen om "Penningpungen".

Visst ruvar den lilla kullen, där berget går upp i dagen, ännu på sin dolda skatt. Inte underligt, då ingen lyckats få upp den. Få se, sökandet måste göras under tystnad en torsdagsnatt. De två som enligt sägnen trodde sig vara nära att gripa den, fick just se en gumma komma vandrande med händer efter sig. Hon säger: "Kom, kom mina små, vi ska skynda på, om vi Bjus ska nå innan kvällen". Skattsökarna kunde nu inte tåga utan säger: "Ni skull visst komma till Bjus ni", sedan misslyckades de i sitt sökande.

Inte långt från penningkistan finns också "kungens hästhage", varför ett område på västeråkern fått namnet, finns ingen annan förklaring, än att ett litet område lär ha fått extra fin gradbeteckning av jordmån.

Vi fortsätter ner mot Strömmen och Storbroa över vilken färden går mot Falun. Före vägarnas tillkomst var det rid- eller kurirvägar, en sådan kom från Hälsingland från nordost, sneddade över högsta åsen ner mot vattendraget, den kallades kungsvägen. En annan kom från nordväst och hade följt Balungens strand, de två stigarna möttes vid vadstället vid södra Lingan och fortsatte mot Falun.

Hur gammal Storbroad är, finns ingen uppgift på, men på en sockenstämma 1650 beslöts att bron behövde repareras. Nedanför bron fanns de sex gamla skvaltkvarnarna med namnen: Masjosa, Lillkvarn, Herrkvarn, Gammelkvarn, Backgårdskvarn och Storkvarn. Wedinsgården hade en egen kvarn: Tullmjölskvarn. Den 21 oktober 1835 fanns första skrivningen om vattenrättsdomen.

Intill Tullmjölskvarn fanns Linskäkten, som är i bruk även idag. Strax bortom låg skäktkammaren, där skäkterskorna hade sina matraster, Då de även fick värma sig en stund och slippa det fräna skäktdammet.

Uppe i backen låg Göranssons gård, denne Jans Johan höll en liten en liten handelsbod, karameller och snus fick han ju sälja till dem som färdades vägen fram. Inpå 1900-talet ägdes gården av Erik Lars. Vi gör oss närmare bekant i Wedinsgården, som har, likt varje gård, sin historia.

En minnesgod berättare har förtälat följande:” Det var en gång en bokhållare vid Vintjärns gruva, vilkens namn var Lingvall. Han skulle haft lite pengar enligt dåtid räknat. De skulle inte ha kommit i hans ägo på rätt sätt. Han avskrev inte avlidna gruvarbetare ur anställningspappren, utan stoppade deras avlöning i egen ficka. Så kom han till Linghed och köpte den fastighet som senare blev Wedins gården. Det finns inget årtal angivet för detta köp.

Här i Linghed tänkte han bygga en större gård, två stora källare byggdes och det var tänkt att bygga ett hus ovanpå. Det lär ha funnits gamla handlingar om detta, men de är nu borta. Lingvall skulle haft hjälp av en viss person vid namn Boman.

I Tänger på Kopparfors kontor fanns en bokhållare med namnet Wedin. Denne skulle vid ett tillfälle till Falun och måste därför färdas förbi gården. Han blev förtjust i platsen vid forsen, gick in i gården och frågade om den möjligen var till salu. Någon affär blev det inte då. På hemvägen tittade han åter in, då blev det köp skrivet”.

Enligt uppgift kom Wedin sedan till Linghed 1851. J O Wedin var född i Gävle 1818 – död 1879, gift 1853 med Maria Josefina Lindstål född 1824 – död 1913. Wedin var en driftig man på många sätt. På gården föddes 9 barn, två dog som spädbarn, en for till Amerika.

Sonen nummer två i ordningen, Karl – Hugo, född 1855, gick läsvägen och blev filosofie doktor. En tid vistades han i England, kom hem med nya idéer för Linghedsborna, bl a ordnade han så att Lingheds lilla mejeri

fick exportera smör till England. Hugo Wedin lär vid ett tillfälle tävlat i språk tillsammans med kung Oskar II. Kungen kunde ett språk mer än Wedin. Prästfrun Birgit Hamrin har forskat i Hugo Wedins liv och det hon skrev har publicerats i Falu Kuriren.

Fru Maria Josefina Wedin lär en gång ha varit i tjänst vid hovet, vilket gjorde att Wedinsgården blev något av en liten herrgård. Rummen nämndes som förmaket, herrummet, fruns rum och salen. I gården fanns även en spinett. Från hovet förde hon även med sig seden med julgran. Bröderna Hugo och Otto lär också en gång ha hittat handbojor under en sten efter gamla kulturstigen som gick förbi gården upp mot Hjälpberget.

När Hugo stod lik var det en fruktansvärd storm och kallt så att Strömmen frös igen. Det fick hackas hål på isen för att vattnet skulle komma till turbinerna. Skorstenshuvorna blåste också ner i kakelugnarna och det fick slås hål för att leda röken så att det gick att eldas och ordna med begravningen.

I Wedins trädgård, Alfhild Wedin Andersson i mitten

Innan vi lämnar Strömmen måste vi erinra oss om allt som förläggs här innan 1800-talet nått sitt slut. Ett mejeri 1885, pumphus om ger byn vatten 1887, en kraftstation som ger elström, troligen blev Lingshed den första landsortsby med elljus. Här byggdes Johanssons mekaniska verkstad med egen drivkraft.

Vi går till Bygålan, först ligger Vinsgården, kanske ensam jämfört med Mårtens (Heds). I en klunga fanns där soldaten Rapp och Olmatts, båda från Änga, Bylunds till Mörkänget, Solviks Margareta Andersdotter fick

sin lott i Bölsveden, Anderses och Jacks uppe på åsen, Olersgården låg också här. Ett stycke ovanför dessa gårdar ligger Stenholn.

Så kommer gårdarna än tätare sammanbyggda. Här ligger Björsgården, som var gästgivargård, Olhans, en Törn gård, Skommars (Westman – Dahlin), dessa omgavs av Andersjons, Skräddars och Lasses, de tre flyttade till Änga. Petters hade Erikpers till nära granne vilken fick flytta till Bölsveden. Grannar var soldaten Hans Ersson Pigg och Petters Erik Danielsson, även kallad Lill Petters (Hedins).

Löpar Hans Perssons gård övertogs av Stolt och därefter av fd mejerinnan och taxichauffören Anna och Alfred Hansson. På Ås Hans Erssons boplatz finns idag Lars-Rune Andersson. På avskedade soldaten Reses boplatz står idag tandläkare Ganters hus.

Anderslars och Tran (Törn) blev kvar i orubbat bo. Högre upp på åsen fanns Janmats Erik Ersson och han flyttade nedanför åsen, då grannen Janmats Erik Ersson fick flytta till Änga (Per-Arne Eriksson) gården kallades även Lill Janmats. Utter Anders Jan och Anders Jörs Olov flyttade bort i Nyre. Var de bodde tidigare syns än idag, då smeden Utter Anders (Boströms) lämnade sin smedja kvar(ägare idag Adriansson) och Anders Jörs (Hellströms) lämnade lillstugan kvar (vid Möllers) kanske den äldsta oförändrade stugan i byn.

Ja, så var det Bylunds som hamnade i Mörkänget, bara några år blev de boende där, så plockades huset åter ner, flytten blev nu till Sundborn.

Utter Erik Ersson (vid ICA-affären) flyttade ganska snart till landet i väster, ja de var inte de enda som for till Amerika. Hansols, Andersols, Erik Ols Jan (vid Nyströms) är gårdar som står kvar, deras grannar Utterjanis Anders kom till Änga, Olles och Skommar Jan Olsson till sågviken (Nordgrens).

Daniels Anders Ersson (Kindström) flyttade till Fiskbytta eller Strannon, Qvickers Jan Olsson flyttade bortom Flosströmmen. Kvar i Bygålan blev Fjärdsmans och Erikjöns. En av sönerna i Erikjönsgården övertog ganska snart ett utskifte vid Fiskbytta, byggde där upp sitt hem och tog Erikjönsnamnet med sig, då hemgården tog namnet Södergren.

Slånggålan återstår på vår vandring, namnet har kommit efter Slånggården. Det var en ganska stor gård och någon gång på 1700-talets slut hade gården delats av två bröder. Det var Slång Hans Jansson och Slång Jan Jansson. En bodde kvar i gamla gården och fick

namnet Gammelgård, den andre byggde ny gård, vilket gav namnet Nygårds.

Då storskiftet kom måste även en av gårdarna flyttas, det blev Gammelgårds Anders Hansson, som tog sitt och flyttade till Bölsveden. Nygårds Olov Jansson blev kvar, likaså Janjons Anders Ersson och Staffas Hans Hansson. Nedanför Janjons fanns Hans Matts Hans Ersson som fick flytta till Hundtjärn, Smens och Falks fick lämna sina täppor och flytta till Bölsveden. Gropsvess Anders Hans Erik Andersson var så sista gården i byn ifrån Grejsbacken.

På sidan om åsen i Bortahea låg Halvars, Matts (Mas) och Erikjöns (den senare kan tänkas ditflyttad efter branden som nämnts 1781). Där fanns även Stamp Anders Hansson (Backlunds) och Utter Hans Andersson (Hedmans). Redan vid storskiftet frändelades arvslotter som blev egna gårdar t ex Nygårds Hans Jansson (vid Leif Lundgren) och Faktornsgården hade arvslott från Nygårds.

De märkligaste gårdarna i Linghed blev Björs och Nygårds. Båda var smyckade i rummen av målare. I Björsgården fanns förutom rosmålningar även bibliska motiv, dessa var målade av E D S och Mats Stadig från Bjursås 1815.

Så skingrades den täta byklungan vid storskiftet. Gårdarna fick därmed sina ägor på ett eller två ställen. Skogen tilldelades efter varje gårds storlek, det som blev över, blev sk allmänningsskog. Myrslogar tilldelades och fåbodar fick byta ägare.

I samband med storskiftet hade varje gårdsbyggnad värderats. De gårdar som blev utflyttade fick hjälp med nedtagning av hus och deras transport och uppsättning på nya platsen. Detta var skriftligt nedtecknat, vilka som skulle hjälpa sin granne med flytten.

Gårdarna i Linghed från 1500-talet till storskiftet

I Gustaf Vasas jordebok upprättad 1540 finns förtecknad antalet gårdar i byn. Förrättningen hade som upphovsman Nijls Laarsson som upprättade jordeboken som underlag till skattelängd i syfte att belägga innevånarna med markgäld och skogsskatt. En ytterligare pålaga kan nämnas från denna tid. Den s k fodringen. Ursprungligen hade den syftet att bönderna skulle fodra ett visst antal konungs-, biskops-, och fogdehästar. Denna skyldighet ersattes dock ganska snart med ersättningsskyldighet i penningar. Storleken på gårdarna i jordeboken från 1540 uppräknades enbart på antalet hästar, inga andra djur, t ex skrevs "Oloff Nijlsson höll två hestar".

Nästa jordebok är från 1571 och kallas "Älvsborgs lösen". Däri har nedtecknats boskap, guld, silver och koppar i gårdarna. T ex:

"Matz Sigfridhson höll 4 st Kör (kor), 4 st 2 års Nöth, 14 st Gether, 4 st Får, 2 st Swin, 1 st Hest".

I jordeboken 1540 framgår det att de allra första gårdarna låg i Backgårdarna.

Efter 1540 kan inte iakttas någon nämnvärd utveckling av böndernas antal och hemmanens storlek i bygden, om än bland annat i Linghed en sakta utveckling kunde uppvisas. Detta framgår av nedan förtecknade jordböcker. I några av dessa lämnas uppgift om hemmanens storlek i tunnland eller spannland.

Utvecklingen under decennier

Jordebok år	1540	1571	1604	1733	1825
Antal gårdar	7	11	14	16	16

Uppodlingen av jord i socknen gick sakta efter mitten på 1600-talet. Den store Rikshushållaren Gustaf Vasa, som följde utvecklingen på detta område, även i Svärdsjö, riktade i ett brev från 1555 till bönderna, uppmaningen att omgående

uppta nya hemman på skogsmarkerna. Bönderna manades i detta brev att: fullkomligen rätta sig efter faderligt råd och förmaningar angående upptagande av nya hemman på skogsmarken”. En viss inverkan har denna påstötning haft då nya gårdar och bönder nämns i längder över den s k Älvsborgs lösen 1571.

Gamla måttenheter

38,88 snesland	= 1 tunnland = 0,49365 ha
1 tunnland	= 0,49365 = 388,8 bandland
1 tunnland	= 32 kappland = 56 kappland = 56000 kvadratfot
1 tunnland	= 560 kvadratstänger = 0,49365 ha
1 kappland	= 1,75 kannland = 0,015427 ha
1 kannland	= 4/7 kappland = 0,008815 ha
1 kappland	= 1,21528 snesland = 0,015427 ha
1 bandland	= 0,08228 = 36 kvadratalnar = 0,001269 ha
	2 2 2
1 bandland	= 144 fot = 2 famnar = 12,69 m (1 famn = 1,781m)
1 snesland	= 1,269387 ar = 0,144 kvrev = 0,8228569 kappland
1 snesland	= 10 bandland
1 spannland	= 20 snesland = 200 bandland = 0,2538 ha
1 spannland	= 16,4571 kappland = 0,2538 ha
	2
1 bandland	= 100 kavelland = 12,69 m
1 kistland	= 10 snesland = 0,1269 ha
	2
1 kvadratrev	= 10 kannland = 100 kvadratstänger = 10.000 fot
1 kvadratrev	= 881,519m = 5,7142848 kappland
1 kvadratfot	= 100 kvadrattum = 10.000 kvadratlinjer
1 hektar	= 78,77818 snesland = 64,8231531 kappland
	= 2,025723 tunnland = 11,3440518 kvadratrev
1 kvadrataln	= 4 kvadratfot
1 riksdaler	= 48 skillingar = 18 daler
1 daler	= 2 skillingar + 8 runstycken = 32 runstycken (32 öre)
1 skilling	= 12 runstycken(1rst = 6,54 bdl i Husby)
1 stig	= 4 korgar = 64 runstycken
1 lass	= 24 kämsor
1 lispund	= 20 skålpund = 640 lod = 8,5 kilo
1 nyläst	= 100 center = 10.000 skålpund = 4,25 ton
1 skålpund	= 100 ort = 10.000 korn = 425 gram
	3
1 kappe	= 1,75 kannor = 0,02617 m
1 tunna fast mått	= 36 kappar
1 tunna läst mått	= 32 kappar
1 stavrum ved	= 1½ stig kol

1 stavrum ved 3,5 = ett mått kolved om tre alnar i bredd, 3 alnar i höjd och

3

alnar i längd = 252 fot

1 val = 80 stycken

1 skock = 60 stycken

1 fot = 0,2969 meter

1 aln = 2 fot = 4 kvarter = 24 verktum

Vid Backollesgården.

Karin och Anders Vikman. Barnen Back: Frida, Erik och John.

Gamla märken och iakttagelser

Grisen ska inte slaktas på "neandet" (månen i nedan) för då krymper fläsket i stekpannan.

Frö som ska sås på våren och skördas ovan jord, sås på "nyet", det som skall skördas under jord sås på neandet.

Den 5 juni är det Bo och alla tungel = måne som tänds före Bo är vintertungel. Det blir ingen sommar förrän det "tunglet" gått ut.

En klar himmel mellan jul och nyår skall vintergatan studeras. Är det "Kyndelmässklösna" mörk och oklar, blir det milt väder, är den klar och fin blir det kallt väder vid Kyndelmäss.

Kyndelmässtö
boon's nö
rutti hö o frössi brö

Kvällsrögga kall natt
Morgonrögga våt hatt

Bygdeord i Linghed

höbreur = hopräfsat hö för torkning
omåttle = Stort, fint
lessin = ledsen
öspå = ölsoppa
aster = avkomma

Knollrur = hyvelspån (användes
också att stoppa i
fässingen)

Sjötå = skarva, förlänga
Trälutt = tröttsamt
Senfalu = senfärdig
Tomma = tumla

Stitjin = elak
Krusu = kinkig
Avu
Otôlu = otålig
Grinu
Kravlu = dålig
Hugvill = yr
Ont i rona = ont i höfterna
Kuta = springa

tävu = retsam
skrävlå = skryta
gâtu = gata
tjortil = kjol
fässir = Madrass av
hemvävt tyg,
stoppad med halm
Tätji = täcke
Skryp = kort, litet, räckte ej långt

Trôkut = tråkigt
Krånglu = senfärdig
hest = häst
Jåns = nyligen

bråku = pratar, bråkar
avut = allt går fel
tjävru
Tjävras = retsam, näsvis
retu
Beglå = titta
kokksa
Spåu = liten trädspade
okknu = okänd(främmande)

Kox ättôr = se efter	arvillôr =	bättre än andra
Gâli = svårt	Bävlet =	hemskt, stort
Sultin = hungrig	Gullu =	rar, söt
Åslapp = rester	Hârmle=	synd att det gick så
Stampâ = potatismos	Jönut =	lillgammalt
Flöttgås = grädde innan det blir smör	Iljâlu =	listig
Lâo = lada	Ömsôm =	än si än så
Flöttmjölja = maträtt	Duvin =	olustig
Guvi = gav	Truttu =	ledsen
	Slätjepôsa =	tygpåse som bl.a. användes av fäbod kullorna att ha salt och mjöl i till djuren
Hâskle = halsduk	Ämle =	färglöst eller smaklös Mat
Fâsto = förstuga, tambur	hätru =	torftigt klädd
Kupp = kopp	dök =	otymplig(odåga)
Krällmakk = larm	makk =	mask
Strekâ = strömdrag	Strôkâ =	rismatta
Slamsu = ej så noga med det man gör	täckôdär =	sånt där
föjs = ladugård	mytjy =	mycket
tôlmo = tålamod	häsjâ =	hässja
hävlar = långa stänger att bära hö på	tjävling =	runt vedträ
hävlet = bra, skapligt	Krâlu =	dålig (försöka ta sig fram)
stytti = spets på dräktmössa kan också vara en åker ex.vis rågåker (råg)	Tjämsur =	tjämsade ihop höet innan det sattes på hässjan

Linghed – en idyll med förankring i verkligheten

Mina barndoms- och ungdomsminnen från Linghed kan summeras som en idyll med förankring i verkligheten.

Linghed var platsen där människor tycktes trivas med livet. Man arbetade och kopplade av under fritiden.

Linghed kunde då erbjuda utkomstmöjligheter för de flesta inom byn. Man hade ett välskött jordbruk i kombination med skogsbruk. Man kunde inom byn få arbete vid sågverk, vid flottningen och skiljestället, vid järnvägen och inom verkstäder och hantverket.

Linghed hade livsmedelsbutiker och andra småaffärer där man kunde köpa sig sådant som man för sitt uppehälle behövde.

Linghed hade ett rikt föreningsliv. Genom att ta del av det utbud som godtemplarlogen erbjöd kunde man uppleva den idealitet som medlemmarna där marknadsförde. Idrottsföreningen var verksam inom fotboll och skidsport efter dåtidens mönster. Föreläsningens verksamhet gav anknytning till de strömningar som var rådande utanför byns gränser. Biblioteket och boklånemöjligheten bidrog på sitt sätt.

Vid ”bolaget” hade man en manskör som fyllde sin funktion.

Linghed hade frälsningsarmén och Missionsförsamlingen som bidrog på sitt sätt att skapa trivsel och tillfredsställelse. Båda hade vid tiden för sekelskiftet och framåt mycket omfattande verksamheter.

Genom Folkets Hus och organisationer inom arbetarrörelsen hade Linghed den förankring som var nödvändig för dessa intressen.

När jag senare i livet – och i samband med uppdrag för Gnosjö – tänkte jag tillbaka och registrerade utvecklingsmöjligheterna för Linghed och Gnosjö så slog det mig hur lika utgångsläge dessa orter hade.

Jag frågade mig varför inte Linghed blev ett Gnosjö?

Utan att ha vetskap om det förflutna kan man aldrig uträtta något för framtiden.

Det är aldrig för sent att vända om och söka nya vägar för utveckling av en bygd. Även om Linghed idag är en del av en storkommun bör man

inte sätta sig till ro och tro att beslutsfattare och centraldirigering kan göra allt.

Även om Lingshed idag är en del av det mönster som styrs av länsplanerare och kommunkontor med näringslivssekreterare i Falun så bör Lingshedsborna själva tala för sin by. Det kan annars vara risk för att det bytänkande som våra beslutsfattare så ofta talar om inriktas på vad som gynnar den by där kommunkontor och kommunens ledning arbetar ifrån.

Visserligen har man kommit ett stort steg mot jämlikhet även när det gäller Lingshed. Numera äter man inte längre av Lindholms mors goda korv och pölsa utan i likhet med så många andra får hålla sig till Melkers och Konsums köttvaror. Man dricker inte av mjölken från byns egna kor direkt utan först efter det att mjölken transporteras till och från samma mejeri som många andra betjänas av. Lingshedsborna använder inte i samma utsträckning som förr Viklunds fars båtar utan likadana plastbåtar som man använder runt om i vårt land. Viklunds skidor har fått lämna plats för skidor som tillverkas i andra länder vars tillverkare man kan se när våra skididoler gått i mål och blir föremål för någon standardiserad intervju med skidorna mot åkarens axlar.

Jämlikheten borde inte få sudda ut Lingsheds profil och se sysselsättningsmöjligheter som ligger i att ta till vara vad som bygdens egna en gång skapat och utvecklat.

Det är den enskilda människans tankar och strävanden som skapar utveckling. Det visar det förflutna.

Sune Ekman

Svärdsjö socken var uppdelad i Fierdingar, dessa var: Benchtzeds, Tofta, Östansiö och Tångers fierding. Lingshed tillhörde Östansiö fierding. Så var varje by uppdelad i rotar, dvs. varje rote skulle ansvara för en soldat. Rotarnas namn i Lingshed var Utter-, Rask-, Ås-, Falks-, och Heds rote. Byarnas angelägenheter styrdes av bystämman men också av sockenstämman.

För Lingsheds del har bystämman bytt namn genom åren, den kallades först Lingsheds byamän, så Lingsheds bysamfällighet, idag Lingsheds Samfällighetsförening. Av gamla protokoll framgår det att varje stämma var välbesökt. Varje deltagare antecknades med rösträtt för var och en enligt röstlängd.

Lingshed är en skogs-, jordbruks- och industribygd. Antalet invånare år 1988 var 735 + Hökviken 54 = 789 samt 346 hushåll.

Enligt uppgifter i KE Forslunds bok, "Med Dalälven från källorna till havet", så står det om Badlundaåsen att den blir ännu smalare, sänker sig och ligger som en sträng emellan sjöarna. Före istiden fanns här endast en sjö. Det var rullstensåsen som kom och klöv den i två skilda halvöar.

Sägner berättar att den bildades av sand som rann ut ur en trasig säck som en jätte bar på ryggen då han vandrade över sjön. Den genomskäres av ett sund som lär ha grävts av människohänder.

Skollärare Möller var noggrann i att lära barnen att det hade gått en smal å ifrån Norrlingan, bakom åsen till nuvarande sågviken.

Hämtat ur bysamfällighetsboken

Den 26 juli 1925 beslöts att bilda en frivillig brandkår (frågan hade behandlats redan den 7 juli 1912) och att bilda en jaktvårdsförening.

Bystämmorna var välbesökta t ex den 7 november 1925 var det 33 byamän samlade. Den 2 december 1928 var det 55 byamän närvarande.

Översvämningar av betydelse

Våren 1916 var den värsta översvämningen, vattnet kom då in genom fönstren i Johanssons verkstad vid Strömmen.

1982 på sommaren var andra översvämningen, då var det risk för kraftstationen.

1985 i september kom den tredje översvämningen.

Översvämning vid Lingshedsströmmen år 1916

Hemmansägare Erik Lundin, Lingshed, en byns "allt i allo".

Han var född och uppväxt på den gård han senare övertog av föräldrarna år 1947. Han drev där jord- och skogsbruk. Skogen var det han helst ägnade sig åt.

I unga år var han aktiv inom idrotten, då främst skidåkning och fotboll. Senare kom han att ägna sig åt styrelsearbete i idrottsföreningen i många år. Lundin var även politiskt engagerad i Svärdsjö gamla kommun och var där bl a ledamot i byggnadsnämnden, taxeringsnämnden samt som kronoombud.

Under en kort tid var han även ledamot i kommunalnämnden och som roteombud och ledamot i styrelsen för Svärdsjö Besparingssskog. Han var dessutom styrelsemedlem i flera vägföreningar, fiskevårdsföreningar och bysamfälligheten och var ordförande och kassör för Lingsheds Elektriska Belysningsförening under många år. Lundin har dessutom varit byborna behjälplig med bland annat deklARATIONER och andra handlingar ända till sin bortgång.

Han deltog i studiecirkeln: *Min by och våra gårdar*, genom att bistå med uppgifter och "minnen".

Minnesanteckningar efter Erik Lundin

- 1948 11 november Sista husförhöret i skolan, närvarande Erik Lundin, Janmats Anna samt prästen Gustav Hillebrant
- 1949 9 maj Började byvägarna iordningställas
- 1952 17 juni Borrades efter vatten mellan Lundins och Backolles
- 1953 17 januari Invigdes bandyplan på Lingshedsåsen
- 30 maj Begravdes Simon Lindgren
1955 Sattes ny ram in i Bondsågen, köpt från Rågsvedens såg
- 1956 Snoddas sjöng på Lingshedsåsen
Sista persontåget avgick från Lingshed
- 1960 10 september Pensionärshemmet i Bolaget invigdes
- 1964 Vägbelysning genom byn, 58 lampor
- 1965 TV-masten på Tåktberget restes
- 1968 Byvägarna asfalterades, kostnad 156 000:-
- 1973 Bysamfälligheten hade stor avverkning i Tobo
- 1974 Spjersbo vägsamfällighet bildades, (sammanslagning av flera vägar)
- 1979 Valborgsmäss på Lingshedsåsen, talare Anna-Greta Backlund (snöväder)
- 1980 Bron vid Bondsågen revs, ersattes av plåttrumma
- 1981 Dammen vid Bondsågen brast av vårfloden
- 1983 11 maj Bysamfälligheten bytte skog från Tobo till Gillerberget
- 1949 – 1979 16 barmarksjular

Byns brunnar

Emma Södergren vid en av byns brunnar, med några getter.
Alla byns getter vallades av gårdarnas folk i tur och ordning.

Varje gård ägde nog sin egen brunn, men det fanns ändå några som var större och gemensamma. En var på Hea vid Hansols, Janjons, Petters, nedanför Göte Erks och i Bortahea. Brunnen vid Hansols underhölls av byn långt fram i tiden och Erikjörs brunn som den kallades var väl bevarad och i bruk ända tills vattnet försvann i den, då det kommunala vatten- och avloppssystemet grävdes. De kalla vintrarna i början på 1940-talet, var vattenledningar frusna till många gårdar och vattnet måste hämtas från Erikjörs brunn.

Planteringssällskapet

Det ansågs att Ljunghedsåsen som endast var en ljunghed borde planteras med träd.

På bystämman den 1 juni 1925 tillsattes en kommitté som skulle planera en plantering på en del platser.

Till kommittéledamöter utsågs: Alfred Lindström, Carl Möller, Erik Södergren, August Hedin och Alfred Hed.

Träd planterades vid Uppers smedja på åsen, på Hea vid Hansols och i gropan vid Höglunds. Skolbarnen fick hjälpa till att plantera en allé från skolan ner till landsvägen.

Carl J Möller var den drivande i detta planteringssällskap.

Några av dem som planterade träd våren 1932

Carl J Möller, Bengt Höglund, Nils Höglund, Sven Björkman, Gösta Åkerström, Alex Olsson, Gösta Halvars, Erik Åkerström, Folke Vestman, Erik Backman, Elis Höglund, Bengt Niklasson, Erik Backlund, Valfrid Halvars, Axel Norén, Erik Vallin, Gustav Staffas, Nils Björkman, Hans Staffas, John Pers, John Vallin, Elov Olsson, Karl Staffas och Albin Danielsson.

Nygårds Britta

Hon överlät sitt hus och hem till Svärdsjö Hembygdsmuseum år 1928.

Nygårds Britta övervakade själv nedmonteringen av huset vilket utfördes av Anders Boström och Hans Hellström. Det gick till musik av spelmännen Ragnar och Helge Möller.

Stock för stock i flera hästlass flyttades denna storstuga från Linghed och sattes upp och blev sedan till Svärdsjö gammelgård.

Lingheds Skolan

Bilden visar äldsta byggnaden, den stod emellan den nuvarande skolbyggnaden och Frälsningsarméns lokal "Arken".

Skolan i Lingshedsbyn på ovanstående bild byggdes år 1913. Dessförinnan fanns ett skolhus strax intill. Den skollokalen blev i slutet av 1800-talet för liten för att rymma de allt större barnskolorna. Därför hölls skola på flera ställen i olika gårdar i byn. Barnen fick gå i skolan varannan dag.

Skolväsendet i Lingshed

Vi, vår grupp i cirkeln om skolväsendet, har några gånger varit på kyrkoarkivet för att få uppgifter om gamla skolans tillkomst. Om den från början var byggd till skola, eller, om byggnaden varit en lada eller stuga som inreddes till skollokal. Men på arkivet fanns inget, för byarna eller rotarna fick själva hålla sig med skolor. Inte förrän 1883 hade församlingen stämma över skolorna som skulle inlösas från byarna. Där är Lingsheds påbyggda och reparerade skola omnämnd. I Lingshed fanns en protokollbok och här redovisas några utdrag.

Beskrivning

Öfver

Skolhusbyggnaden i Lingshed under 1875

Af

Hans Mats Jan Hansson. Bokförare och kassör m.m.

Hel rote Hed - 10 kr

" " Utter - 10 kr

" " Rask - 10 kr

andel i Falk - 7 kr

" " Ås - 2 kr

Det varde beskrivet för de efterkommande

- 1 stämman I Mars 1875 var Kominister J. K. Kilman på folkskolinspektörens uppmaning hit och väckte frågan om skolhusets ombyggande.
- 2 stämman Höls någodt därefter antingen i senare hälften af mars eller i början af aprill. Därvid beslöts att alla inom byn som har Häst ska framskaffa en timmerstock hvilkett blev 49, men som det ansågs för litett skulle varje rota framskaffa 8 stockar tillsammans= 32. Sålunda 81 Plank och brän skulle rotarna framskaffa. Sedan skulle alla vidare kostnader utgå lika på varje matlag. Men som de mindre af byamännen på detta sätt blef mer än skäligt betungade. Så beslöts vid en senare stämma att byggnade skulle utgå lika med kyrkobyggnaden hvilket och är författningsenligt.
- 3 stämman Höls den 2 maj då byggnadskomiteen valdes, som är Andersgörs E. A. S. Nygårds D.H.S. Hans Mats EE.S. Vins E. A. S. Stens EH.S. Erks O.J.S. Andersjons P.E.S. och A.E.S. i Hökviken.

- 4 stämman Höls den 10 maj då komiten samlades klockan 6 att göra kostnadsförslag till den till klockan 10 utlysta auktionen. Den försiggick så att ja därom skref.
Vid denna dag förrättad akton å skolhusbyggnaden i Lingshed stadnade. Vins E. A. S. för lägsta anbudet å tomtningen (med stenmur under alla väggar) med 24 kronor 50 öre. Å timmerningen med 69 öre för varje(kors) X, och 23 öre för varje ända. Nygårds D.H. S. Blev godtjend borgen för giltiga verkställande. Mossrivning Erikgör's A. H. S. 2 stigar mossa 5,75.- Spånspäntning Andersgör's E. H. S. 2 hasar 6 kr 74 öre.
5. stämman Höls den 15 maj efter en bystämma omgående byavägen. Därvid skrefs. Med anledning af nedannämde Lingsheds vägran att bygga husrum åt en skolärare varder Härmed med all byggnad slut. Erikols H. J. S. Staffas H. H. S. Lasses E. A. S. Back A.E.S. Stens A.H.S. m.fl.
6. stämman Höls den 24 maj därom skrefs. Vid denna dag hållen allmänstämma angående skolhusbyggnaden voro meningarna mycket delade hvarför röstning måste vidtagas. Denna utföll med 16 ja mot 13 nej. På grund däraf beslöts att byggnaden skulle fortgå och som någon av bymennen yttrat att det bort varit åtta dars lysning på aktionen, så utbjöds byggnaden ånyo men ingen spekulant hördes av varför det blef vid hvad som blef gjort den 19 maj.
7. stämman Höls den 6 juni hvarsom Pastor J.F. Kilman skref följande:
I Protokoll Af undertecknad ordförande kallad genom af Vederbörlig ordning skedd pålysning från prädikstolen i Svärdsjö kyrka 2 söndagar å rad sammanträdde Lingsheds byamen för att ytterligare rådgöra om den redan den 18 mars detta år beslutade tillbyggnad af Lingsheds skolhus och öfverens komme.
1. att denna tillbyggnad hvilken kommer att utgöras av tvänne rum åt skolläraren nemligen ett kök och ett boningsrum, avklädningsrum samt förstuga. Skulle ofördröjligen börja och fortgå efter den af skolläraren Sjöberg uppgjorda ritning.
 2. att denförut invalda byggnadskommiten bestående af Andersgör's A.H.S. Andersgör's J. O. S. Vins E. A. S. Stens E. H. S. Erks JO J.S. Jan Mats E.E.S. Andersgons P. E. S. och Andersers A: E. S. i Hökviken. Skulle fortfarande uppdraga så väl ledningen av byggnaden som uppförande av medlen därtill.

3. att det av Vins E.A.S. vid aktionen den 10 maj detta år gorda anbud å tomtningen med 24 kr och 50 öre, å timmerningen 69 öre för varje X (kors) och 23 öre för varje ända skulle antagas.
4. att betalningen för allt arbete skulle utgå med som vid kyrkobyggnaden dvs. lika af varje matlag stort eller litet äfven som af lösa arbetare, samt
5. att alla övriga omkostnader uttaxeras av rotarna, ordförande afslutade sammankomsten med en tacksägelse till de församlade för den enighet de vid detta tillfälle ådagalagt, men tillika vid tanke på flera byamens vankelmodighet med ett tvivel hur vida inte ånger öfver de i dag fattade besluten och däraf följande förändring af beslutet snart kunde illfria sig hvilket tvivel höjdes med ett ljudeligt Nej.

J.F. Kilman v. Pastor ordförande

Justerat å egnas och byamennens vägnar sosom varande
Deras befulmäktigade ombud därtill.
Utter Hans Andersson och Faktor H.Jansson.

Utdrag ur protokoll

Auktionsprotokoll å skolhusbyggnaden i Linghed hållett.

Därstädes den 6 mars 1876.

Enligt skedd pålysning från prädikstolen 2 söndag å rad utbjöds nu följande särskilda arbeten.

1. för timmerning stadnade Erikanders E.A.S. för lägsta anbudet nämligen 67 kr. Med borgen af Utter Hans Andersson.
2. för takningen stadnade J.Törn för lägsta anbudet nämligen för aln 5 öre. Med borgen af Utter Hans A.S.
3. å 60 stycken ribb stadnade Vins JJS för lägsta anbudet nemligen 10kr.
4. Dörrar och fönster Utter Anders Andersson stadnade med för hål 8 kr. Golfning och takning i 4 rum 50 kr en trapp i förstugan 10 kr. Med borgen af Petter i Boda och Anders Mats Erik Andersson i Hökviken.
5. Angående tegelleveransen beslöt att Erikgöns A.H.S. Smed J. E. S. och Vins E. A. S. skulle tillverka och bränna 3000 murtegel att leverera vid Skolhuset för 6 kr pär 100.

Auktionsprotokoll hållet vid skolhuset 25 september 1876.

No: 1	Stens Jan Göransson	Förstugudörren	6 kr
2	Andersjons P.E.S.	En dörr	7,12
3	H. Östlund	En	10,50
4	H. Lindström	Brokvisten	44,30
5	Wins H.H.S.	en spishäll	7,07
6	H.Hedlund	en	6:-
7	Sveds H.H.S.		3,02
		ett spjell	1:-
8	Erikanders E.A.S.	en kakelugn	24:-
9	Hans Mats J.H.S	en säng	5,67
			<hr/>
			125,18

Utdrag ur protokoll

Auktionsprotokoll Hållet I Skolhuset den 31 mars 1877 å
Den byggnad som skall uppföras under instundande sommar.

För lägsta anbudet för källarbron som skall vara cirka 11 varv hög och
13 alnar lång och 8 alnar bred med blott knutstenar.

Stadnade Utter H. Andersson med 110

För lägsta anbudet å ladugården med 2 afträden af
Bräder. Hela byggnaden i proption lika stor med den
Ofvannämnda. Stadnade J. Törn med 100
Wins Erik A. S. källaren med 80

Nov 16 Löpar H. P.S. för 3 dagars hjälp åt panelningen 4,88
24 Utter Anders A. S. för ett dagsverke 2,50
Dec 4 Skolläraren Möller för målningen 29,08
4 Wins Erik Andersson för smidning av 4 par gångjärn 1,50
9 Anders Mats Erik som för diverse glasisättning 1:-

1242,26

1878

januari 28 Skolläraren P.G. Möller för takspikning, listning
och strykning av det nya taket i skolsalen
tillsammans 6 dagar 1,75 10,50
februari 4 Erikanders Andersson för han hjälpt skoläraren
med panelningen en dag 1,60
Dito man för stenvältning 0,50
Dito man om hjälp att flytta lagården 0,50
J för lagården och afträdena 100,-
Mars 3 Skolläraren Möller för ett dagsverk på
Stenmuren under källarbron 1,75
” Anna Hedlund för en dagstvättning i skolsalen -,50
April 14 Wins Andersson ytterligare på timmerna
Emedan han fick blott hälften för bjelkkorsen
Utter Janis A Andersson för Räknekub 2,-

1372,20

Utdrag ur protokoll

Protokoll vid lagligen utlyst bystämma med intressenterna i Lingheds skolrote i Skolhuset derstädes den 23 november 1884.

1. Sedan kungörelsen för stämman och utdrag av Kyrkstämmans protokoll af den 30 sistlidna oktober blivt uppläst framställes af ordföranden den frågan huruvida församlingen skulle få inlösa rotskolehuset till Folkskolehus eller ej, stämmans enhälliga beslut blef att emot lösen öfverlämna Skolhuset åt församlingen till folkskolehus.
2. På framställd fråga till hvad pris enades stämman att för själva Skolhuset skulle värderingsmännens protokoll läggas till grund med den tillökning som af intressenterna gordes den 24 sept 1883 af 322,- jämte ersättning för reparation af kakelugnar och köksspis med 25,-
3. Uthusbyggnaderna upptogs mera specifikt.

Källaren stor och rymlig	125,-
Matbod och wedbod i samma byggnad 702 alnar timmer á 13 öre	91,26
Golf i matboden en tolft plank	7,-
Stenfoten 43 kvadrat alnar á 50 öre	21,50
Yttertaket med pert, spik mm	21,60
Arbetslön för byggnadens uppförande	60,-
3 st dörrar med gångjärn	10,50
1 fönster till matboden	3,50

Uthusbyggnaderna upptogs mera specifikt

Källaren stor och rymlig	125,-
Matbod och Wedbod i samma byggnad 702 alnar á 13 öre	91,26
Golf i matboden en tolft plank	7,-
Stenfoten 43 qvadrat alnar á 50 öre	21,50
Yttertaket med pert, spik m.m.	21,60
Arbetslön för byggnadens uppförande	60.-
3 stycken dörrar med gångjärn	10,50
1 fönster till matboden	3,50

Ladugårdsbyggnaden med tvänne afträden

Ladugården af timmer 7 alnar lång, 7 alnar bred	
5,25 aln á 13 öre	68,25
Till afträdena af bräder 4½ tolf á 5 kr	22,50
½ tolf plank	3,-
Yttertak till denna byggnad	21,60
4 stycken dörrar á 3,50	14,-
Arbetslön för byggnadens uppförande	60,-
2 mindre fönster i ladugården	1,50
500 stycken 4 tumsspik á 60 öre	3,-
Stenfoten 18 qvadrat alnar á 50 öre	9,-
Planteringsland på två ställen dels omkring Skolhuset dels ett Stycke därifrån till Lärarens behov någodt öfver 1 Tunland i Arial tillsammans enligt förut till Skolrådet inlämnad uppgift.	
116 famnar staket omkring Skolgården á 1,25 per famn	145,-
4 stycken grindar á 4 kronor	16,-
50 famnar gårdsgård á 10 öre	5,-

Äldsta skolkortet taget år 1897, vid Erik Lars gården.
Lärare: Emma Möller.

Utdrag ur protokoll

Protokoll hållet med Lingsheds Skollag i Skolhuset därstädes den 4 januari 1886.

Efter i behörig tid skedd pålysning från prädikstolen i församlingens kyrka tvänne söndagar å rad nämligen den 27 november 1885 och den 3 januari 1886. Samlades Skollaget och beslöt följande:

1. Sedan inom församlingen vidtagits den ordningen att gemensamt bygga och underhålla folkskolehusen och i följd därav värdering skett å de skolhus som anses lämpliga och som åtminstone under närmaste tiden kan tjäna som Folkskolehus. Däribland Lingsheds skolhus har skollaget erbjudits en lösnings summa av tvåtusensex kronor och åttiotvå öre (2006,82) enligt värderingsinstrument af den 30 juni 1883.
2. Som skollaget ansåg sig för ofvanstående belopp icke kunna frånträda sitt skolhus utan ansåg det i så fall vara bättre att behålla det till småskolehus men församlingen det oaktat vidhöll sitt yrkande få inlösa det, så yrkade skollaget en förhöjning å köpesumman med ettusentvåhundrafemtiosex kronor och tjuogoett öre (1256,21) enligt bystämmoprotokoll av den 24 september 1883. Enär uthusen tillkomma som består af Källare med Wedbod och matbord öfver. Ladugård med tvänne Afträden samt platsen med planteringsland, bestående af omkring 31320 qvadrat fot inhägnat af nytt staket och skulle ingå i köpesumman.
3. Vid framställd proposition häröfver om nu skollaget vore villigt att till församlingen försälja sitt skolhus för en summa af tretusentvåhundrasextiotre kronor och tre öre (3263,03) besvarades frågan med ett enhälligt ja.

Inventarier i skolsalen

28 st tvåsitsiga skrifbänkar á 6 kronor	168,-
2 st svarta taflor á 60 kronor	120.-

4 Att justera detta protokoll utsågs Handlanden E. Eriksson och Jan Matts Erik Ersson

Sålunda öfverenskommet intygar
P. G. Möller
Ordförande

Linghedsskolan

Så har Linghed sålt sin gamla skola till församlingen. P. G. Möller var lärare där med ett års lärarutbildning. Han föddes 17/8 1837. Sin lärarbana slutade han 1911.

Då kom en ung studerande Grankvist som vikarie en termin. Om honom har John Vikström f. 10/ 9 1900, berättat. Grankvist var duktig att sjunga så han lärde barnen nya sånger, däribland ” Prästens lilla kråka skulle ut och åka”. Några av barnen talade om för föräldrarna, med det resultatet att denne Grankvist fick en varning för sådana ogudaktiga sånger.

28 oktober 1911 kl 10 fm. skulle en Simon Lindgren från Hille komma till Linghed och göra undervisningsprov, men fick förhinder. Men den 10 december 1911 antogs han som vikarie. Vårterminen, 9 januari 1912 började Simon Lindgren född 1887, sin lärarbana i Linghed. De två första åren i Godtemplarlokalen, 1914 i den nybyggda skolan. Selim Åberg blev antagen som ordinarie lärare i Östra skolan dec. 1911.

1914 började lärarinnan Mia Bergsten också sin tjänst. Sedan med efternamnet Lindgren. Både Mia och Simon Lindgren tjänstgjorde i Linghed till sin pension.

Emma Karolina Möller, född den 27/6 1867. Enligt en tjänstebok efter henne började hon sin lärarbana 1888 i Norrbärke. Kom till Linghed 1889. Emma Möller var småskollärlarinna och hennes första skolsal var på ”Fjärsmans vind”, därefter Godtemplarlokalen och så den nybyggda skolan 1914. Efter 41½ år som lärare slutade hon. Ej en enda sjukdag under dessa år.

Tidigare var det även småskola i nuvarande Eriklersgården.

Karin Möller, född 31/1 1908, har till undertecknad lämnat dessa uppgifter. Per Möller var farfar och Emma Möller faster till Karin.

Gunhild Vikström

Lärarens skyldigheter

Stadgar 1897 enligt § 23.

Att behandla lärjungarna med milt allvar och bibringa dem en noggrann, fullständig och levande kunskap att hos dem befordra gudsfruktan, laglydnad, flit och ordentlighet och med eget exempel däruti föreläsa.

Hyreskontrakt

Emellan logen Hoppets Stjerna i Linghed och Svärdsjö skolråd är denna dag hyreskontrakt träffat.

Logen Hoppets Stjerna upplåter och uthyr härmed till Svärdsjö skolråd, under en tid av 1 år, eller den kortare tid som från skolrådets sida kan ifrågakomma, räknat från den 1:ste instundande september d.å.

Den större församlingssalen i godtemplarlokalen att användas till folkskolelokal emot en öfverenskommen hyres summa. Etthundrasjuttiofem (175) kronor pr år.

Logen ansvarar för att hålla lokalen i fullt användbart skick att den kan nyttjas äfven under vintermånaderna genom insättande af innanfönster och äfven om så påfordras göra ändring i värmeanordningen på samma gång den förbehåller sig rätt att under de tider då skolan icke pågår använda lokalen för egen räkning.

För under skoltid möjligen uppkommen skada å lokalen och dess inventarier ansvara skolrådet.

Med förestående hyreskontrakt hvaraf två exemplar är upprättade förklara vi oss å ömse sidor nöjda.

Linghed den 17 juni 1913.

Å skolrådets vägnar

å logens vägnar

Anders Boström

Erik Hed
E. Höglund
Hans Hansson

Skolgång och skolbyggnader

Skolan i Lingshed hade flytande småskola med, år 1874, 54 barn. Terminsavgiften var 1879 2 kronor. Men de föräldrar som inte kunde betala fick understöd med 50 öre. Alla barn orkade inte med skolgången och en del föräldrar tyckte dessutom att det inte var nödvändigt att gå i skolan. Då fick frågan lösas med läkarutlåtande.

Till 1899 gick rotarnas barn från Sågverket i Böle – Isala skolrote. Men detta år flyttades barnen, först till Falk lada, sedan till Lingsheds Missionshus.

Den 19 januari 1910 skrevs kontrakt med Johan Jansson Lumsheden som entreprenör för uppförande av skolhus i Östra Lingshed. Byggnaden skulle vara färdig 1 aug. 1911 men fördröjdes till den 17 november samma år. Byggnadskommittéerade var D. D. Danielsson och E. Englund.

Lingshedsbyns skola som var C skola och den största i distriktet skulle ändras till B skola, och för detta ändamål bygga nytt och större hus. Den 10 Januari 1912 var ärendet uppe till beslut i skolrådet. Och den 29 september 1912 fastställdes att bygga en skola i tegel. Det förutvarande förslaget var en byggnad i timmer.

Kostnadsförslag uppgjort för en byggnad i tegel 34.400 kr.

Av entreprenadkontraktet framgick att skolbyggnaden skulle vara färdig den 15 juli 1914. I fullständigt skick och inrett enligt fastställda ritningar och efterföljande beskrivning vid vite av 20 kr för varje överskjutande dag.

Skolan togs i bruk på höstterminen 1914, närmare bestämt den 24 september.

19 juli 1930 enligt Anders Boström Svärdsjö Skolråd.
Reparation av matkällare i Lingshedsskolan 325kr.
Anbud för ny källare under avklädningsrummet 950:-
Högaktningsfullt D. Danielsson.

1914 års skolbyggnad omfattade tre lärosalar och en sal för träslöjd, som även fick tjänstgöra som skolkök och då fick hyvelbänkarna och pojkslöjden vara i jordvåningen. Mellan- och storskolan hade gemensam ingång och tambur där ytterkläderna hängdes. I tamburen intog ju barnen sin medhavda matsäck och dessutom skulle tamburen fungera

som gymnastiksal. Småskolans ingång var gemensam med lärarbostäderna vilka omfattade tre lägenheter.

1967 genomgick skolan en stor renovering. Till det yttre förändrades takets brytningar och alla klasser fick gemensam ingång. Lärarbostaden blev omändrad till bibliotek, syrum och lärarrum. Skolbespisningen var först förlagd i Nyströms f.d. skrädderi, sedan i IOGT-lokalen, men blev år 1984 förflyttad till skolhuset i en f.d. lägenhet. Träslöjd och gymnastik är förlagda till Rönndalens skola.

Segrare i skidtävling vid Östra skolan 1930

Fr.v. Folke Eriksson, Sigge Höglund, Erik Back, Elis Hed och Arne Hellström.

Slöjdlektion på västra skolan 1931. Lärarinna Anna Lindkvist

Östra skolan, första och andra klass 1929. Lärarinna Susanna Pettersson.

Östra skolan 1922, lärare för 5 och 6 klass Albert Nyström.
Lärare för 3 och 4 klass Vilma Svensson. Barnen födda 1910 – 1913.

Skolminnen

Mia och Simon Lindgren

Detta lärarpar utförde sin livsgärning här i Linghed. Deltagarna i studiecirkeln *Min by och våra gårdar*, har var och en berättat om sin skoltid och sina lärare. På så sätt har Mia och Simon Lindgren blivit omnämnda i så gott som varje "skolminne".

Mia Lindgren var en mild och mjuk moderstyp medan Simon Lindgren var en mycket respektingivande person. Dock gjorde han sig namn om att vara en god pedagog.

Ett av de äldsta skolkorten från Lingshed, taget 1899 i hagen vid Falk lada där Östra Lingsheds första skola låg.

Några av eleverna är identifierade såsom: Vilhelm Sandberg, Johan Falk, Ivar Eriksson, Oskar Lindberg, Helmer Sundberg, Edvin Söderman, Inez Hedlund, Evelina Nyberg, Elna Karlsson, Tilda Englund, Hanna Ramström
Lärlarlnna Elsa Karlsson
Flickan längst till höger är sexårlga Hanna Falk (Hansson)

Intervju med Valfrid Halvars f. Den 19/12 1900

Valfrid berättar att han började skolan 1909 i Godtemplarlokalen var hans två första skolår, lärarinna Emma Möller. Sedan i gamla skolan som låg intill den nybyggda. Där var Per Möller lärare. Han slutade år 1911.

En vikarie, stud. Grankvist tjänstgjorde en termin, likaså Mia Bergsten. Så in i nya skolan med Simon Lindgren som lärare. Slöjdundervisningen var i Staffas gamla stuga, en låg stuga som stod med långsidan åt vägen.

Edit Halvars f. Bäckström tar vid och berättar att hon började skolan år 1909. Första och andra klass gick hon i Lingheds Missionshus. Då bodde hon i "byggningarna", de stora kasernerna som Kopparfors byggde när sågen kom till Linghed. Denna del av Linghed kallades "Bolaget". Lärarinna var Elna Karlsson.

Så en termin i Byns gamla skola med Per Möller som lärare. Hon minns all den snö att pulsa ifrån Bolaget till Byn. Med våta fötter och kläder fick dom sitta i skolsalen. Matsäcken, en flaska kall mjölk och smörgås.

Dom fick använda griffeltavla eller som den också kallades, stentavla. Skrev med griffel, så en hartass att göra ren tavlan med.

Edit blev inskriven i den nybyggda Östra skolan i Linghed år 1911. Första terminen hette läraren Selim Anton Åberg, sedan kom en lärarinna vid namn Vilma Svensson.

När Östra skolan invigdes var det biskopsbesök, en upplevelse för barnen. Det besöket fick dom senare skriva en uppsats om. När bolagsbarnen gick i skola i Byn, innan Östra byggdes, fick Bolagets och Byns barn gå varannan dag i skolan.

1914 var ju nya skolan i Byn invigningsklar.

Edit minns särskilt Frida Englund från Lingheds Änga som fick gå den kalla Ängisvägen, hur påbyltad med kläder hon var för att klara sig.

Det kort som är på nästa sida visar Simon Lindgrens första skolklass i Linghed år 1912.

Fotografen hette A. E. Engström, Linghed

Simon Lindgrens första skolklass 1912

Första raden(sittande) från vänster: Helmy Johansson, Agnes Vidén, Hilma Hellström, Britta Lindström, Nils Norén, Edvin Johansson och Gustav Rolig.

Andra raden (knästående) från vänster: Regina Lundgren, Anna Thörn, Frida Englund, Anna Hansson, Hildur Eriksson, Frida Östlund, Axel Eriksson, Gustav Duvström, Karl Söderlund och Gustav Svärdström.

Tredje raden (stående) från vänster: Hildur Johansson, Svea Möller, Maria Eriksson, Valfrid Halvars, Tekla Eriksson, Karin Eriksson, Edit Höglund, Emil Rapp, John Vikström, Erik Eriksson, Erik Backlund, Oskar Hedkvist och Erik Södergren.

Fjärde raden (stående) från vänster: Anna Whalén, Nanny Johansson, Märta Stenberg, Sven Vikström, Helmer söderlund, Axel Norén, Erik Backlund, Albin Whalén, Hans Andersson, Valfrid Hedlund och Ivan Norgren.

Lärare Simon Lindgren
Fotograf A E Engström, Lingshed

Minnen från vårterminen 1922 i fjärde klassen Lingheds V Folkskola

Jag som Enviksbo kom till Linghed i början på jan. 1922 som lillpiga och fick gå i skolan samtidigt. Dagarna började med att gå till skolan och lektionerna där. Frukosten fick jag gå hem och äta. Frukosten = sylt, mjölk och hårt hembakat bröd.

Efter skolans slut för dagen återtog hemarbetet, separatorn skulle diskas, liksom övrig disk som var kvar från morgonen. När det blev tid för ladugården fick jag hjälpa till med det jag kunde, ge kalvarna mjölk, tvätta kornas spenar och ibland bära in hö till korna. Göra iordning "sörpa", dvs hackad halm, agnar, mjöl och melass som blandades med lite vatten i en "sörplåda", en för varje ko. Någon gång fick jag sopa och göra rent i ladugården. På morron när jag gick till skolan var jag så rädd att det skulle lukta "föjs" av mig.

Tillbaka i skolan igen. Minns särskilt vår lärarinna Mia Lindgren med sitt lugna väsen och mjuka röst. Så minns jag alla mina nya kamrater, i skolan träffade jag dem, men efter skoldagens slut hade jag sällan tid över till någon gemenskap med dem. På kvällen var det läxor och annat att göra, diskbaljan väntade, ved som skulle köras in på en kälke o. s. v.

Nu åter till ett minne från skolan. Simon Lindgren som hade klasserna 5-6 var vår lärare, alltså 3:e och 4:e, då vi hade gymnastik. Mia och Simon bytte då lektioner. Gymnastiklokal var ute på Åsen mellan skolan och Godtemplarlokalen. Minns än idag Lindgrens tordönsstämma, hans röst hördes vida omkring.

Har i min ägo ett foto från en av hans lektioner. Ser ofta på kortet och minns alla skolkamrater. Många har gått bort, men det är roligt att ha ett sådant fotominne.

Gunhild Vikström

Skoldokumentation

Jag började småskolan år 1919 för Emma Möller. Hon hade namn om sig att ha hårda nypor och att dela ut örfilar till dem som förtjänade det. Kan ej minnas något särskilt om detta, vi var väl snälla och välartade. Hon pysslade om oss på alla vis, kammade oss när vi skulle fotograferas. I mellanskolan, 3 – 4 var Mia Lindgren vår lärarinna. En

gång då hon var sjuk vikarierade en pensionerad fröken från Borgärdet, kan ej minnas hennes namn.

I storskolan var Simon Lindgren lärare. Han hade stark röst som hördes över hela skolan. Hela skoltiden kunde jag gå hem på matrasten och äta, för det mesta tunnpannkaka.

Vinterlovet varade i sex veckor. Ena året gick vi i skokök, och det andra i fortsättningsskolan för Simon Lindgren. Skolköksfröken var Anna Greta Larsson. Därmed var skoltiden slut och det var bara konfirmationsläsningen kvar. Det var år 1926, det år jag fyllde 14. Anton Haglund var som komminister min lärare. Kan ej komma ihåg någon mer episod att berätta om.

Anna Edgren

Gymnastiklektion vårterminen 1922, lärare Simon Lindgren
Elever: Klas Viklund, Knut Andersson, Artur Backlund, Alex Olsson, Gunnar Johansson, Gösta Söderlund, Erik Adriansson, John Hansson, Sven Vestberg, Edit Björkman, Alfred Vestberg, Sven Björkman, Bengt Höglund, Albin Svedlund, Gunhild Bergström(Vikström), Anna Edgren, Edit Thörn, Irene Vastesson, Karin Johansson, Fanny Andersson, Alva Rydberg, Hanna Söderström

Ett skolminne berättat av Alice Barkar

Året var 1908 i gamla skolan. Småskollärarinnan hade strängt sagt till barnen att gå raka vägen hem efter skoldagens slut, vilket hon även höll kontroll på. En dag var det två flickor som hade löfte hemifrån att få följa

en kamrat hem. Även den här dagen höll lärarinnan uppsikt och så att två flickor gick åt helt motsatt håll än hem. Nästa dag kom straffet, flickornas förklaring att de hade löfte hemifrån hjälpte inte, de fick sitta kvar. Även flickan som tagit sina kamrater med hem. Lämna skolan samtidigt fick de heller inte, en efter en fick de lämna skolan.

Hilda Jonsson berättar

Helge Jonsson har via ett band låtit sin mor, Hilda Jonsson, berätta från sin skolgång i Linghed.

Hilda Jonsson som var från Falkgården i Östra Linghed gick i gamla skolan i byn och hade därför ganska lång skolväg. Skolan såg ut som en tvättstuga, berättar hon.

Två år i småskolan där Emma Möller var lärarinna. Sedan fyra år med P. G. Möller som lärare.

Man gick varannan dag och det fanns femtio barn i klassen, tillsammans var det hundra barn i Linghedsskolan.

Hilda Jonsson berättar vidare att flickorna fick ha kvastar med sig hemifrån för att städa och pojkarna skötte eldningen.

På vintern var skolvägen alltför lång med ibland oplogade vägar, med mycket snö så kjolarna rös till is. Barnen fick torka dem så gott det gick vid kaminen.

Det busades väl något på den tiden också bland barnen. En pojke som gjorde något hyss hade fått till straff att sitta bredvid en flicka.

Östra skolan

Bäfver Erik Andersson, elev vid Östra skolan under åren 1921- 1927. Östra skolan tillkom 1911. Eftersom sågverket byggdes flyttade mycket folk till Lingshed. Barnkullarna blev många, och då byggdes skolan uppe på Eriksberg. Det blev tre klassrum- småskola, mellanskola och storskola.

Så var det dags att börja i småskolan. Min första lärarinna hette Sanna Pettersson. Vi var omkring 20 barn med andra klass. Vår lärarinna var bra och vi tyckte att hon var så stilig.

Två år gick och det blev mellanskola och där hette fröken Hilma Svensson. Det blev då flera i klassen för Isala skola tillkom med barnen från Isala-Böle.

Pojkarna hade nog sina "fy" för sig och lekte mest för sig själva. Flickorna plockade blommor åt fröken på Hilma-dagen och fick då saft och bullar.

De flesta barnen hade matsäck med sig, mjölk och hård smörgås. Jag hade nära hem så jag var hem på matrasten. Vår fröken gifte sig och flyttade då från Lingshed.

Så kom vi upp i storskolan. Det var ju B-skola så vi var 30 st. i klassen. Vår lärare, ung och nyexaminerad, hette Albert Nyström och var från Lingshedsbyn. Många trevliga minnen från den tiden. Julfester med långdans igenom Nyströms lägenhet och skolsalarna. Nyström gifte sig och då blev det fest i salen för oss skolbarn.

Så var det korgboll och brännboll. Vi var till Lingshedsbyn och spelade mot barnen i skolan där. Likaså sådde vi skogsfrö tillsammans. På vintern var det skidtävlingar och utflykter till Strandrisa m.m.

Vi hade en trevlig skola, mycket sång och kanske lärdom. Skolan låg så bra intill skogen och vacker natur. Synd att inte nutidens barn får uppleva som vi hade vår skoldag. Med klockan som ringde in och vi gick på led från tamburen in i skolsalen. Psalmsång och morgonbön, sedan började skolarbetet.

Vår lärare var bra på alla vis. Examen var något alldeles extra, lövade salar och det luktade nyskurat. Till examen fick vi alltid nytt på oss. Så var dt förhör. Skolråd, kyrkoherde Svan och en del föräldrar var med och lyssnade.

Så kom sommarlovet, man tyckte att alla somrar var varma och fina. Lingsheds Östra skola brann ned år 1964. En tragisk händelse. Skolan hade då varit nedlagd ett antal år.

Gymnastiklektion på skolan vid Östra skolgård. Barnen spelar brännboll på 1920-talet.

Anna-Greta Larssons första skolköksklass år 1924.

Slöjdundervisning 1924, lärare Emma Möller.

Frida Johansson, Anna Edgren, Greta Björkman, Rut Backlund, Elsa Erikson, Mait Eriksson, Berta Hedman, Rut Backström, Annie Johansson, Eda Eriksson, Rut Svärdström, Karin Eriksson, Anna Johansson, Anna Hedberg, Edit Thörn, Maja Edgren, Maja Johansson, Frida Dahlin, Ingrid Ekman, Fanny Andersson, Alli Lindgren.

Mina skolminnen

Min skolgång började i augusti 1921. Jag har inget bra minne av min första skoldag, för jag grät hela tiden. Sen fick jag sitta bredvid en grannflicka och då gick det bättre.

Vår lärarinna hette Emma Möller. Hon var stor och kraftig och hade stora händer. Men hon kunde också vara snäll för jag minns när vi skulle fotografera oss, då kom hon med en kam och gjorde oss fina för skolkortstagningen. På den tiden hade nästan alla flickor flätor.

Efter småskolan blev det mellanskolan 3-4 klass med Mia Lindgren som lärare. Har inget särskilt minne från den tiden. Storskolan femte och sjätte klass där var Simon Lindgren vår lärare. Duktig och bra men högljudd. Han var särskilt intresserad av räkning, om vi ibland hade någon tid över, nog skulle det räknas.

Det roligaste minnet från sjätte klass var nog skolresan till Stockholm. Vi var inkvarterade på Klara skola. Det som jag minns bäst var Gröna Lund Med "Lustiga Huset". Likaså Skansen och att få gå på Nordiska Kompaniet och handla. Reskassan var nog ganska skral, men det var roligt ändå.

Efter sjätte klass blev det skolkök i sex veckor för Anna Greta Larsson. Samma antal veckor i fortsättningsskolan.

Sen har man fått klara sig i livet med de kunskaper man fick under sex skolår. Och det har gått ganska bra tycker jag.

Maja Björkman

Några minnen från skoltiden av Stina Dahlstedt

Stina Vallin var mitt namn då jag började skolan år 1924 eller rättare sagt, vi började, jag och min tvillingbror Helge. Vi höll ihop jämt som tvillingar brukar göra.

Jag är född i Hökviken, mina föräldrar hette Erik och Brita. Gården kallades för "Roparns", ett gammalt soldatnamn. Vi var sju syskon, en bror Nils, dog då han var nitton år. Han led av s.k. sömnsjuka.

Mina två äldsta bröder Erik och John var också tvillingar. Erik är nu 83 år gammal. Jag har ofta tänkt på så mycket arbete min mor måtte ha haft. På vintern sällan några plogade vägar till skolan. Vi flickor hade heller inga långbyxor att ta på oss, utan det var kjol och möjligen någon kappa som troligen var hemsydd av kanske hemvävt tyg.

Att som jag ha en bror med sig vid sin sida var en stor förmån. Vi satt alltid bredvid varandra. Helge var mycket duktig i alla ämnen och han hjälpte mig alltid med läxor och sådant.

Våra lärare var Emma Möller, Mia och Simon Lindgren

Första klass 1924 med Emma Möller, Lärare.

Bakre raden fr.v. Jenny Björkman, Stina Vallin, Helge Vallin, Edit Rolig, Lilly Andersson, Bengt Hedman, Ester Andersson, Gunnar Englund, John Lindström, Marit Olsson, Gunborg Jansson, Greta Eriksson, Ragnar Svärdström.

Sittande fr.v. Märta Sundström, John Backlund, Margit Hedberg, Alex Björkman, Signe Andersson, Gerda Hansson, Elsa Johansson, Oskar Andersson.

Minnen från skoltiden

Första dagen var fylld av både förväntan och något av rädsla. Helst höll man nog mor i handen. Till och med grät och gömde sig bakom mor, men tårarna glömdes snart och förbyttes till klassens djärvaste och självsäkraste elev genom åren. Emma Möller var min lärare, både snäll och sträng. Att lära oss läsa, räkna och skriva det kunde hon. Gick det allt för trögt kom såväl pekpinnen som näven till hjälp. Att sitta stilla och uppmärksam var ibland svårt. En pojke råkade en dag hålla armen så att huvudet vilade i handen och samtidigt låg lillfingret i mungipan. Då rasten kom, fick pojken pengar av lärarinnan med order om att gå till byns affär och köpa en napp. Nästa timme fick han ha nappen i sin mun, vilket han inte blev ensam om, den kom att vandra ur mun i mun om vi inte satt korrekt.

Själv råkade jag med klänningsärmens knapp göra en liten repa på bänkklocket, kan i minnet än se den lilla repa. Och nästa dag, vilken syn, ett brett klumpigt färgpenseldrag dolde repa, till det måste jag ha 10 öre med till skolan som ersättning för "repa".

Vi småskolingarna hade ju långt till dass, runt skolan bort över skolgården. I det längsta drog vi oss för att "få gå ut". En dag hann inte en av flickorna springa ut, en olycka hände. Hur hon sedan klarade att gå två km. hem i vinterkylan förstår jag inte. Efter den dagen hamnade en potta i materialrummet, att användas av flickorna i nödfall, pojkarna sprang till skolgrannens stugknut och deras slaskhög.

I trean var Karl Svensson vår lärare och i fjärde klass Britta Skog-Björklund. Den första skolresan gjorde vi i fyran, en cykeltur Isala lada och Svärdsjö kyrka.

I flickslöjden kom lärarinnan med nya idéer. Vi slapp sticka den tråiga svarta långstrumpan m.m. som tidigare klasser gjort. Medan vi slöjdade

fick vi lyssna till högläsning bl. a. Ur boken Pollyannas flickvän med "vara glad – leken. Boken handlade ju om flickan som alltid försökte hitta något att vara glad åt, den boken finns kvar i minnet ännu.

I "storskolan" som vi sa blev Simon Lindgren vår lärare. Mycket noggrann och med en stämman som hördes långt utanför klassrummet. Fortsättningsskolans samhällskunskap blev en fin information hur dåtidens samhälle fungerade.

Fem-sexans klasser fick vartannat år göra en skolresa till Stockholm tillsammans med Östra skolan, en upplevelse som dröjt kvar i minnet.

Varje dag i skolan inleddes med en psalm, och med en sådan avslutades också dagen. Till varje lördag var det en psalmvers som utanläxa. Nog gick vi i skolan sex dagar i veckan med hemläxa varje dag, men ändå travade vi glatt till söndagsskolan då helgen kom.

Anna Greta Larsson gav i skolköket en grundlig undervisning i att tillaga husmanskost, en kunskap att bygga på. Idag tänker man på att en fullgod frukost kostade då 9 – 12 öre, middag med två rätter 25 – 40 öre och lördagens finmat 50 – 75 öre.

Varje sommar var det simkurs med Albert Nyström som lärare.

Det fanns väl dagar under skolarbetet som var mer eller mindre pirriga t.ex. då skolinspektören eller någon annan från skolstyrelsen kom för att lyssna på oss, till provskrivningarna gällde det att plugga och åter plugga. Examen var en stor dag, att få komma finklädde till den av björkar och blommor smyckade skolsalen. Varje bläckhornshål hade sitt glas för blommor, då var det aldrig frågan om allergiska besvär.

Idag skulle det aldrig gå att ha gymnastik under så primitiva förhållanden som vi hade. Tamburen med alla dessa tjocka ytterkläder och grova skor, som tagit in massor av grus och smuts, där låg vi på golvet när vi inte gjorde armar uppåt häv eller knäna böj.

Ja, det finns många minnen från skolarbetet. Vilket "smyssel" var det inte sista lördagen i maj då det i hemlighets skulle göras en tårta. Emot kvällen bar det iväg till hagen för att hugga björkar, brokvisten skulle smyckas till Mors Dag. I tidig morgon kokades kaffe och med dukad bricka stod vi barn och sjöng: Mor, lilla mor, vem är väl som Du? Ingen i hela världen.

Från barndomen minns jag att till jul och midsommar var det storstädning, ofta flyttade man under sommarhalvåret ut i sommarköket. Vid den städningen byttes även "fässingen" (madrass) i sängarna, det var en stor tygmadrass som fylldes med slagtröskad halm eller "knôllrur", det var långa hyvelspån som vi hämtade vid sågen.

Den här "fässingen" blev som en stor tjock korv i den gustavianska sängen. Där gällde det nu att forma till den så att den blev liggbar. Det var enda gången som det var tillåtet att busa i en säng. Och Vins moster lär ha sagt vid ett tillfälle: "Höra ni, nu pôjkâr skâ ni ställ er på knä på fôttra å knöl tä fässinga".

Något som väl alla mindre barn råkade ut för, det var då julgrisen skulle slaktas, då var intresset på helspänn. För att bli av med barnen just då grisen skulle avlivas, skickades de till granngården för att låna ett "rumpdrag". Hos grannen var man införstådd i ärendet och uppehöll barnen genom att leta efter "något". Så bar det iväg hem med någon "grej" som slaktaren tackade för. Mycket mer vore värt att skriva ner av minnen. Tänk då den stora ugnen eldades vid höstens bakdagar, då hela kökstaket fylldes med rågbrödskakor för torkning.

Lördagseftermiddagarna i vintertid, då tystnaden bröts av ljudande malmklocksklang.

Det var då karlarna och hästarna kom hem till byn efter veckans timmerkörning i skogen. Vilken musik från skackelklockans tunga ton, blandat med seldonsklockans ljusa klang.

Det var som en sammanringning till helg.

Aina Backlund

Minnen från skoltiden

Min skolgång började 1928 och räckte till 1934, således 6 år, med några veckors påbyggnad med fortsättningsskola. Första och andra klass undervisade Mia Lindgren. Det intryck jag har från hennes undervisning är enbart goda. En viss fasthet förenad med en mjuk och varm framtoning var hennes kännetecken.

Ett minne från första skoldagen. Läseböcker och övrigt material hade delats ut och lärarinnan frågar klassen om det är någon som kan läsa. En pojke rcker upp handen och talar om, det kan jag. Lärarinnan ber honom ge prov på sin läskunnighet. Hansmats Gösta slår upp läseboken och läser helt flytande det finstilla på andra sidan, d. v. s. förordet, riktat till lärarna.

Vi var 18 i klassen, nio pojkar och nio flickor. I mellanskolan, 3:e och 4:e klass, hette den ordinarie läraren Brita Folke. Ett flertal vikarier undervisade tidvis. Brita Björklund, Olof Vidner och Karl Svensson är några jag minns.

I "storskolan" femte och sjätte klass undervisade Simon Lundgren. Hans lärargärning kännetecknades framför allt av fasthet och disciplin. Det som gjorde största intrycket på mig var bl. a. Hans intresse för och utomordentliga kunskaper i historia. Historiska händelser skildrades med stor inlevelse under hans historielektioner.

Under tjugo- och trettioalet var fortfarande självhushållningen det som präglade tillvaron i byn. Vid en jämförelse med nutiden är det väl främst arbetsmetoderna inom jordbruket som var helt annorlunda. Kor och hästar i varje bondgård. Det enda som var mekaniserat var tröskning, vedkapning, och klyvning med hjälp av likströmsmetoder. Hästen den helt dominerande dragaren, traktorn ett helt okänt begrepp. Brödsädesodling, råg och vete för gårdens behov förekom på alla gårdar, likaså fodersäd och havre för djuren.

Behovet av arbetskraft var följaktligen stort på varje gård. Vi skolbarn fick därför hjälpa till med olika sysslor efter skolans slut för dagen. Att dröja kvar på byn efter skoldagens slut var en dödssynd. Jag minns bl. a. Hansols farfar fryntligt uppmanade oss: "Gåna hem tä vårsäg nu" om vi dröjt för länge i byn.

Vår väg till skolan var den s. k. Genvägen, ett upptrampatrågångsdike som sträckte sig över åkerfältet mot byn. Från mina första skolår minns

jag hur spännande och kusligt det var att passera Andersols Bastu, man var aldrig säker på att det inte "skrömta" i den säkert urgamla byggnaden.

Skolvägen gick därefter förbi flera gårdar. En bestående minnesbild därifrån var en och debsamma: gårdens äldsta var sysselsatta med vedsågning och klyvning för hand. Trots ett visst handikapp med darrhänthet kunde Hansols farfar med osviklig precision träffa rätt med yxan på vedklubben. Vi brukade stanna till och beundra hans skicklighet. Han företedde en bild av obändig energi förenad med ett oändligt tålamod i sitt arbete med veden.

Hansols farfars motsats, grannen, var nog en utpräglad "Dan Andersson – spelman" med motvilja för vedhuggning o dyl. Olés´n var ju i ungdomen erkänd fiolspelman som spelade på bröllop och danser. Han försörjde sig som skomakare. Vi barn blev ofta skickade dit med skorsom skulle lagas.

Bland minnesbilderna från tjugo- och trettioalet var ljuden från olika företeelser inom byn en framträdande plats. Under sommarhalvåret var det timmerbogserbåtarnas karaktäristiska tändkule "pop –pop" på sjöarna Norr och Sör Lingan.

Vidare ljuden från de båda sågverken och järnvägen som vid östanvind hördes mycket påtagligt. Den "s, k. "luren" från sågen vid Näset gick väl in i medvetandet som något självklart och naturligt både morgon, frukost Middag och kväll.

Bland ljuden man minns med en känsla av saknad är väl hästpinglorna – skackelklockorna under vinterhalvåret. En del bybor kunde med absolut säkerhet känna igen varje klocka och således identifiera varje ekipage utan att se detta. En form av absolut gehör. Andersols August, vår granne, hade denna begåvning.

I nostalgin ingår flera ljud med anknytning till årstiderna, tidiga vårars tjut från vedsågklingorna och höstens monotona mummel från tröskverken. Detta tröskarbete var dock ingen idyll. Vi barn fick ofta hjälpa till och följaktligen vistas i detta damminferno med ibland ödesdigra följder.

Ett fenomen bland ljuden som säkert äldre Lingshedsbor minns är ljudet från "lystråan". Från likströmsledningarna kom vid väderombyte en fullkomlig symfoni av läten och toner inomhus. Man somnade lätt om kvällen när det sjöng i "träan".

I många avseenden var nog tjugo- och trettioalet en brytningsperiod. Radion började sakta utvecklas och bli allmän. TV däremot ett helt okänt begrepp. En jämförelse med nutiden visar att tillvaron vad beträffar sättet att umgås både inom familjen och familjerna var väsentligt annorlunda, man hade mer tid för varandra. I så gott som alla hem var samlevnad av flera generationer något alldeles vanligt och självklart.

Vad man minns från den tiden är nog hur personer med utpräglad berättartalang förenad med klart minne och sinne för både humor och tragik och inte minst mystik, kunde roa och fascinera oss barn.

Uppradade på kökssoffan satt vi med öron och ögon på skaft när Backlunds Ernst kom på besök och drog sina av både verklighet och fantasi utsmyckade historier och skrönor. Den tidens TV – föreställningar.

Högtid var det också när grannen Vins far kom på besök. Hans berättarkonst präglades av kärnfulla och fyndiga uttryck och inte minst humor. Här infinner sig tanken: tänk om man haft tillgång till bandspelare.

De ljusa minnena från trettioalet dämpas något av beröringen med depressionens verkningar under decenniets första del. Den svåra arbetslösheten var orsaken till misär och nöd i många hem i byn. Den s. k. Fattigvården fick träda till med hjälp till mat för dagen för de som inte hade några reserver att tillgå. Förödmjukning stod att läsa i mångas ögon när de tvingades besöka fattigvårdens lokala företrädare, min farfar, och be om hjälp.

Dessa minnen från depressionens år förkväver dock inte den ljusa och positiva bilden av tillvaron och utvecklingen i byn. Genom "bycirkeln" har vi fått en god uppfattning om hur våra förfäder genom samarbete åstadkommit storverk till bygdens bästa. Från den äldsta tidens bystämma och sedermera bysamfällighet, till senare tiders ekonomiska sammanslutningar, inte minst de ideella rörelserna kan man spåra viljan att ge byns innebyggare trygghet och meningsfullhet i tillvaron. Att denna mentalitet hos byborna inte försvagats genom åren ger följande fakta belägg för: Lingshedsbornas köptrohet i den egna affären i byn, når en så hög nivå att den är unik för hela landet. Lingshedsborna kan se framtiden an med tillförsikt.

Bengt Hed

Femte och sjätte klass 1934, lärare Simon Lindgren.

Bakre raden fr. vänster: Helge Rolig, John Brun, Gösta Björkman, Sven Eriksson, Bengt Niklasson, Folke Dahlin, Göte Olsson, Gösta Persson, Harald Backlund, Ture Andersson, Gösta Pers, Bengt Hed, Erik Backlund, Arne Hedström, Gunnar Sahlin.

Mittersta raden fr. v. Göran Rapp, Lisa Isberg, Vega Pettersson, Birgit Söderlund, Lizzie Hansson, Greta Stenberg, Gunhild Sjögren, Signe sjögen, Knut Lindholm. Främre raden fr. v. Sigrid Jansson, Ingrid Sundström, Mait Backlund, Henny Berglund, Stina Lundgren, Anna Britta Hansson, Gun Lindström, Maj Lindström, Maj – Lis Eriksson. Birgit Björkman saknas.

Skolminnen Av Erik Hellström

Jag började min skolgång i augusti 1931. Vi var åtta elever i klassen, fyra flickor och fyra pojkar. Vår första lärarinna hette Anna Lindqvist. Andra årskursen hade vi Mia Lindgren. Då hade klassen ökat med tre elever genom inflyttning.

I mellanskolan, klasserna tre och fyra hade vi som ordinarie lärare Britta Björklund. Vid hennes ledighet var Albert Björklund vikarie. En annan vikarie var Ester Karlsson som var skånska. Jag minns att det ibland var språksvårigheter.

Britta Björklund minns man bäst genom hennes förmåga att handskas med motorfordon. Hon bodde i Källänget och kom åkande på moped eller lättviktare som det hette på den tiden. Iklädd skinnställ och skinnhuva så såg hon ut som en riktig racerförare. Senare blev det en bil av märket DKV

I klasserna 5 och 6 var Simon Lindgren lärare. Han var duktig men en sträng magister som man hade stor respekt för. Han var mycket idrottsintresserad, så gymnastik och sport ingick ofta i läroplanen. Gymnastiken utövades i tamburen där det fanns både balansbom och linor att göra armhävningar i.

Vintertid var det skidåkning som dominerade. Varje vecka hade vi minst en skidtävling inom skolan. höjdpunkten var ju när vi fick fara till Borgärdet på den stora tävlingen för socknens alla skolor. Där tävlades i första hand om det stora vandringspriset, vilket vanns åtskilliga gånger av Lingsheds Västra Folkskola. Men även de individuella priserna hägrade ju.

Sommartid hade vi alltid en friluftsdag då vi sådde skogsfrö. Jag var nyligen till ett av de områden som vi sådde och resultatet var långa, kraftiga tallar.

Året efter att vi slutat sexan följde fortsättningsskolan med Gösta Danielsson som lärare. Anna Greta Larsson undervisade i skolkök.

Med denna skolgång har man sedan fått klara sig genom livet.

Tredje och fjärde klass 1933, lärarinna Britta Björklund
Översta raden: Erik Hellström, Ingvar Höglund, Kerstin Johansson, Ruth Danielsson, Lisa Hed, Lennart Dahlin, Einar Lindström, Sigvard Jansson,

Andraen: Holger Backlund, Margit Hansson, Doris Svärdström, Dagmar Lindström, Ellen Backström, Elsa Söderlund, Elov Brun.

Sittande på trappan: Berit Hansson, Anna Rabenius, Maj Stenberg, Sigrid Lindgren, Elsa Björkman, Karin Andersson, Anna Björkman.

Främre raden: Sven Lindholm, Gösta Hedkvist, Rune Andersson, Erik Andersson.

Minnen från skoltiden

Min skolgång i Lingsheds V. Folkskola började i aug. 1931, min första lärarinna var Anna Lindkvist, bördig från Lingshed. Allt var spännande och nytt, vi barn från Back- och bygålan kände inte så många barn från de övriga delarna av byn.

Ens skoltid rymmer ju både ljusa och mindre ljusa minnen. Ett soligt minne. På den tiden fanns inte så speciellt många fester för oss barn. Men en fest som jag tror att alla minns, det var höstterminens sista dags eftermiddag då skolans julfest gick av stapeln, gemensamt för hela skolan.

Vårterminen i första klass gick vi i fröken Brita Folkes lägenhet på skolans övervåning. Anledning till förflyttning av vår klass var nämligen den att våran skolsal ändrades om, vartannat år för skolkök och vartannat år för pojkarnas fortsättningsskola.

Nämnda Brita Folke hade ett brinnande teaterintresse som resulterade i offentliga, av barnen framförda sagospel, Törnrosa m. fl. Mitt deltagande i en av pjäserna bestod i att agera blåklocka, klädd i en blåcreppappersklänning.

Mia Lindgren var lärare i andra klass. Vi barn i småskolan var åtskilda från mellan- och storskolan med ex.vis egen ingång. Samma som lärarbostäderna. Egen lekplan mellan skolan och Frälsningsarmén. Egentligen tillbringade vi rasterna på vad man kan kalla allmän väg. På vintern innebar gymnastiktimmarna skid- och sparkåkning i "täppan" nedanför skolan. någon gång utflykt ända till Sandbacken bortom Hansols.

Mellanskollärare för min del var Britta Björklund, vikarier vid hennes ledighet var Albert Björklund och Ester Karlsson.

Till de mindre ljusa minnena räknades den dag, jag tror alla gruvade sig för, nämligen skolinspektörens besök. I våra ögon den stränge Karl Linge, i själva verket en godmodig person, men som ingav respekt då han i katedern ställde sina frågor.

Lovdagar som förärades oss under terminerna var det s. k. skurlovet. Och undertecknad minns de dagar då kyrkan tog storskolans sal i besittning för husförhör. Den dagen fick vi gå hem tidigare än vanligt. Kommer väl ihåg när jag finklädd fick följa med min farfar på husförhör i skolan.

Simon Lindgren utförde hela sin lärargärning i Linghed, från 1912 till 1951. Han var min lärare i storskolan d. v. s. femte och sjätte klass. Ingen psykolog precis, men väl en god pedagog. Han ingav en väldig respekt inte bara hos skolbarnen. Kommunalpolitiker, landstingsman, idealist, kännetecknen för Simon Lindgren. Minns särskilt hans

sångtimmar då vi alltid fick sjunga, vad jag tror var hans älsklingsång, sången om Island ”vilar i vita skummande vågor”.

Något jag aldrig glömmer var vintern 1936 i femte klass. Lindgren hämtade sin radio och lät oss elever få lyssna till utsändningen från olympiaden från Garmisch – Partenkirchen i Tyskland. Det fanns inte radio i så många hem på den tiden.

I den av Lingsheds Badhusför. Uppförda bastun fick vi skolbarn löga oss varannan lördag. Skoltiden innefattade även lördagarna.

Alla minns väl skolans skidtävlingsspår. Över skolgården, förbi Möllers, Täppens, över Lissven, bakom åsen över åkrarna, vid Söderlunds tillbaka upp till skolan. Och vinterns höjdpunkt, stora skidtävlingen i Borgärdet för socknens alla skolor. I tävlingen för flickor vann i de flesta fall Lingsheds Östra. Vi, och jag i synnerhet, som varken ville eller kunde tävla, fick ändå äran att åka buss till Borgärdet, se på de åkande och höjden av lycka, titta på filmvid prisutdelningen i Godtemplarstugan. En i alla bemärkelser fin dag för mamma skickade med oss en härlig matsäck, mjölkchoklad, limpsmörgås med korv och stekta ägg.

Varje vår fick vi skolbarn hjälpa till med städning av den lilla planteringen mitt i byn, ovanför Hansols. En rolig dag, för efter fullgjort värv fick vi varsin karamell, utdelad av självaste skolläraren.

En eloge till Simon Lindgren för hans arrangemang av skolresorna till Kungliga Huvudstaden. För min del, dagen efter examen 1937. En upplevelse av stora mått och därtill med 15 kr i fickpengar. Skolgången avslutades i och med skolköket vintern 1938.

Lisa Hed – Vykander

Min skoltid i Lingsheds Västra folkskola

Undertecknad började skolan hösten 1933 för Mia Lindgren. Vi var 8 st. i klassen, fyra flickor och fyra pojkar och det var en s.k. B – klass. Alltså delade vi klassrum med andra klass. De var många fler. Vi hade egen tambur och ingång men det hindrade inte oss från att gå ut i stora tamburen och träffa våra större syskon, om det var några problem. Kanske byta smörgås om mamma lagt fel. De, som bodde i närheten av skolan, gick hem och åt frukost. När Simon Lindgrens dånande röst hördes, darrade vi som asplöv. Mia Lindgren var mjuk i rösten och som en ankmamma för oss.

I klass tre och fyra hade vi Britta Björklund som lärare. Då fick vi även börja med slöjd, alltid i vår skolsal. Vi började med att sticka en pannlapp ”talapp” i ljusvekegarn och med virkning ikring.

Lärovikarier var Märta Skog-Sparring och Albert Björklund. För honom fick vi sjunga mycket och det tyckte vi om.

Britta Björklund köpte en lätt ”HC” motorcykel och kom farande till skolan i full skinnklädsel med huva och glasögon. Hon var nog den första ”knutten” jag sett. Men under den kalla vintern åkte hon buss.

Var fjortonde dag när vi skolbarn badade bastu i badhuset var hon med mig hem medan hon väntade på bussen. Då bjöds hon på paltbröd och fläsk som hon tyckte om. En maträtt som vi fick varje lördag så jag tyckte inte det var något att bjuda lärarinnan på. Vi fick betala tio öre för ett bad. Den lördag vi skulle bada sprang vi allt vad vi orkade för att hinna före bussen som barnen från Östra skolan kom med. Vi ville ha en hytt att klä av oss iså att de inte skulle se våra hemsydda underkläder. De hade köpta trikålivstycken, byxor och linnen, och i våra ögon var de malliga.

I dag när vi diskuterar detta säger de tvärt om, de tyckte vi var fina med färggranna och kanske blommiga underkläder, medan de bara hade vita sådana. Det fanns bara tre hytter och bänkar runt väggarna. Det var att gå in i tvättrummet och ta en plåtbalja och tvätta sig i, sedan in i bastun en stund, därefter duschen. Tvål och handduk hade vi med hemifrån.

I femte och sjätte klass var Simon Lindgren vår lärare. Han var inte speciellt musikalisk utan spelade morgonpsalmerna, t. ex. ”Din klara sol” med ett finger. När vi fick höra på skolradiosändningar bar han ner sin egen radio och alla klasser samlades i femte och sjättes sal. Sten

Bergmans reseskildringar och andra viktiga program gjorde att det var alldeles tyst i klassen.

Några veckor efter jul hade vi skolkök och pojkarna fortsättningsskola. Lärare i skolköket var Anna Greta Larsson. Hon flyttade med sina spisar och köksgrejor i stora lårar till de olika skolorna i Svärdsjö. Det var under krigstiden med ransonering på nästan all mat. Vi fick blanda ut mjöl med ärter, kli och havre brändes att dryga ut kaffet med så att ransoneringstilldelningen skulle räcka.

Det var två bilar som brukade komma med kött till skolköket. En slaktar-Bil ägdes av två ogifta bröder, dem hade "fröken" ett speciellt gott öga till. En av flickorna steg upp på frökens stol när vi en dag skulle smygtitta när köttleverantörerna kom. Stolen gick sönder, flickan hade så när ramlat in i fönstret. Vi satte tillbaka benen på den trasiga stolen och ställde den på frökens plats igen. Nästa morron då hon skulle sätta sig på sin stol rasade den samman. Stort förhör men ingen ville tala om hur det hela gått till. Lindgren bad mej ta hem stolen för lagning eftersom jag var snickardotter.

Konfirmationsläsningen hade vi i sockenstugan året efter det vi gått ut sjätte klass. Vi började "läsningen" i febr. –mars och gick två dagar i veckan fram till pingst. Min "läspräst" var Bror G. Bosiö. På vintern åkte vi spark eller skidor till sockenstugan, när våren kom fick vi traska och gå. Pingsten 1940 gick jag fram, d. v. s. konfirmation på pingstafton och vår första nattvard på annandagen. Men vi var också i kyrkan på pingstdagen. Den pingsthelgen var det sista gången på sex år som vi fick åka bil. Bensinstopp och sedan gengastiden. När bensinen kom tillbaka var det begränsad tid för bilåkande. Inget efter kl 6 em och ingen söndagstrafik förekom.

Edit Danielsson-Johansson

Första och andra klass 1933 Lärare Mia Lindgren
Sittande på marken fr.v. Gösta Hansson, Gösta Nilsson, Henry
Söderlund, Sune Hed, Sven Erik Eriksson, B Viklund, Valdemar
Lindström, Göte Stenberg, Mittersta raden fr. v. Annmarie Bruhn, Anna
Stina Danielsson, Maine Höglund, Elsa Rolig, Barbro Anderson, Greta
Eriksson, Edit Danielsson, Astrid Lindgren, Anna Lindholm.
Bakre raden fr. v. Hans Erik Eriksson, Ingemar Andersson, Stig Jönsson.

Mina skolminnen

Jag gick i skolan åren 1937 till 1944 med Mia Lindgren som lärarinna i första och andra klass. I denna första klass minns jag, var respekten så stor att vi knappt tordes räcka upp handen och be att "få gå ut". Så en och annan olycka hände emellanåt.

I tredje klass hade vi Britta Björklund som lärare. Hon kom ibland åkande på motorcykel, skinnklädd från topp till tå.

En beundrad och avhållen lärare, Sara Fosselius, hade vi i fjärde klass. Hon målade porträtt i olja och några av oss fick sitta modell efter skoldagens slut. Mitt porträtt hängde t. o. m. på utställning i Faluns Konsthall. Vi var de första elever som gick sjunde året och Simon Lindgren undervisade då tre klasser i samma klassrum. Skolinspektören kom på besök en gång per termin, då gällde det att räcka upp handen och svara på frågor.

På lördagarna var det bastubad i Lingsheds badhus och då kostade ett bad för oss barn tio öre. Varje vår fick vi städa och kratta byns plantering och då köpte alltid Simon Lindgren en påse karameller och bjöd oss på.

Istället för nutidens TV fick vi lyssna på skolradio med ibland forskningsresandena Sten Bergman eller Sven Hedin vilka berättade från sina resor jorden runt.

Vår skolresa blev ingen långresa på grund av beredskapstider. Färden gick till Falun med besök på Dala Fornsal och Gruvmuséet.

Karin Fjärdsmans

Här poserar 3 och 4 klass 1940, lärarinna Sara Fosselius.

Främre raden: Ingegerd Svärdström, Barbro Höglund, Karin Fjärdsmans, Britta Lindström, Dagny Lindholm.

Mellersta raden: Sune Söderlund, Yngve Rapp, Bertil Persson, Stig Eriksson, Gunnar Lindholm, Karl Olov Landstedt.

Överst: Tore Björklund, Bertil Hed, S. Fosselius, Birgit Dahlin, Marianne Landstedt, Karl Erik Lundgren, Per Isberg.

Sjunde klassen i Lingheds Västra och Östra skola

Simon Lindgren undervisade i tre klasser läsåren 1944 – 1950. Det var klasserna 5,6 och 7. 1950—1951 var sjuan placerad i Källängeskolan. Bo Allard kom som nyexaminerad lärare till Linghed och tjänstgjorde i Östra skolan 1951 –1952, därefter i Västra 1953—1954. Under Bo Allards tid spelades ofta teaterpjäser o. dyl. Han tog sin gitarr och sjöng när skolarbetet kändes tungt.

Sjunde klass bestod också av barn från Svartnäs och Vintjärn. De var inackorderade i Linghed men åkte till sina hem över veckosluten. Skolbarnen åkte med ordinarie bussturer så lektionerna måste passas in efter detta.

Klass 7 i Lingheds västra och östra 1952—53. Lärare Bo Allard.
Elever: Ella Petters, Inger Olsson, Ingrid Söderlund, Lennart Falk, Åke Rapp, Ragnar Hansson, Gunnar Andersson, Bertil Dahlin, Torsten Emilsson, Lars Forslund, Stig Olsson, Lars Åke Kindström.
Från Svartnäs:, Vintjärn: Elsemaj Nordgren, Evy Olsson, Lennart Jansson, Arne Norman, Karl Erik Vänn, Hans Olof Kohlström, Lars Sjöstrand. (Alla i klassen inte med på bilden).

Skolminnen

Min skolgång i Lingheds västra Folkskola började 1956 med Gunvor Jonsson som lärare för 22 elever. Ett bestående minne från undervisningen är den grundliga utbildningen i att skriva fint, i inrutade

skrivböcker med skrivstil plita ner alfabetets bokstäver utan att gå utanför markerad linje. Att texta bokstäverna var inte tillåtet.

Efter skolans slut var Hörnboa den naturliga samlingsplatsen så länge den fanns. En femöres kola var det godis som då var populärast och någon gång en karamellstrut från de tre lutandeglasbehållarna på affärsdisken. Lastkajen mot vägen var för övrigt en utmärkt plats att gömma sig inunder då vi drog påse eller pung över landsvägen.

I tredje klass kom det en unglärrinna som hette Marianne Bortas. Under hennes ledning användes Godtemplarlokalens stora sal flitigt som gymnastiksal och grusplanen utanför skolan som brännbollsplan.

Lärare i fjärdeklass var Albert Nyström som använde något äldre undervisningsmetodik, men i alla lägen rättvis gentemot oss elever. Skidåkning och skridskoåkning var hans sportsliga favoritområden. Många timmar ägnade vi åt längdskidåkning i egna uppgjorda spår över åkrarna och upp mot skogen kring Bylunds gård. Vid många tillfällen var tävlingsmoment inlagda som sporrade till extra krafttag. Albert Nyström var aktiv inom jägarkåren i Linghed och berättade ofta om jakten och skogen.

Vår undervisning i 5:e och 6:e klasserna sköttes växelvis av lärarparet Holgersson, som bodde i lägenheten ovanpå skolan. Ett minne från dessa år skulle vara då herr Holgerssons tillskyndande när det någon gång rådde oordning i klassen under fru Holgerssons lektioner. En stor och kraftig man som ordningen återställde genom att enbart visa sig i dörröppningen.

Kjell Hansson

Främre raden fr. v.

Främre raden fr.v.: Arne Emilsson, Gunilla Backlund, Torsten Svärdström, Kristina Sahlin.

Rad 2: Kjell Hansson, Gunnel Vidin, Östen Haglund, Birgitta Björs, Brittmarie Svärdström.

Rad 3: Lennart Halvars, Ulla Bruhn, Jan Widén, Lennart Hansson, Gunilla Jonsson.

Rad 4: Anders Edgren, Ola Höglund, Brittmarie Åberg, Tommy Olsson, Margareta Lagerström, Bertil Johansson och Gunilla Johansson.

Lärare: Gunvor Jonsson.

Mina skolår

Jag började i Lingsheds Östra skola 1959, fick åka skolskjuts me Pers Ernst i en gammal "sugga", så kallades bilen. Min lärarinna var Elsa Eriksson i både första och andra klass.

Inga skolresor i småskolan, men vi fick cykla till Isala och titta på djur, bl. a. Smågrisar. Och så besökte vi Isala lada. Till Kyrkan på barn gudstjänst var vi en söndag och då fick vi gå upp i kyrktornet, det tyckte vi var spännande.

Trean började jag i Lingheds Västra och det blev nära och bra för mig. Lärare var Börje Holgersson och vi gick tillsammans med fjärde klass. Gunnel Holgersson var då vår lärare i fjärde och femte och Börje H. I sjätte.

Skolbespisningen låg i IOGTlokalen där tant Nanna och Rut lagade maten åt oss. Gymnastik hade vi också i samma lokal, alltså IOGT. Men vi kunde aldrig duscha efter gymnastiken där.

Vår fröken i syslöjd var Astrid Söderlund.

Så var det dags att börja sjuan och då fick vi åka till Centralskolan i Svärdsjö. Vi gick tillsammans med elever från Tänger och klassen var 7 c. Klassföreståndare var Gertrud Hansols och Nisse Croona.

Jag minns en rolig episod med mitt Linghedsmål. Vår lärare Nisse som var stockholmare blev en dag fundersam när jag räckte upp handen och frågade: "Har vi sövmôro i môro?" Inget svar, jag fick fråga en gång till, men han förstod fortfarande inte vad jag menade. Då vingrep Benke, sovmorgon, och då förstod magistern och kunde besvara frågan med ett ja. Det var nog hans första prov på "Svärdsjömål".

Åter tillbaka till skolan i Linghed. 1962 var vi med och tävlade i trafik kunskap, en tävling anordnad av Sv. Cykelförbundet. Vi placerade oss först bland Daladeltagarna, vi vann en TV-apparat att användas i skolan.

I sjuan pryade vi och det var sista skolåret vi gick lördagar. Vår klassföreståndare i åttonde klass var Börje Forsling. Samma år hade vi konfirmationsundervisning och min årsklassvar de första som bar Svärdsjö sockendräkt vid konfirmationen.

Dagny Staaf var vår lärare i 9 g². Här skildes vi åt vi som gått tillsammans tidigare på Högstadiet för nu skulle det väljas till olika linjer. Jag gick i en förberedande linje för gymnasiet 9g.

Efter nian valde jag att gå på handelsskola. För övrigt sista året en sådan skola var tillgänglig i Svärdsjö. Där hette våra lärare Anne Eriksson och Sven Erik Sjöberg.

Karin Hansols-Vallin

Första klass 1959 i Östra skolan, Linghed.
Lärlarlnna Elsa Eriksson

Främre raden fr.v. Agneta Söderling, Ingrid Östberg, Hans Lindén, Jan-Erik Svedlund.

Andra raden fr.v. Laila Söderling, Karin Hansols, Bengt Olov Hed, Rolf Svärdström.

Tredje raden fr.v. Eva Lindgren, Birgitta Söderholm, Berit Jansson, Sune Svedlund.

Bakre raden fr.v. Kerstin Hellström, Ann Kristin Lang.

Sången och Musiken

Kerstin Erks

Spelmän och sångare i Linghed

Den äldsta, kända spelmannen Olers Erik i Linghedsbyn var född den 14/5 1860 och dog den 4/12 1948. Han spelade på bl. a. Mårtens Karin Hansdotter och Erks Erik Erssons bröllop den 7 november 1886. Ett bröllop som pågick i tre dagar.

Olers Eriks namn blev känt i hela Falubygden genom denna "slagdända".
"Kalle Herman o Svess Jan, Olers Erik o Erks Jan,
Lasses Hansô o hans pöjkar, hôpp jässpô i gålan".

Nämnde Erks jan eller Erks Jan Ersson från Hökviken var duktig fiolspelare ända tills han omkring år 1895 gick med i Frälsningsarmén. Då blev fiolen ett syndens instrument, varför han slutade spela.

Ålderdomlig och genuin folkmusik bjöd en känd Linghedsgestalt på, nämligen Albertina Norén, vanligen kallas Noréns mor. Hon levde mellan åren 1870 – 1956 och hon blåste kohorn. En konst hon redan vid fjorton års ålder i Alderbackens fäbod lärde sig av äldre fäbodkullor. Noréns mor framträdde bl. a. vid Svärdsjö Gammelgård. Många minns än idag hennes hornlåtar från hemmet i Gropsven under ljusa sommarkvällar. Vad som nu gäller för högsta kultur, nämligen urgammal fäbodmusik, uppskattades ej till fullo av omgivningen. Hon var för övrigt syster till en av ortens mest kända allmogespelmän, Vilhelm Hedlund i Klockarnäs.

Albertina Norén, Noréns mor
Blåser horn.

I Lingheds musikliv har ortens ideella och frikyrkliga samfund spelat en framträdande roll. Av stor betydelse var inflyttningen då industrierna i Östra Linghed startade i slutet på förra seklet.

Redan år 1900 bildades en musikkår i Bolaget av nyinflyttade från Korsnäs. Orkestrar och körer avlöste varann. 1911 var det dags för nästa musikkår under ledning av Erik Persson. Många minns än idag deras marscher genom Lingshed.

1919 bildades Lingsheds Manskör under ledning av Nils Engström. 1921 registrerades kören i Dalarnas Sångarförbund och dirigentpinnen övertogs av Johan Falk. Ett ledarskap som resulterade i många sångarresor. Johan Falk, god sångare och musiker, bildade senare Svärdsjö Hembygdskör där många medlemmar var Lingshedsbor.

Lingsheds Manskör 1919

Från vänster: Staffas John Eriksson, Martin Engström, Sven Englund, John Hed, Oskar Andersson, Oskar Lindqvist, A. E. Söderman, Halvars Erik Hansson, Johan Falk, Tures Erik Eriksson, Jacks Erik Hansson, August Lindström, Erik Persson, Ivar Eriksson, Teodor Larsson, Erik Falk, Artur Woll, Erik Nyström, Erks Edvin Johansson, Valfrid Hedlund.

Frälsningsarmén startade ju i Lingshed 1895. (Omtalat å annan plats i denna bok). En strängmusikkår bildades och 1901 var det en hornmusikkår som tog form. Ledare för Arméns sångare och musikanter var en tid Vilhelm Sandberg (född 1903, död 1967), god musiker och tillika kompositör. Sandberg blev officer i Frälsningsarmén och hans sånger ingår i deras repertoar.

Av Lingshedskårens goda sångare kan nämnas Svea Lingblom som tröstat och glatt många med sin sång. Hon reste åren 1938 –41 med i Frälsningsarméns Stabssångbrigad.

1968 bildades sånggruppen Lingshedskullorna som till dags dato uppträder med sång och musik både i sakrala och profana

sammanhang. Kwartetten består av Rut Hult, Svea Lingblom, Iris Hansson och Ingrid Andersson.

Hornmusiken på Frälsningsarmén

Sittande från vänster: Gösta Norén, Karl Erik Sandberg, Artur Woll.
Bakre raden från vänster: Erik Lindström, Tage Larsson och Hans Lindström.

Lingheds Missionsförsamling som bildades år 1870 har haft och har fortfarande ett rikt sång- och musikliv.

En av de första som hanterade bönhusets orgel var Alfred Falk. Genom att låta sin yngre bror vända notbladen åt sig, lärde han den 7-årige Einar att spela. Detta omkring år 1911.

Einar Falk har under nära sjuttio år spelat i Lingheds Missionshus. Sven Hansson var också i många år organist där.

Idag sköter Fanny Jonsson orgelspelandet och körledare är Gunvor Jonsson.

Sångkör i Lingsheds Missionshus 1930

Stående från vänster: Eva Nyberg, Hildur Nyström, Anna Hedlund, Tilda Lindström, Elin Woll, Ida Svedlund, Hilma Lindkvist, Tilda Englund, Anna Lindkvist, Margit Skinnars.

Nedre raden fr.v. Bäver Ernst Andersson, Jax Sven Hansson, August Rabenius, Einar Falk, Oskar Olsson, Emil Haglund, Jax Erik Hansson.

1920 tjänstgjorde vid Östra skolan en lärare vid namn Vestlund. Han bildade en stråkkvartett, som kanske vid den tiden ej var så vanligt. Men enligt vår sagesman Edit Bäckström-Halvars var deras framträdande populärt.

På ett tidigt stadium efter bildandet av IOGT i Lingshed började även där ett rikt musikliv. Strax före och vid sekelskiftet bildades gitarr och stråkkapell. Halvars Hans Hansson, Johan Viklund, Johan Björkman, Erik Hed, Hans Björkman, Anders Frelin, Johan Eriksson, Emma Möller m.fl. Programmen upptogs på den tiden av vad man kallade tablåer.

1919 tog Lingsheds Godtemplarkör form under ledning av Sven Falk. Efter hans avflyttning från orten, övertog brodern Johan Falk dirigentskapet. Kören framträdde ända in på fyrtiotalet.

En verkligt populär sånggrupp var Lingshedspojkarna som runt om i Dalarna bjöd på välklingande underhållning. Kvartetten som började 1936 bestod av John Backlund, Einar Björkman, Karl Björkman och Nils Björkman. Vid pianot spelade Gösta Halvars. Under fyrtiotalet uppträdde de mera sporadiskt vid hemmalogens fester.

En flickkör på logen var under 40 och 50-talet verksam under ledning av Birgit Björkman.

På tidigt tjugotal bildades av medlemmar i godtemplarlogen, Lingsheds första folkdanslag. Från vänster: Spelmannen Helge Möller, Sven Englund, Anna Stenberg, Staffas Erik Eriksson, Frida Englund, Astrid Sjöberg, Carl Halvars, Janjons Anna Johansson, Gustav Thörn, Jane Andersson, Erik Södergren, Signe Sandgren, Alfred Lindström, Staffas Anna Eriksson, Erik Nyström, Vilma Bylund, Staffas Gustav Eriksson

1937 startades på logen Hoppets Stjärna en amatörteatergrupp. Under en följd av år framfördes teaterpjäser, kabaréer och revyer. Den första revyn "Med flygande fanor och klingande spel" följdes av populära "Svärdsjöluf". Ledare var Erik Södergren och gruppen turnerade runt om i vårt landskap. Kärntrupp i revyerna var de aktiva Lingshedspojkarna.

Lingshedspojkarna

Från vänster: Einar Björkman, John Backlund, Gösta Halvars, Nils Björkman och Karl Björkman.

Vid många av logen anordnade sammankomster, både enskilda och offentliga, medverkade på fiol och piano två sällsynt begåvade musiker, Ragnar Möller och framlidna Sally Thalén f. Bäckström. Från slutet av tjugotalet och in på trettioalet betydde deras musicerande mångas första

kontakt med både seriös och lättare musik. Detta under en epok innan reproducerad musik blivit alltför vanlig.

Jax Axel Hansson, född 1884, och Jax Erik Hansson var i ungdomen verksamma som fiolspelmän på lysningskalas, bröllop och danser. Tillsammans med Fjärdsmans Vilhelm, Hjalmar Ekman, Pers Ernst m.fl. vilka hanterade dragspel. På s. k. kryckeståtar var det allmänt med dragspelsmusik och under 10- 20 och 30-talet var repertoaren mest marscher o. dyl. ej äldre gånglåtar som spelasnu för tiden.

Fjärdsmans Vilhelm och Jax Axel Hanson

Rapp Gustav, Olmats Valfrid, Noréns Gustav, Backmans Erik, Åkerströms Gösta, Daniels Johan, Jonkes Holger, m. fl. var ofta anlitade i bygden. Märtas Kapell med Rapp Märta från Änga började 1938. Hennes medspelare var Filip Björk, Gösta Åkerström, Erik Backman, Edvin Bergman och Mathias Persson. Av olika danskapell som figurerade i Linghed kan nämnas "Ranko" med Filip Björk, Ragnar Möller, Holger Gammelgårds, Bengt Eriksson m. fl.

Jonkes Holger som emigrerade till Amerika 1947 bildade i början på 40-talet "Holgers Kapell" tillsammans med sina bröder Vilhelm och Herman samt Helge Björklund. Egna dansband hade också Gösta Åkerström och Johan Danielsson.

Märtas Kapell

Från vänster: Filip Björk, Edvin Bergman, Märta Rapp och Mattias Persson.

Den dansmusiker som blivit mest känd är utan tvekan Bertil Dahlin. Hans karriär inleddes med seger i en amatörtävling i prostparken sommaren 1951 och Bertil var då 12 år. Han vann 100 kr, för övrigt första gången han såg en hundralapp. Det första kapellet startade Bertil 1952 och bestod, förutom Bertil av Mats Halvars, Göran Björkman och Ragnar Hansson. Dansbandet Bertil Dahlins bildades 1960, välkänd och uppskattat i stora delar av Mellansverige. Bertil Dahlins spelade in flera grammofonskivor.

Bertil Dahlins första dansband

Från vänster: Bertil Dahlin, Ragnar Hansson, Göran Björkman och Mats Halvars.

I Folkets Hus stod SDUK, Socialdemokratiska Ungdomsklubben för underhållningsprogrammen och många fina nyårsrevyer framfördes av klubbens teateramatörer under 30 och 40-talet.

Nyårsrevy 1936

Medv. Fr.v. Karin Thalén, Elsa Johansson, Annie Andersson, Oskar Sjöberg, Lisbeth Löf, Edvin Viklund, Valborg Sundkvist, Gunborg Lindström och Ragnhild Vestlund.

Bakre raden: Harry Englund, Nils Lindström, Gösta Vestlund, Gösta Sunnert, Nils Lindgren, Engelbert Lindström, Göran Tägtberg, Vera Sunnert, Sven Eriksson, Klas Vestlund, Thorvald Svärdström och Erik Andersson.

Några verser ur en visa i revyn 1936 där man bl. a. sjöng följande:
På hembak ska Falk Johan nu visst ta död
för nu har han maskin för stenhårt knäckebröd.
Bra tänder det fordras för de som knäcka det skall,
men otroligt gott är det ju i alla fall.

Så Johan han fråga när Pers Erik kom,
Hur brödet smaka o vad han tyckte därom.
Å Pers Erik gla, sa att morsan hon sa,
Att tä bettâr i öspa så duger dä bra.

Länge har vi gått här och önskat få ny bro,
att vi skulle få en var allas hopp och tro.
Nu så har vi fått den, men ack vad den blev kort,
Vi tror till gammelgården, den blev ett tillskott blott

Nu Spjersboans fäbod romantiken mister,
det har blivit tillhåll för Sandviks turister.
Där förut Augusta gick med korna på vall,
Går nu fina herrar i krage och knall.

En ofta anlitad solist som särskilt bör nämnas var Kerstin Erks. Hon var en trogen medlem i Svärdsjö Kyrko- och hembygdskör och anlidades vid olika sammankomster. Klädd i sin sockendräkt och på genuint Svärdsjömål var hennes tolkning av Svärdsjökullans visa synnerligen uppskattad.

Kryckeståtsspelmännen
Alex Björkman, Bengt Hed
Och Gösta Åkerström hos
Andersols 1945.

I sångkvartetten "Fyra Mas" bildad 1958, ingick två Lingshedspojkar, Anders Höglund och Gunnar Halvars. De övriga var Rolf Svensson och Tore Östberg. De sjöng den tidens schlager och framträdde på turnéer, i radio och med egen grammofoninspelning.

Jan Haglund f.1965 fick vid 4 års ålder av sin morfar ett litet dragspel med 7 knappar och som han lärde sig spela på. Rapp Gustav var hans läromästare och han tyckte att Jan hade talang för ett större spel. Det blev ett vanligt liktonigt, men då Jan fyllde sju år fick han sitt första durspel som han än idag hanterar. Då han uppträdde var mamma Ulla med som dragspelsbärare. Vid 12 år gjorde han sin första grammofonskiva. Jan har också tillsammans med Andersers Knut gjort inspelningar med egna låtar. Han fick tillfälle att med Jularbo Gille och Andrew Walter delta i resor till Finland, Tyskland, Österrike och USA. Jan har studerat på Högre musikskolan i Falun och Framnäs. Han har också framträtt i radio och Nygammalt.

Paul och Uno Lindström, ett brödrapar från Linghed, söner till framlidna frälsningssoldaterna hans och Anna Lindström, visade tidigt en begåvning för sång och musik. Efter utbildning innehar båda musikledartjänster. Paul och Uno har under många år glatt Linghedsborna med sin sång och musik.

Våren 1968 bildades åter ett folkdanslag i Linghed med Rune Helsing som ledare. På midsommarafton detta år hade dansarna sitt första framträdande vid Svärdsjö Gammelgård. Sommaren 1975 företog dansarna en USA-resa med uppvisningar i Amerikas svenskbygder.

Den legendariske nyckelharpspelaren Erik Sahlström hade vid en av sina kurser en Linghedspojke, Karl Rapp, som elev. Rapp Kalle som också hanterar dragspel är en duktig och väletablerad nyckelharpolekare och durspelare. Ofta sekunderad på fiol av Bengt Hed, båda medlemmar i Svärdsjö Spelmanslag.

Fyra Barbershopsångare bildade år 1979 en grupp med namnet "Feeling". Bengt Olov Hed och Hans Hellström från Linghed ingår i denna grupp som år 1984 tog silver i Nordiska Mästerskapen i Barbershop.

1988 då detta skrivs bör vi också omnämna ännu en sångsolist, Lena Halvars. Förutom körengagemang i Svärdsjö kyrka, anlitas hon ofta i både sakrala och profana sammanhang.

Mötes- och festplatser

Mång äldre Lingsbors minns kanske traditionen att besöka Trefaldighetskällan vid Hjälpbergets fot, ovanför Erikarsgården. Dit man gick varje Trefaldighetssöndag, för att, som man trodde, få sina önskningar uppfyllda då man offrade en slant i källan. Även att dricka sig till hälsa av källans vatten.

Då de olika folkrörelserna fått vind i seglen skulle det vara utflykts- och festplatser. Redan 1905 fanns det en dansbana vid Gammelgårds, hitom Smednäset. På Rävilm vid sågviken fanns en vacker plats som nyttjades av alla organisationer. IOGT höll där varje sommar i många år en stor fest. Söndagsskolfester, gökottor och vakor ordnades där. Liknande platser var mörkänget och Slätfläcken, även upp på Hjälpberget ställdes utflykter.

Ungdomslogen på utflykt till Hjälpberget, början av 1920

I Bolaget mellan "fyran" och vad som senare blev Konsumaffär fanns en slät plats där många friluftsmöten hölls, bl.a. Frälsningsarmén och Bolagets egen musikkår hade ofta sina framträdanden där. I Lissven i Byn brukade Armén ha sina möten på sommaren, det var innan området förlorade sin karaktär av parkområde. Förutom vid Gammelgårds fanns det dansbanor vid Rävilm och "bakom Åsen". Den sistnämnda kallades Paviljongen och byggdes år 1920.

I östra Lingsbors uppfördes en kombinerad idrotts- och festplats kallad Lingsbors Idrottspark. På annan plats i denna bok finns en utförlig beskrivning av "Plan".

1951 var John Forslund initiativtagare till att byns fotbollsplan även blev isplan. Då ordnades under stor uppslutning av Lingshedsborna s. k. isgalor med pjäxdans, skämttävlingar, uppvisning i konståkning m. m.

Gökotta i Mörkänget

Serveringsflickor på "Plan" i början på tjugotalet
Bakre raden fr. v.: Rut Lindkvist, Elsa Löfgren, Edit Karlgren, Frida Johansson, Agnes Eriksson. Sittande fr. v. Ester Nordgren, Linnea Löfgren, Astrid Hansson, Tyra Hellström, Hanna Eriksson.

Nylandspojkarna spelar på paviljongen i Linghed före emigrationen till Amerika.

Föreningar Folkrörelser

I slutet p 1800-talet kom de olika folkrörelserna, väckelse-, nykterhets- och arbetarrörelsen. Ett efter bildades de och alla byggde de efter hand sina egna lokaler. Äldst av de olika föreningarna är Svärdsjö Missionsförening, vilken även innefattade Linghed, den bildades 1870. En av de ledande för lingheds del var A. V. Möller.

Då Kopparfors sågverk startade 1897 kom många inflyttande från Korsnäs, bland dem även många Missionsförbundare, en av dem som kom att betyda mycket för föreningsgruppen var Gustav Jonsson. Hittills hade man samlats i gamla skolan med sina sammankomster, men vid ett sammanträde med styrelsen den 14 jan. 1900 föreslog A. Södergren iLinghed, att föreningen skulle uppföra ett större missionshus i Linghed. Vid ett nytt sammanträde den 11 mars togs frågan upp på nytt. Närvarande från Linghed var då också H. Backlund, J. A. Falk och G. Jonsson. En byggnadskommitté utsågs nu bestående av H. Backlund, P. G. Möller, G. Jonsson, E. Höglund och C.E. Nordin.

En kostnadsberäkning gjordes på 5.000 kr men kom att sluta på 7.912 kr och 78 öre. Tomt köptes av Hans Matts Jan Hansson. Snickarmästare Lönnblad i Vintjärn åtog sig uppförandet av missionshuset och den 2 september kunde invigning hållas.

År 1906 delades Missons församlingen och kallas nu Svärdsjö norra och södra Missions församlingar. Söndagsskolan började tidigt och enligt gala brev från söndagsskoleelever till sin lärare Falk Jan Andersson, förekom söndagsskola i slutet av 1870-talet. Skolläraren P. G. Möller förde journal över söndagsskolbarnen i Linghed åren 1885 –1902.

Söndagsskolan fortsatte genom åren med växlande barnantal. Klasserna var som störst åren före och efter 1920-talet, då det växte upp många barn i Lingheds östra del. Efter hand minskade barnantalet i Missionskyrkans närhet och därmed tynade söndagsskoleverksamheten ut och upphörde 1976. I västra skolan hölls även söndagsskola, den pågick in på 1950-talet

Svenska och finska söndagsskolbarn 1940

S. M. U :s 25-års jubileum

Sång och musikkivet började även tidigt, och Jan Falk och P. G. Möller var de ledande. Vid 1900-talets början bildades en blandad kör ledd av Nils Engström. Sångarglädjen har fortsatt genom åren, och såväl blandad kör som musikförening, och olika ledare har varit ansvariga. Många sångarresor har det varit, de första resorna var med Falks lastbil, då bänkar placerades på taket. Bättre färdsätt blev det då bussarna kom.

I en följd av år omkring 1950 hölls vårkonserter tillsammans med södra församlingens kör, det var då många av Sveriges kända solister här och medverkade. Körsången är idag gemensam med södra församlingens sångare.

Mycket tidigt strttade en verksam syförening. Ifrån Byns bondgårdar fick man ull. Deltagarantalet på syföreningarna var mycket stort, och verksamheten finns kvar än idag.

1903 bildades en ungdomsförening och 1925 en juniorförening. Vid den tidpunkten var det många som kom på juniormöten, vilka växte med program och hobbyverksamhet. Juniorföreningens namn har på senare år ändrats till Nying. Sedan några år tillbaka finns även en scoutgrupp. 1968 gick dessa två föreningar såväl på norr och söder tillsammans och kallas idag S. M. U. I Svärdsjö.

Åren 1972-1979 var Anna-Greta "Teta" Backlund anställd som ungdomsinstruktör, då startade kyrkan även barntimmar. Efter "Teta" var det s. k. Ettåringar anställda några år.

Församlingens pastor är Lars-Olov Råsmark.

Missionshuset behöll sin ursprungliga byggnation till 1949-1950, då det blev en omfattande restaurering, efter denna blev namnet Missionskyrkan. År 1966 blev det ytterligare reparation och 1976 var det utbyggnad av lilla salen och ungdomsrum.

Luciafirande i Missionskyrkan

Nykterhetsrörelsen

Logen 936 Hoppets Stjärna bildades den 14 mars 1886. I logens första protokoll berättas att logen invigdes av Erik Gustaf Eriksson. Det sägs ingenting om vem denne Eriksson var eller varifrån han kom, men i en år 1914 publicerad minnesskrift påstås att initiativtagaren till logebildningen var en Lingshedsbo som var medlem i logen Enviken. Hoppets Stjärna fick vid starten 14 medlemmar. I den nämnda minnesboken talas om att i Lingshedredan år 1883 bildats en loge "Kärlekshemmet", den första nykterhetsföreningen inom Svärdsjö socken. Den upphörde emellertid efter ett par år.

Från den här tiden berättas om allmänhetens misstro mot ordensväsendet. En av medlemmarna i Kärlekshemmet berättar att han som då var soldat, av huvudbonden i roten uppmanades att gå ur logen, ty det gick inte att vara soldat och umgås med sådana som ville ha bort kungen.

Den bildade logen höll som regel möten varje vecka och på programmet förekom diskussionsämnen mycket ofta. Frågeställningar som visade prov på ett allvar och en het vilja att tränga in i olika problem. Frågor som vi i dag kanske drar på munnen åt. "Vad nytta kan ett fruntimmer göra inom Orden?" Efter livligt diskuterande enades man om att "Qvinnan gör stor om ej största nyttan vid fester eller i sångkvartett".

Musikanter på logen i början av 1890

Från vänster: Erks Anders Ersson (Frelin), Erks Johan Eriksson och Halvars Hans Hansson.

Sittande från vänster: Halvars Brita Hansson, Emma Möller och Thea Möller.

Vid ett möte i maj 1886 föreslogs att man till nästa möte skulle citat: "välja talare vilka skulle företaga något, t.ex. ett litet föredrag eller annat under en tid av ¼ timme. Ett inslag, undervisning om människans öra, ett annat om metersystemet." Vid samma möte beslöts med 17 röster mot 15 att bevilja de personer i basarkommittén som gjort en resa till Falun en ersättning av 30 öre vardera för inköpta biljetter Korsnäs – Falun.

Ur protokoll den 27 maj 1900, förslag från Johan Björkman att ordna aftonunderhållning till förmån för nödlidande i Indien. Logen enades även om att anskaffa en orgel, och att bilda en föreläsningförening.

År 1905 bildades en ungdomsloge och den 23 april detta år anordnades en basar med inkomster 860:73, utgifter 705:53.

Ännu ett intressant protokollutdrag från den 19 jan. 1913, då en styrelse för logens studiecirkel valdes. Att ordna med kurser i medborgarkunskap och svenska med rättstavning valdes Simon Lindgren, Alfred Eriksson, Oskar Johansson, Albert Nyström och Erik Andersson.

Redan i november 1920 anordnades den första luciafesten och i februari 1921 inköptes det första pianot. Den 14 april 1923 "Hembygdsafton med Karl Lärka, musik på fiol av en man från Orsa." Samma år bildades Godtemplarkören och 1930 en gymnastikförening och en teaterkommitté. Förutom nämnda gymnastikförening fanns på fyrtio- och femtiotalet en sektion med duktiga orienterare. Logens teateramatörer tillsammans med Linghedspojkarna roade många med spel och vacker sång runt om i Dalarna.

Godtemplarkören på agitationsresa 1922.

Logens gymnastiktrupp år 1930

Från vänster:

Anna Larsson, Janjons Anna Johansson, Anna Edgren, Elsa Höglund, Kerstin Hedlund, John Backlund, Edit Bäckström, Sally Bäckström, Maja Edgren, Jenny Björkman och Rut Svärdström.

Andra raden från vänster:

Gunnar Björkman, Gunnar Englund, Nils Björkman, Folke Vestman, Bror Bylund, Gösta Åkerström, Alrik Backlund och Erik Hed.

Tredje raden från vänster:

Torvald Svärdström, Elov Persson, Artur Sjögren, Valfrid Halvars, Erik Edgren och John Pers.

Listan över viktiga beslut och aktiviteter kunde göras mycket längre, men en sak måste i varje fall nämnas, nämligen lokalfrågan. Under logens första verksamhetstid fram till år 1899 var man hänvisad att hyra rum i någon bondgård i Linghed för 10 kr. per år. Skolhusen i socknen var under denna tid stängda för Godtemplarmöten. Först 1895 fick frågan om byggande av egen lokal fart och den 1 dec. detta år beslöt man bygga en samlingslokal under deltagande av byamännen och de frireligiösa. Ur den fattiga logekassan anslogs 50 kr och medlemmarna tecknade 75 dagsverken. De kvinnliga medlemmarna satte igång arbetsaftnar för att få in bidrag, men var ibland samlade hela dagar. Grunden lades, men olika meningar och stridigheter yppade sig snart, och arbetet avstannade.

År 1899 tog logen ensam ansvaret och bildade en byggnadsförening. Man satte på sommaren igång bygget och uppförde huset utan ritningar och bräkningar. Innan fönster och dörrar hann insättas blev det under en stark storm illa åtgånget och hotades att störta omkull. Huset kunde dock räddas och färdigställas.

Den 22 okt. 1899 höll logen möte under eget talk och den 5 nov. skedde invigningen under medverkan av logens egen musikkår. Oberäknat frivilliga bidrag kostade lokalen 3.000 kr och 1912 var skulden betald. 1913 skrev man att lokalen reparerats och är nu, åtminstone till det inre, mycket tilltalande.

Under krigsåren och beredskapstiden togs lokalen i anspråk under sammanlagt tre år av de militära myndigheterna. Logens möten hölls då i Lingheds västra folkskola. Lokalen har också uthyrts som bespisningslokal åt skolan. Den senaste större reparationen med tillbyggnad gjordes år 1956.

Traditionerna har haft ett starkt fäste inom logen. Varje annandag jul samlas man i Godtemplarlokalen för Familjefest, en över 80-årig tradition.

De första festerna kallades för basar och julfest. Upp till tre generationer Linghedsbor har ibland lekt jullekar tillsammans på denna populära fest. Betecknande är den Linghedsbo i förskingringen som sa "det blir ingen jul utan familjefesten på logen". Det har aldrig saknats förmågor inom byn vad beträffar att framföra fina sång- och musikprogram, speciellt vid "Familjefesten".

Idag 1988 är medlemsantalet 67.

Frälsningsarmén i Linghed

År 1893 gick några intresserade till Korsnäs för att försöka förmå officerarna i Korsnäsåren att bilda en kår i Svärdsjöbygden. Det resulterade i att Korsnäsarméns musikkår åkte hästskjuts till Linghed och efter detta började några möten hållas i "Mårtens stuga", nuvarande Heds.

Det dröjde till 1895 innan regelbunden verksamhet kunde ske. Då kom en kapten Nyström från Korsnäs. Mötet skulle hållas i Staffasgården en vacker söndagseftermiddag. Den gången satt kapten Nyström med bibeln i hand och grät, ty allt folket for förbi till ett nykterhetsmöte i Prostparken.

Möten hölls ofta i Staffasgården, men 1911 fick armén egen lokal. Arméns lokal byggdes granne med skolan på åsen i byn. Lokalen kallades Arken. De äldsta handlingarna finns ej mer kvar, på grund av en eldsvåda i den byggnad där de förvarades.

Armélokalen rymde 150 personer. En mer omfattande reparation och modernisering företogs 1926.

Strängmusikkåren startade 1895 och hornmusikkåren 1901, den sistnämnda under ledning av Erik Persson. Söndagsskolan började 1908. Av övriga ungdomsgrupper invigdes solstrålebrigaden 1933. Syföreningen började 1908. 1906 berörde kårens utposter särskilt Dalstuga och Rättviks finnmarker. Längsta tiden som aktiv medlem har Lydia Eriksson, 76 år. Hennes far; Erks Johan Eriksson från Hökviken, var den första soldaten i Linghed. Nu är dottern Gunnel Jansson aktiv soldat. Detta är tre generationer.

Redan år 1893 kom en blåsorkester från Armén i Korsnäs marscherande från Gångarberget igenom Bygåla'n. De stannade vid Mårten's (Heds). Det lär ha varit en otrolig händelse att få se och framför allt höra denna orkester.

Lilla Ida Hed hade blivit skrämmd av all denna uppståndelse och skyndsamt tagit skydd i faderns knä, och hon frågade denne om det var farliga människor som kom och spelade. Dansar Hans han hade klättrat upp på ett uthustak. Om det var av rädsla eller för att se och höra ännu bättre förtäljer inte historien.

Ida Hed blev sedermera frälsningssoldat och officer i Frälsningsarmén.

Templet och templarlokalen

Templet 992 Linghed bildades den 15 januari 1898. Instiftandet förrättades av Magnus Viklund från Karlstad. Mötet hölls i Linghedsbyns folkskola och vid bildandet fanns 11 medlemmar. Styrelsen bestod av bl. a. Valfrid Söderlund, Elna Karlsson och A. E. Söderman. Sina första möten höll templet i en bondgård(Olles) men sedan upplät Kopparbergs och Hofors bolag för ändamålet en vindskammare som låg på tredje våningen på "trean" vid de s. k. Byggningarna, en av arbetarbostäderna som revs 1970.

Den 28 september 1902 kunde templet inviga sin egen lokal. 1909 fanns 114 medlemmar. Utdrag ur ett protokoll från den 1 april 1918:

Enär ingen ansökan till vaktmästarplatsen inkommit, lovade C. Apel att innehava den till årets slut. Då lönen var liten i förhållande till arbetet beslöt templet att vaktmästaren skulle för egen del få en krona av alla som hyrde lokalen, även av de som ha lokalen gratis.

Justerat 22/12
E. A. Söderman

Dag som ovan
Helge Möller
b. sekr

Det var svårt med vaktmästarsysslan då det ej hörde någon bostad till lokalen.

Protokollförd verksamhet upphörde 1919.

Lokalen hyrdes sedan av bl. a. Frälsningsarmén som hade söndagsskola där fram till 1940-talet.

Lingheds IF köpte lokalen 1946.

Folkets Hus Linghed

Den 19 mars hölls ett möte där det valdes en styrelse som skulle undersöka möjligheten att bygga ett Folkets Hus i Linghed. Mötets sekreterare var Ivan Berggren. Det var under storstrejken och därför inte lätt att skaffa material. Man fick skramla ihop några bräder här och några där. Många var det som arbetade frivilligt. År 1910 den 4 december blev det äntligen invigningsfest med föredrag, kaffe och musik.

Bilden visar den familj som här i Folkets Hus tar avsked av vänner och grannar innan de anträder sin resa till Amerika.

Deras resa blev dock uppskjuten någon vecka ty de fick förhinder i sista stund. Tur var väl det för båten de skulle ha åkt med den hette Titanic.

Arbetarorganisationer

Vår by, är en bygd där folkrörelserna och arbetarorganisationerna varit och är mycket starka.

De fackliga organisationerna tillkom genom den framväxande industrialismen som skedde vid sekelskiftet med dess svåra arbetsförhållanden.

Arbetarrörelsens framväxt fick en politisk aktivitet varmed ett flertal fackliga och andra ideella organisationer bildades.

Den 26 februari 1919 bildades avd.179 Sågverk, Linghed, den 1 januari 1949 övergick och omorganiserades den till Träindustriarbetare - förbundets avd.527, Linghed. Den 28 december 1968 övergick denna lokala organisation till storavdelning 28 Dalarna.

Starka namn kan nämnas bl. a. Tyko Hellström, ordförande och Hans Lindström, kassör.

För skogs- och flottningsarbetare fanns avd 399 Skogs- och Flottningsarbetareförbundet. Det bildades i mitten av 1920-talet. Ett starkt namn i avdelningen var Björs August Danielsson.

En annan organisation som företrädde Skogs och övriga arbetare var LS inom SAE. Den bildades år 1922.

Första styrelsen var Albin Sjöberg, ordförande och Artur Löv, sekreterare, Arvid Norén, Helmer Ekman och Johan Svärdström.

Uppgifterna är lämnade av Karl Söderlund.

Avdelningen i Linghed låg vilande år 1927-1932.

År 1932 kom ombudsman Ek cyklande från Värmland via norra Dalarna, ordnade ett välbesökt agitationsmöte på "paviljongen". Då beslöts det att avdelningen skulle återbildas.

Den verkliga eldsjälens är Karl Söderlund, som aktiv kassör i 40 år.

Olika politiska inriktningar har funnits och finns alltjämt i Linghed.

Sympatisörer till alla de olika partierna har funnits.

Alla har dock inte haft verksamma lokalavdelningar inom byn.

Folkpartiets medlemmar har tillhört Svärdsjöavdelningen.

Linghed är unikt även i ett annat avseende. Denna förhållandevis lilla ort har uppvisat politiska namn inte bara inom kommunalpolitiken utan även på landstingsnivå.

Landstingsledamöter från Linghed:

Simon Lindgren	åren 1923—1926
Johan Falk	åren 1927—1958
Erik Eriksson	åren 1939—1942
Sven Erik Eriksson	åren 1971—

Lingheds Socialdemokratiska kvinnoklubb bildades år 1949.

Första styrelsen bestod av Greta Olsson, ordförande, Kerstin Sundkvist, sekreterare och Karin Pers.

Klubben upphörde år 1962.

Lingheds Föreläsningsförening

Utdrag ur protokoll.

Protokoll fört vid sammanträde i Templarlokalen med intresserade för bildandet av en föreläsningsförening. 5 februari 1920

§ 1 Mötet öppnades av Axel Löfgren som och valdes till ordf. för mötet.

§2 Beslöts bilda en föreläsningsförening för Linghed med omnejd.

§3 företogs val av styrelse och valda blevo Erik Persson, Gustaf Vesterlund, W. Strand, Gottfrid Andersson och Johan Falk.

Så hade Linghed fått en förening som tagit till sin uppgift att genom kurser och olika föredragshållare sprida kunskap åt Linghedsborna. Vid ett möte den 10/2 1921 meddelas att föreningen anslutit sig till Dalarnas Föreläsningförbund. Och 1923 beslöts att medlemsavgiften skulle uppgå till 2:50. Inträdesavgift för icke medlemmar vid föreläsningarna 50 öre. För stärkande av föreningens kassa anordnades gåvoauktioner.

Vid årsmötet den 5 okt. 1932 valdes till revisorer Ivan Berggren, Gösta Lindgren. Suppl. Bror Bylund och Petrus Sandberg.

1938 var medlemsantalet 116.

Många kända föredragshållare och artister kallades. Några som hörsammade inbjudan var bl. a. Yngve Hugo, Fabian Månsson, Gunnar Hirdman, Harry Blomberg, Albert Viksten, Petrus Envall, Ture Nerman, Karl Sporr, Saga Sjöberg, Hanser Lina Göransson, Sten Bergman, Sven Lunner m. fl.

Vid ett styrelsemöte den 31/7 1945 beslutades att på grund av ekonomiska svårigheter låta föreningens verksamhet tills vidare vara vilande. Trots att ingen verksamhet förekom enades man vid årsmöte d 23/11 1945 att anordna en Folkhögskolekurs våren 1946.

I de flesta fall var Lingheds Folkets Hus fullsatt på söndageftermiddagarna då det antingen var sånguppträdande, föreläsning eller någon kurs med folkhögskolelärare.

Verksamheten låg nere fr 1946 ända till den 20/5 1953 då en interimsstyrelse bildades. Den bestod av Elsa Eriksson, Artur Sjögren, Gottfrid Persson och John Lang.

Nya föreningen arbetade intensivt med många intressanta föreläsare. Ända till 15/5 då Lingheds Föreläsningförening upphörde. Siste ordförande var Folke Vestman.

Scoutrörelsen i Linghed

I mitten av 1950-talet kom läraren John Lang från Hedemora som lärare vid Lingheds Östra skola. I bagaget hade han medscoutrörelsen och tanken att här starta en scoutkår.

Med sin ungdomliga entusiasm fick han med sig föräldrar och ungdomar i åldrar från 7 år upp till övre tonåren. Det blev en framgångsrik ungdomsrörelse. När aktiviteten var som bäst fanns ett 80-tal scouter, 11 ledare samt en stödjande föräldraförening.

Programmet omfattade förutom scouting, studiecirkel samt fritidsgrupper med 160 deltagare. Scoutkåren deltog i de flesta av distriktets tävlingar i både sommar- och vinteridrotter med stor framgång.

År 1956 förvärvades och restaurerades "Pers stuga", Lingheds Östra äldsta. Arbetet utfördes frivilligt av föräldrar och scouter. Även vid Ågsjön restaurerades en barack till scoutgård som flitigt användes.

År 1960 utlyste Sveriges Radio en tävling i nutidsorientering för ungdomar. John Lang anmälde då ett lag från Linghed bestående av Olle Nyström, Göran Björkman och Leif Lundin. Första pris var en resa med uppehälle och biljetter till sommarolympiaden i Rom. De tre Linghedspojkarna gick till final som sändes i radion på Valborgsmässoafton. Då satt nog nästan hela Linghed och lyssnade. Pojkarna vann finalen och fick resa till Rom. Som reseledare hade de turen att få Arne Weise och Mona Underdahl. Olympiaden blev en oförglömlig upplevelse för de unga pojkarna.

Leif Lundin
Olle Nyström
Göran Björkman

Roddarklubben

I Svärdsjö Hembygdsförenings styrelse diskuterades 1968 att försöka iståndsätta de gamla kyrkbåtarna.

På våren Började Börje Holgersson att reparera Råven. Ett arbete som blev mer omfattande än han trodde, men Österbyns och Östansjö mannar stöttade honom och Lions Club stod för kostnaden.

Samtidigt inspirerade Holgersson Lingheds bandyklubb att täta gamla Skryt'n.

Till midsommardagen blev det kapprodd mellan Linghed och Östansjö. Skryt'ns roddare var: Styrman Hans Heed, Folke Englund, Leif Wiklund, Mats Halvars, Lars-Erik Dahlstedt, Sven-Erik Walin, Uno Olars, Sören Hansson, Jan-Olov Kindström, Göran Björkman, Gunnar Sandgren, Bertil Lindberg och Leif Sundström.

För att klara denna premiär fick Jan-Erik Svedlund ösa båten hela tiden. Till nästa rodd tätades båten, nya årtullar och åror anskaffades och Lions Club stod även för den kostnaden.

Det blev upprinnelsen till kommande års roddartävlingar på midsommardagen.

En roddarklubb bildades 1973.

En ny båt beställdes av bröderna Viklund, 1974, den fick namnet Skryt'n 2. Den gamla Skryt'n och Råven hänger fortfarande med i bruk.

Styrmän och -kvinnor har genom åren varit: Göran Vestlund, Ejvin Jansson, Mona-Lisa Björkman och Kajsa Andersson, och roddarna har växlat genom åren.

Vinnande lag år 1981

Lingheds SLU – CUF

Lingheds SLU-avdelning bildades 1950. I maj månad hölls ett propagandamöte där ombudsman Bertil Eriksson, Borlänge, redogjorde för olika verksamhetsgrenar inom SLU.

Han vann gehör hos några som till hösten, närmare bestämt den 20 september 1950 bildade Lingheds SLU-avdelning. Medlemmar från denna början var: Göran Rapp, Sven-Erik Eriksson, Martin Viklund, Elsa Matts, Margit Rapp, Berit Rapp, Karl-Erik Lindkvist och Gunnar Björkman. Till förste ordförande valdes Göran Rapp och som sekreterare Elsa Matts.

Ganska precis en månad efter starten höll man ett eget propagandamöte i Lingheds godtemplarlocal och ytterligare tre nya medlemmar skrevs in i avdelningen. Vid nämnda kväll medverkade ungdomar från Skedvi SLU med teaterpjäsen: *Politik, Kärlek och Fotboll* samt ett anförande av Nils Larsson. Informations- och propagandamöten har hållits varje år varvid antalet medlemmar ständigt ökat. Det har varit populärt att gå med i SLU så fort man haft åldern 14 år inne.

När så partiet under senare hälften av 50-talet ändrade sitt namn till Centerpartiet, antog även ungdomsförbundet namnet CUF i början på 60-talet.

På 50-talet hölls årligen slåttertävlingar en kväll på sommaren med fest och dans efteråt. Denna tävlingsart utbyttes mot mettävling som första gången hölls år 1957 vid Lingbron med 40 deltagare och med dans på Haglunds loge efteråt. Denna fisketävling har blivit tradition och har ett traditionellt 1:a pris, en Viklunds-eka tillverkad av bröderna Klas och Erik Viklund, Linghed, kända som kyrkbåtstillverkare. Antalet deltagare har under åren flerdubblats och som kontrollanter fungerar de flesta CUF-are och en stor popularitet tillskrivs fisketävlingen.

Badhuset i Linghed

Badhuset byggdes i början på 30-talet och var ett av de första i Svärdsjö, Enviken och Sundborns socknar. Upphovsman var Dr Einar Karlberg, som ivrade för att det skulle finnas ett badhus i varje by. Emrik Danielsson ritade och byggde, Erik Lundgren konstruerade värmepannan och installerade hela värme, vatten och avloppsarbetet. Målningsarbetena utfördes av Johan Danielsson. Vatten sögs upp av en pump från ån nedanför och avloppsvattnet gick ut i en septitank. Idag är vatten och avlopp kommunalt. Det eldas med ved som skänks, sågas, klyvs och travas av intresserade bybor.

I styrelsen ingick Simon Lindgren, Albert Forsling, Elin Lundgren, Axel Johansson och Emrik Danielsson.

Första bastubadet kunde avnjutas till julen 1931. Emma och Ernst Pers skötte eldning, tvättning av handdukar, städning och biljettförsäljning. På fredagseftermiddag och kväll var det dambad och lördag förmiddag skolbad och på kvällen herrbad. LIF:s bandy lag använde även badhuset tills de fick egen klubblokal med dusch.

Efter E. Pers kom som vaktmästare Hilda Norén, Alma och John Wallin, Britta Höglund, Lydia Eriksson, Solveig och Vilhelm Sandberg, Agnes Widén, John Törn, Erik Sandgren, Dufva, Karl Rapp och Gunnar Sandgren.

Lingheds elektriska belysningsförening

Föreningen bildades år 1901, och av ett protokoll från den 5 september detta år kan man läsa, att föreningen av delägarna i de s k Backgårds och Storkvarnarna fick löfte att fritt disponera deras fallrätt i Linghedsströmmen och där få uppföra ett maskinhus. Från början var det nog endast ett fåtal gårdar i byn som drog in ström för belysning, och då endast en eller två lampor i gården.

Kraftstationen kördes endast dagtid, mellan kl 5 på morgonen och till 10 på kvällen, maskinisten hade alltså långa skift. Vid bröllop och övriga festligheter fick man begära extra tid för en kostnad av 25 öre per timme. Under 1904 började en del bönder använda motordrivna tröskverk, men eftersom kraftstationen ej kunde producera tillräckligt med ström att det räckte till alla, kom man överens om att högst fyra motorer fick användas samtidigt i byn. Föreningen registrerades år 1904. Denna första kraftstation fungerade fram till 1918, då H Johanssons Mekaniska Verkstad mot anbud uppförde ny kraftstationsbyggnad och satte in nya maskiner. Kostnaden för detta bygge blev 58 800 kronor.

1919 väcktes förslag att ytterbelysning skulle ordnas efter allmänna landsvägen genom byn. Detta blev dock ej utfört förrän 1921, då åtta stycken lampor uppsattes efter landsvägen. Därefter utökades ytterbelysningen efter hand med någon lampa per år, även efter mindre vägar.

1945 beslutades omläggning från likström till växelström. Detta skedde i etapper, och blev klart 1953.

1964 uppfördes ny gatubelysning från Hökviksbron genom hela byn till Karlsro, rörstolpar med cirka 50 meters mellanrum och jordkabel emellan. Denna anläggning drog en kostnad av 37 000 kronor för 55 stolpar. Sammanslagning med närliggande belysningsföreningar har diskuterats i olika omgångar sedan mitten av 1960-talet, men hittills har inget avgörande kommit till stånd.

1975 inköpte föreningen tillsammans med Tofta-Bengtshedens belysningsförening, H Johanssons Mekaniska Verkstad. Dessa lokaler används numera som upplag och förråd av diverse material.

1976 uppfördes en förbindelseledning med Envikens elkrafts nät över Änga, för att kunna lindra störningar vid strömbrott o dyl.

Lyshuset vid Lingsheds Strömmen

Jakten och fisket.

Jakten och fisket hör till de ursprungliga näringarna för landsbygdsbefolkningen. I synnerhet gällde det nybyggarna i skogar och vid vattendrag, liknande bygden omkring Lingham.

Från att ha varit en livsnödvändighet har sedermera jakt och fiske i högre grad blivit en ren fritidssysselsättning. I alla tider har dock detta engagerat många människor och bidragit till självhushållningen.

Jakten i Linghambedrevs i mer eller mindre oorganiserade former fram till 1935 då jordägarna den 11 augusti beslutade bilda Lingham – Hökviken Byamäns Jaktvårdsförening. Syftet var att i en fast organisation kontrollera och leda jaktvårdsarbetet.

Den första styrelsen bestod av: Johan Eriksson, Erik Olsson, John Olsson, A-H Söderlund och Edvin Vestman.

Ett av de första besluten var storleken på jaktkort, vilket för älg bestämdes till 15 kr. Att jämföras med dagens 800 kr.

Under de kommande åren var föreningen ofta sysselsatt med att förmå olika markägare att skriva på jaktarrendekontrakt. En inte alltför lätt uppgift enligt många protokollsanteckningar.

En annan svår uppgift för föreningsstyrelsen under de första årtiondena var handläggningen av den olaga jakt som förekom. Det kunde gälla överträdelse av markgränser eller ohörsamhet mot föreningens fridlysning av mark eller djur.

Under flera år utsåg man vakter som mot ersättning patrullerade markerna för att kontrollera att bestämmelserna efterlevdes. Detta förfaringssätt förekom även hos angränsande markägare.

Eventuella överträdelser, som man fann i sällsynta fall, beivrades med indragning av jaktkort eller anmälan till landsfiskalen. En stor inkomstkälla var under de första åren utarrenderingen av jaktmarker kring fåbodarna. Det överskott som detta gav skänktes till stor del till de olika vägbyggena som påbörjades på Linghamsskogen under dessa år.

Utbetalning av skottpengar på vissa djur och fåglar har legat på föreningens ansvar. År 1935 betalades 2 kr. för hönsök (duvhök) och 1 kr. för sparvhök eller grävling. Bytet skulle uppvisas för Albert Nyström som hade att bestämma arten och dela ut skottpengar.

Tillgången på villebråd har varierat under årens lopp. Älgförekomsten var mycket låg under 30 – 40 - 50-talen. John Backlund har berättat att han inte såg en levande älg från det han började jaga i början på 30 – talet tills sitt första byte 1942. Hare och skogsfågel var däremot rikligt förekommande, mycket beroende på orörda skogsområden med passande biotop.

Jakt på rådjur förekom knappast då tillgången under dessa decennier var liten. En jämförelse med 1970 –80 –talens stora älgförekomst ger avskjutningssiffrorna på cirka 80 –90 älgar på föreningens markinnehav om 8.500 hektar.

Nutidens vedermödor vid älgjakt kan inte jämföras med den tiden då stora skogsområden saknade vägar. Då fick man grovstycka djuret och bära flera kilometer för att därefter bättre ta tillvara köttet.

Under år 1948 diskuterades förslaget att bilda en gemensam jakt och fiskeförening, vilket inte verkställdes då man 1949 bestämde att bilda Lingsheds Fiskevårdsförening. Den föreningen har i alla år bedrivit många fiskevårdande åtgärder såsom utsättning av fisk och kräftor, byggande av risvålar, och under senare år, kalkning av sjöar och vattendrag. Föreningen har också sett till att fångstredskapen har varit av rättsort.

Föreningen verkade fram till år 1985 då den ombildades till Lingsheds Fiskevårdsområdesförening med 8 skifteslag från angränsande byar representerade.

Idrott

Historik över Lingsheds IF

Här är några utdrag ur Lingsheds IF:s 25-årsjubileums skrift från 1946.

Idrotten har egentligen äldre anor än den nuvarande idrottsföreningen. Vid sekelskiftet hitflyttade en arbetarstam, de flesta från Korsnäs, som startade den första föreningen, som kom till redan år 1903. Den är nog bland de äldsta idrottsrörelser i distriktet. Det framgår av bevarade handlingar att verksamheten var rätt livlig. Förutom fotboll var det skidor, skridskor och skridskofester där bl. a. Lingsheds mässingssextett underhöll.

Mycket originellt finns det att berätta om.

År 1907 upptogs ett lån från Lingsheds Missionsförsamling, som återbetalades samma år och 1909 anslogs av föreningens kassa 25 kr till facket för de strejkande.

Föreningen blev bara 7 år gammal, ty redan 1910 lades verksamheten ner.

Denna idrottsrörelse var en föregångare till nuvarande idrottsförening. Den bildades den 27 maj 1921 av en grupp idrottsintresserade som samlades på Strömdalens pensionat.

Lingsheds IF har haft följande idrotter på sitt program: fotboll, skidor, orientering, brottning, friidrott, bordtennis, bandy och tennis. Brottning och bandy är nog de mest framgångsrika sporterna.

Som avslutning på denna historik, några poänger om gångna idrottsutövningar. En gång på 20-talet var några fotbollsgrabbar inbjudna att spela fotboll i Korsnäs. De cyklade den tre mil långa vägen och ställde upp i blårandiga arbetsskjortor och grova svenskor. Korsnäslaget var inställda på en lätt seger, men Lingshed vann med 6 – 2.

Det finns anledning till många vackra glada minnen från gångna tider med bl. a. sommarfester och iskarnevaler.

Eftersom jag i unga år var medlem i Lingsheds Idrottsförening och som junior tävlade för föreningen på skidor har jag sparat foton, tidningsklipp och resultatlistor från denna tid.

Föreningen hade vid den tiden sektioner för fotboll och skidor.

Inom fotbollen tävlade Lingsheds IF i en serie där storheter som Grycksbo och Korsnäs var med bl. a.

Inom skidåknningen var Lingsheds IF en framstående förening och nådde goda resultat i tävlingar inom Dalarna och Gästrikland.

Eldsjälen Carl Bengtsson ordnade och byggde en skidbacke vid Tåktberget i Enviken.

Tidigare hade man ordnat med tävlingar i en mindre backe, den s.k. "Skommar-huppen" vid Bolaget.

Bland backhoppare från den tiden kan nämnas Gustav Lundgren från Lingshed.

Skidbacken vid Tåktberget var en hoppbacke med stor popularitet. Backrekordet var på 49 meter.

Backen användes så sent som vid första VM-tävlingarna i Falun. Då som träningsbacke för den rumänska truppen.

I Tåktbergsbacken anordnades flera DM-tävlingar, både för juniorer och för kombinerat.

Under en tid hade Lingshed en framstående orienteringslöpare i Börje Adriansson. Denne gjorde mycket goda resultat i stora tävlingar och ansågs vara en av distriktets bättre orienterare.

För mig framstår Lingsheds bandylag som ett bevis för att mindre orter som har goda ledare väl kan mäta sig med de stora och i drift mycket kostsamma föreningarna.

Lingsheds idrottsförening

Lingsheds IF hade på sin tid mycket duktiga skidåkare.

Bland dessa kan nämnas Karl Bengtsson, Erik Lindström, Karl Lindkvist, Holger Nordgren.

Vid denna tidpunkt hade föreningen mycket duktiga juniorer bland vilka kan nämnas Axel Lundin, Gunnar Söderlund, Erik Svärd. Av dessa gjorde sig Erik Svärd ett bra namn även som senior med Dalarnas mått mätt.

Bland yngre juniorer som gjorde bra ifrån sig kan nämnas Karl Nordgren, Nils Björkman, Erik Lundin, Gösta Bergkvist, Erik Lindström, John Hansson. I modern tid hade föreningen skidåkare som märktes i prislistor från stora tävlingar inom Dalarna och Gästrikland. Folke Hansson, John Bruhn, Ture Hedström för att nämna de mer kända. Under lång tid tävlade även åkare från Svartnäs för Lingshed. De namnkunnigaste av

dessa var Dennis Samuelsson, Elof Björkman samt Ture Westberg. Av dessa var Westberg den främste. Björkman vann ett junior-DM med Mora-Nisse på andra plats.

Linghedsbyns fotbollslag

Linghedsbyn hade en gång i tiden ett eget fotbollslag.

Stående från vänster:

Klas Valin, Gustav Svärdström, John Backlund, Nils Björkman, Axel Hansson, Erik Lundin, Edvin Lindgren, Karl Söderlund.

Knästående från vänster:

Gustav Norén, Gunnar Söderlund, Artur Söderlund.

Gunnar Söderlund var en av Dalarnas duktigaste målvakter under sin storhetstid. Orädd och smidig.

Under många år kördes Linghedsloppet som en gränsdistriktstävling mellan Lingheds IF, och Ockelbo SK. Ockelbo var på den tiden en stor skidklubb med elitåkare i SM-klass.

År 1928 ställde Ockelbo upp med två svenska mästare och några seniorer som var med bland de tjugo bästa vid SM.

Ur prislistan:
Segrare.

Damer 10 km Hildur Hansson, Ockelbo / svensk mästarinna detta år/

Herrar 30 km Axel Israelsson, Dala Järna / svensk mästare detta år/
15 km Alf Johansson, Ockelbo
10 km Sune Ekman (nr 97 på bilden)

(Axel Israelsson blev inbjuden att starta. Detta på grund av att Ockelbolöpare fått stryk av denne på SM och nu ville man gärna få ett nytt tillfälle att möta honom och vinna.)

Övrigt av intresse för Linghed.

Karl Bengtsson blev trea på 30 km, Kalle Lindkvist 11 och Holger Nordgren 15.

Karl Nordgren 4 på 15 km, Erik Svärd 9.

På 10 km blev Gösta Bergkvist 2. Ockelbos främste Gösta Eklund som samma år vunnit SM för juniorer 10 km blev 3:e man. John Hansson, Linghedsbyn 6 och Erik Lundin 11.

Från vänster: Sune Ekman och Anderses John Hansson
Foto: August Hedin

Lingheds Idrottsförening har under åren haft bra bandylag.
Det började med ett pojklag. Ledare och tränare var Nils Björkman.

Första raden:

Mats Halvars, Leif Bergman, Olle Nyström, Folke Englund och Rolf Backlars.

Andra raden:

Göran Björkman, Gunnar Vestling, Sune Öman, Leif Pers, Gunnar Sandgren, Leif Sundström och Evert Jacks.

En som gick vidare i bandyn var Göran Björkman som först värvades av Grycksbo IF och sedan av Falu BS. Där spelade han i många säsonger och fick spela tre bandyfinaler på Söderstadion, Stockholm, varav de vann två.

Göran Björkman spelade även i Ungdomslandslaget och fick resa med A-landslaget till Sovjet och Lilla VM där de spelade mot Sovjet, Finland och Norge och där Sverige vann turneringen.

Det skulle finnas mycket att skriva om refererade resultat och siffror i föreningens historia och till detta ligger mycket energi, uppoffring och ideella insatser.

I början av 1930-talet fanns det två idrottsklubbar. Lingshedsbyn hade ett fotbollslag. En utbrytning ur Lingsheds IF genom att idrottsföreningen i "bolaget", Lingshed Östra inte uppmärksammade förmågorna i byn. Lingsheds Västra, klubben från byn upplöstes så småningom, men återuppstod igen våren 1938 och varade till mars 1940. Då kallades Dalarnas Idrottsförbund som medlare mellan klubbarna. Samtliga medlemmar och material överfördes på LIF.

Efter detta intermezzo kan sägas att kamratkänslan stärkts betydligt.

Gnabbet mellan "Bolaget och Byn" hör en förgången tid till.

Lingsheds IF hade en tid många goda skidåkare, däribland ett flertal från Svartnäs. Om deras bedrifter finns att läsa i Sune Ekmans ypperliga framställning av referat, foton, tidningsurklipp och resultatlistor.

Det kan vara av intresse att nämna några betydelsefulla årtal i Lingsheds IF:s historia, samt om kuriosa då Elof Björkman från Svartnäs vann ett junior-DM på skidor med Mora-Nisse på andra plats.

1922 -- Beviljades Lingsheds IF inträde i Riksidrottsförbundet.

1926 -- Igångsattes omfattande planeringsarbeten som utvidgade fotbollsplanen till 50x 100 m.

1931-- planeringsarbete på Åsens fotbollsplan som senare användes till bandyplan

1936—Byggdes skidbacken vid Täktberget (invigdes 1937)

1941—Förvärvades Templarlokallen som användes som klubblokal.

1952—Invigdes landbandybanan uppe på Åsen.

1953—Fotbollsverksamheten överflyttades till Svärdsjö IF.

1958—Monterades belysning till landbandybanan

1971—Lingsheds IF övertog tennisbanan på Räviln från Svärdsjö IF.

Alla uppräknade planarbeten har frivilligt utförts av föreningsmedlemmar.

1985. Ett idrottens år. Då hände det mest storslagna evenemanget någonsin i Lingshed. Det var O-ringen eller 5-dagars orienteringen som då genomfördes i Falu Kommun med 2 dagars deltävlingar på Mas ängar. Tänk vilken storslagen arena med ca. 25.000 deltagare och lika många supporters och åskådare. Lingshed genomströmmades av omkring 100 000 personer på dessa två dagar den 23 och 25 juli 1985.

Man nämner året 1985, det var det året O-ringen var.

Ett oförglömligt minne!

Byfôlk

Linghedskullor

Lisa Jansdotter

Karin Jansdotter

Anna Eriksson

Anna Haglund

Lasses Matilda Eriksson

August Hedin, Linghed
Född den 26/9 1884 Död den 2/11 1949

August Hedin hade sitt hem där nu Leif sundström byggt sin gård.
August Hedin var en bygdens allt i allo. Bouppteckningar, deklarationer
m m utförde han. Ja allt som hade med skrivande att göra.

Hedin var en stor fotograf. De flesta bilderna av Linghedsfolket i denna
bok är fotograferade utav honom.

Många kort finns kvar men tyvärr är större delen borta.

Hedins betydelse för bygden kan bevisas i ett tal som skollärare Simon
Lindgren höll vid en födelsedag.

Den löd sålunda:

Likt en spelman som glömt melodin,
Så vore Linghed förutan Hedin!

Hans Johansson började som smed vid sitt hem i Utterjanisgården i Änga. Där tillverkade han nödvändiga verktyg bland annat yxor. Senare flyttade han till Strömmen och startade Johanssons Mekaniska verkstad, där alla maskiner drevs med eget kraftverk.

Hans Johansson var en uppfinningsrik man, enligt mångas bedömning ett "snille". Han uppfann ett instrument som kallades Väduret, med detta kunde han sitta hemma och mäta vattenståndet i cisternen uppe på Lingshedsåsen.

Johansson tillverkade även klockor och/eller olika urverk. Han hade haft avancerade planer på en linbana upp till Hjälpbergets topp, en plan som nu åter håller på att aktualiseras.

Hans Johansson, Lingshed

Erik Höglund, född 1876, var en av förgrundsgestalterna inom sågverksindustrin i Linghed.

Erik Höglund var även på många andra områden intresserad och aktiv. Såsom nykterhetsarbetet, han var sedan ungdomen medlem i Logen Hoppets Stjärna.

Kyrkan och kyrkans arbete låg honom varmt om hjärtat. Höglunds bänk i kyrkan var sällan tom vid söndagens högmässa.

Anna Höglund, född Hansdotter, en blid och vänsäll människa och alltid med en glimt av humor i ögat.

Efter en bandinspelning den 18/1 1985, berättar John Staffas för sin syster Karin Isberg, minnen från sitt liv

John Staffas född 15/2 1892 död 22/7 1987

John Staffas var äldst av 8 syskon. Han fick börja skolan i Fjärdsmans lillstuga. Emma Möller var lärarinna. Sedan i gamla skolan på åsen med P G Möller som lärare. 6 år var deras skoltid med varannan dag. De viktigaste läroämnena var bibeln och katekesen, utantill skulle de kunna biblisk historia, med bakläxa många gånger. Gick och läste 1907 med kyrkoherde Holmgren som konfirmandpräst.

Från skoltiden på Åsen kommer han ihåg Olles Hans som var kvarsittare till 17 års ålder. Hans blev ju stor och stark och därtill full av upptåg. Vid ett tillfälle knöt han en köttbit på ett snöre och gick till magisterns höns. En "pulla" pickade i sig köttbiten förstås vilken blev kvar i näbben. Nu kunde Hans leda hönan runt skolgården. Naturligtvis skulle detta straffas. Nästa timme skulle det bli avbasning. Magistern tog den långa pojken mellan sina ben för att rottingen skulle ta bra. Men se Hans reser sig kvickt upp och med magistern på axlarna går han runt i skolsalen.

Efter skoltiden började John med skogsarbete, högg koved på Staffas skifte. Med sin far kolade de nio milor, sex på sommaren och tre på vintern. Höll på att bränna upp en mila. Kolen kördes till Vintjärn.

1918 när spanska sjukan gick var John och hans far i Gillerberget och arbetade. Han minns att fadern tog hela förtjänsten, men på somrarna fick han själv avlöningen från "Skiljen". Han var på Skiljen i 30 år, slutade när skiljearbetet upphörde. Sedan började John på Lingsheds sågverk, var där i 18 år, tog pension vid 71 års ålder.

Han minns sin mor när hon gick med en grissugga till Olanders i Enviken, en väg på drygt fyra kilometer. Hon hade en brödkaka i ena handen och ledde suggan med den andra.

Staffas hade en tjur för byn, som slet sig flera gånger och skrämde många. En gång kom tjuren ner till tappstället, som hörde till skiljestället vid ån. Sandgrens Kalle arbetade där, han hörde att det prasslade i buskarna. "Inte ska ni tro att ni kan skrämma mej" sade han i tron att det var några pojkar som var där. Men döm om Kalles förvåning när Staffas tjur kom emot honom.

Så berättar också Staffas John om doktor Liljemark (som bodde i Höganäsgården) och som var en riktig spelevink.

Liljemark var på flottbron vid Prostparken i Svärdsjö. Så kom en kvinna med en pojke, de skulle till doktorn. Kvinnan pratade med Liljemark men hon visste inte att det var doktorn, som hon skulle besöka. Liljemark sa att den där pojken skall nog "kuppas" i nacken. Så skyndade sig Liljemark hem före kvinnan och pojken. Men då doktorn tog emot i sin vita rock kände de inte igen honom. Efter undersökningen säger doktorn att pojken skulle "kuppas". Då säger kvinnan att dom träffat entoker på flottbron som också sa att pojken skulle "kuppas".

Johan Falk

Johan Falk var utlärd bagarmästare och innehade välkända firman J. A. Falks bageri i Linghed till 1952. Han hade då varit verksam i offentliga livet varvid han tillhörde den första uppsättningen kommunalfullmäktige i Svärdsjö från och med 1919.

Falk blev ledamot av kommunalnämnden och dess ordförande förblev han till år 1948 då han blev kommunalkamrer. Han var också fattigvårdsstyrelsens ordförande, nämndeman, landstingsman i en följd av år samt ledamot av kyrkofullmäktige i 30 år.

Kommunalkontoret hade han hemma i Falkgården, två rum och telefon. Det var tre personer som arbetade där på kontoret.

År 1956 slutade Johan Falk som kommunalkamrer. Han var då 65 år.

En berättelse om en man som gick flera mil för att köpa sig en gård

Anders E Arenius, född 5/10 1863 död 25/8 1947

Hans hustru Märta Viklund, född 3/2 1863, död 2/8 1925

De gifte sig den 23/12 1889.

Arenius bodde hemma i Aronsgården tills han en dag i en tidning såg en annons över en gård i Aspeboda som var till salu. Den skulle jag vilja ha, sa Arenius. Tidigt en morgon startade han sina apostlahästar och med 2000 kronor på fickan, för att gå den långa vägen till Aspeboda. Han gick över skogen från Arons till Falun och Aspeboda.

Arenius var läs- och skrivkunnig så köpet skrevs och handpenning lämnades. När det var klart och han skulle börja sin vandring hem, kom en annan köpare som också sett annonsen i tidningen. Han bjöd 1000 kronor upp på affären, men då var det ju redan skrivet. Arenius tänkte, nu har jag gjort en fin affär.

Arenius gick samma väg tillbaka, men när han kom till "Arons myrtag", blott några hundra meter från hemmet, så skar knäna ihop". Men han tog sej hem till slut, men den marschen hade han känning av i hela sitt liv. Detta hände i slutet på 1800-talet.

Nu är han begravd på Svärdsjö kyrkogård, där även hans fru sedan många år vilat. På gravstenen står Nämndeman A. E. Arenius, Aspeboda.

Från vänster längst bak Anders Arenius och hans fru Märta
Längst fram vid hästen drängen Johan Danielsson därefter Arons mor
Den lille gossen med hästen Arons Erik Backlund
Arons Johan Backlund vid en häst
Längst fram pigorna Erklars Anna Jansson och Märta Ekström

Så var det Lingshedsmannen som gått i byggnadsläsa i Kristinehamn.

Han var väl lite kâru då han kom hem och ville gärna skryta med sina nyförvärvade kunskaper inför doktor Nylén.

- Jag skall bygga mig ett hus, av sten utanpå med alla dess fördelar och av trä inuti med alla dess fördelar. Det ska bli så tätt, så tätt, att inte ens en liten fis kan slippa ut, sade han.

- I ett sådant hus skulle då inte jag vilja bo, svarade doktor Nylén.

Doktor Nylén förstod betydelsen av god ventilation i husen. Det här hände sig på den tiden då folket levde omedvetna om radonhalten i Lingshedsåsen.

Lingshedsmannen byggde sitt hus, men han glömde att bygga trappa upp till övervåningen!

Gamla stenbron i Lingshed

Ack vore jag konstnär med pensel och färg
Då skulle jag måla livfullt och djärvt
Jag skulle ta jordbrunt som grundfärg
Men med nyanser av grått,
Grönt som dominans, sen intensivt blått
Rött liksom rosen vid brunnskarrets kant
En klick gredelint, så där, extravagant.

Det skulle bli bilden av en jordnära man
En färgstark person utav gammal stam
Han var stark och hård liksom furan
Men ödmjuk uti sin själ.
Han var vår klippa, vår styrka,
Han ville allas vårt väl.

Hans fötter står stadigt på den älskade jord
Som han brukat och vårdat,
Den gav mat till hans bord
Sina knotiga händer han knäppte ibland som till bön
Vi tror, att han tackade för sin levnad, sin lön
Ty fast kanhända det värkte i armar och rygg
Efter arbetets möda, var han ändock så trygg

Han förlitade på Herren som ger sol och regn
På honom som gav våra barn denna farfar
Denna bonde med färg.

Lisbet.

Staffas Erik Eriksson

Ett unikt foto på en kändLinghedsbo. Mannen är Bror Bylund i unga dagar

Bylund var under många år föreståndare för Lingheds Handels AB. Under sina år i Linghed var han även intresserad av bygden i övrigt.

I honom hade Svärdsjö Hembygdsförening ett bra stöd. Det var nog han som fick Nygårds Britta att sälja den gamla gården som blev begynnelsen till Svärdsjö Gammelgård. Traditionen med kyrkbåtar och deras bevarande gav han sitt stöd. Tydligt är bilden arrangerad med tanke på att få det gamla båthuset i bakgrunden medan han själv prövar på att färdas på en träbläs.

Han var även med om att starta MHF:s motorförbund. Då han lämnade Linghed flyttade han till Stocksund och senare till Kanarieöarna, där han kom att driva en guldsmedsaffär.

I sammanhanget kan ju nämnas om träbläsarna, sparkens föregångare. Järnskonungen till medarna smiddes av Hans Johansson i Änga. Dessa träbläsar var svårstyrda. Mor Larsson i Åbacken kom farande i utförsbacken från sitt hem, en mötande tyckte färden såg ut att gå dåligt. Han säger: "Det där bär nog till skogs". "Nej, nej det bär till Mejeri" svarar mor Larsson.

Mjölken transporterades vintertid på dessa träbläsar till mejeriet. Så kom smeden på, att en spark med enbart järnmedar skulle vara bättre. Sparken fick en ny modell. Då Janmatts Erik fått sig en ny spark åker han förbi sina mjölkkörande medbröder och säger :”För mej går det galant, för jag har vänt medarna på kant”.

En berättelse om en man som åkte träspark flera mil

Göras Anders Danielsson från Enviken var handelsföreståndare i Erikssons affär här i Lingshedsbyn i början på 1900-talet.

På den tiden var bönderna i skogen på vintern och fick väl inte pengar förrän på våren då arbetet var slut. Så mycket gick på ”växlar” som det heter.

Så en dag tidigt på morgonen i fyratiden startade Göras Anders på sin träspark till Falun, för på den tiden fanns ingen bank på närmare håll, för att ordna en växel, två personer hade skrivit på, men när han kom till banken gällde inte de två namnen. Han åkte hem till Enviken och hans far skrev på, så åkte han tillbaka till Falun. Då gällde namnet fast det bara var ett.

Göras Anders har själv berättat detta. Vi frågade honom om det inte varit bättre med en järnspark. Han svarade att det var inga vägar som var lämpliga för järnsparkar, utan träsparken gick bättre.

De tre D.D.D

I Hökviken bodde tre bröder Danielsson Erik, Johan och Daniel.

Johan gifte sig med Andersmats Lisa och de tog sig namnet Dahlin. De fick två söner, Erik och Johan som blev bönder. Erik Dahlin blev bonde på Erkôs Östlunds gård och gift med Anna Björklund, Björkboda.

Daniels Daniel var rallare och byggde järnvägsstationer efter inlandsbanan innan han gifte sig med Marta Södergren och fick två söner Emrik och Albin. Sedan blev han byggmästare i hemsocknen. Det berättas han gjort ett arbete åt någon och kom med räkningen från Daniels Daniel Danielsson, det var mycket D och dyrt blev det också så det blev ett till D, sade han.

I en annan notering har han skrivit. "En dag med frun i källaren", det avsåg inredning av hyllor. Han var också med när Oskar II var på björnjakt på Ryssjön och snickrade ihop det stora kalasbordet som användes när björnen var fälld.

Daniels Erik var gift med Johanna Svedlund och de fick sonen Johan, som var målare och på senare år började lackera bilar. Han spelade dragspel och gitarr samt tillverkade en del gitarrer.

Erik var utan en arm, som han mistat vid en tröskning, men han kunde tälja hästar och gjorde slevar och harvar (räfsor) som var lätta och omtyckta därför att de var gjorda av asp. Han var årsbarn med kung Gustav V och lika rakryggad och ståtlig. När kung Gustav V begravdes satt han och lyssnade på radioutsändningen men två veckor efter var hann själv död.

Eriks son Daniels Johan som han kallades i bygden, då visste alla, att det var målaren från Hökviken. Han var en mycket yrkeskunnig person, både som målare och tillverkare av gitarrer, det blev åtskilliga sådana. Som dragspelare var han mycket kunnig. Glad och pigg, vaken för allt som hände och rörde sig i bygden vida omkring.

I ungdomen var de tre bröderna Danielsson i skogen och kolade en mila som de sedan rev ut och körde med häst och kolstig till Korsnäs station och sålde kolen. Därefter tog de tåget och åkte till Stockholm för att se slottet m m.

Intervju den 15 december 1985 med Albin Danielsson född den 9 augusti 1897 i Danielsgården, Hökviken men flyttade sedan med föräldrarna, Marta född Södergren och Daniels Daniel Danielsson och brodern Emrik född den 25 juli 1892, till Gropsveden, Lingham.

Intervjun utförd av brorsdottern Edit Johansson.

Albin berättar: När det var auktion hos Gropsvess stodo tre gubbar och resonerade som gubbar brukar göra. Deras diskussion tog en allvarlig vändning och resulterade i byte av tre Linghamsgårdar.

Daniels Daniel, min far, ropade in marken på Gropsvess auktion och köpte gården av Bylund.

Bylund flyttade till "Skäggarna" i Sundborn med allt vad som hör ett jordbrukshem till.

Nyström som hade skrädleri vid Svärdströms bakom åsen, flyttade fram till byn, mitt emot Stenbergs vid stora vägen där det var mera lämpligt med affär.

Erkols bodde vid Nyströms förut men vem som bodde i lillstugan minns jag inte.

När gubbarna gjort upp om sina husbyten på Grpsvess auktion så vågade ingen av dem gå hem till sin respektive maka och berätta om sina överenskommelser utan de gjorde sällskap alla tre, till var och en.

Albin berättade vidare för Edit att Daniels Daniel som på det här sättet köpte Bylundsstugan, satte upp densamma där i Gropsveden år 1905 och hade ett litet jordbruk med 2 – 3 kor, gris och ibland häst och får. Hans egentliga verksamhet var byggnads- och möbelsnickeri som utfördes på vintern då ingen annan byggnation gjordes. På vintrarna kom också målaren och målade möblerna som sedan såldes.

När Bylunds flyttade till Sundborn så blev det många hästlass som drog iväg från Mörkänge till Sundborn, mindes Albin.

De tre D. D. D.

Gårdsflyttning från Enviken till Hökviken

Den 18 augusti 1867. På begäran av Dansar Erik Jansson i Envikens kyrkby hölls kommunalstämma för att höra om sockennämnden vore hugade att lämna honom flyttningshjälp av stugbyggnader ner till Hökviken.

Erik Janssons stuga nedom vägen i Täkten "Persgården" s k "Dansarbacken" skulle på kommunens gemensamma bekostnad i samma "vicka" nedrivas och flyttas till Hökviken och på kommunens bekostnad uppsättas.

Uppdraget som förman för detta åtog sig Erik-Ols Olov Ersson i Klockarnäs för ett pris av 1 riksdaler 25 öre per dag och framdeles även den andra stugbyggnaden , en Dansargård vid Björkans pensionat samt en i Vallbyn på andra sidan sjön Björkan.

Dansargårdarna hade väl utskiften från Enviken. En Dansarkarl var en särling och hans byggnation var annorlunda. En dörr var han inte i behov av utan gjorde en öppning under tomtstocken och då kanske värmen höll sig inne bättre. Även inte så välkomna gäster t ex prästen med sina katekesförhör och andra myndighetspersoner klarade han sig ifrån. Han kallades för "Skymmil" och Skymmilsbacken där han bodde.

Ropar Erik Wallin, född 1872 har berättat att han, som skolpojke brukade vara där och leka på med träkulor eller käglor. Då kom Skymmil ut och sade att han måste se efter hans arbetslag. Annars var han mest inne. Skymmilsbacken är där Allan Dahlin bor. De andra Dansargårdarna längre bort bebos av Daniel Björklund, Edvard Duvström och Jan Nygren.

Borta hos Björklunds bodde en glad och snäll naturmänniska, Per-Olov Björklund, född 1892. Om sommaren gick han barfota i skog och mark och visslade, men kunde även gå klädd i "svenskor" på sommaren, för skyddar de mot kylan på vintern så gjorde de det även mot värmen, sade han.

Slagrutan, en grenklyka, som man höll stadigt i med båda händerna och som böjdes ner mot marken då den hittat en vattenåder, behärskade han och även fickuret använde han om det skulle vara en källåder. Han hade många uppdrag med att leta vatten till brunnar på gårdarna och talade även om ifall de satt murstocken på fel ställe så inte röken gick ut.

På äldre dagar flyttade han från Dansarbacken ner i en liten "Tängerkvoja" men en kall natt gick han ut oklädd och barfota för att

uträtta sina behov och då slog dörren igen och han blev utestängd med påföljd: nerkyld och förfrusna fötter.

Delvis hämtat ur Enviksboken

Studiecirkeln, *Min by och våra gårdar* har varit samlad ungefär var 14:e dag under 5 års tid.

Det har varit väldigt trevligt att få träffas så här, och, ja ibland, bara prata med varandra.

Många, både roliga och sorgliga händelser och historier har berättats dessa kvällar. Några har varit hämtade direkt ur verkligheten medan en del varit s k skrönor.

Vi tar några ur högen:

T ex om pojken från Mårtens gård som gärna ville ut och resa, men fick till svar av fadern att det väl var helt onödigt, du var ju till Marnäs i fjol! (Marnäs är en by i Enviken, belägen dryga milen från Linghed).

Så var det Linghedsmannen som just "skrivit in sej" i nykterhetslogen men som efter en vecka syntes komma vandrande genom byn ganska "rund" under fötterna.

Efter en skarp tillrättavisning av en godtemplare som han mötte svarade han: Jag hittade en odrucken liter i skåpet så jag tyckte att jag skulle dricka ur den innan jag gick in i logen på riktigt, alltså innan det var för sent!

Och Linghedsgumman som ansåg att fällen räckte gott över axlarna men inte över fötterna. Hon fann på råd, klippte av den upptill och skarvade med remsan nertill. Resultatet kan ju ifrågasättas?

I en Linghedsgård var det barnen som frågade gammelmor i gården om de fick gå och bada. Svaret blev: "Visst får ni bada, bara ni int´ häver er i sjön".

En Linghedsgumma gick och sökte sin bortsprungna kalv, den var vit och svart. Nu ville gummans ord lätt komma i bakfram ordning, varför hon säger till första mötande: "Har du sett nån vit och svart gomôro, vit var han svart, fram var han bak, kôpparrem och lärskälla, tre vita fötter och en bakfot?"

I Svärdsjö

I Svärdsjö vi ha det underbart skönt
Sola, bada, det är sommar, det är grönt
Klockan är tie, kyrkbåten går till Svärdsjö
Där vi andligt spisa får.

Med kyrkbåten sedan hem till byn vi ro
Älskar varandra, mister ej vår tro
Glädjes åt att leva, skratta och le
Hoppas tro att våren åter vi får se

G E

Gun-Britt och Bo Berggren

Linghedspojken som blev Storachef

Dokumentationer

Iris Hansson dokumenterade byn Linghed år 1979 genom att göra en omfattande och intressant diabildsserie av gamla framställt av Borlänge Smalfilmsklubb på initiativ av Ulla-Britt Kungsman, Gråsala. avfotograferade Linghedsbilder. Bildserien omfattade 200 diabilder.

En dokumentärfilm från Nysjö fåbod har

Filmningen påbörjades 1978 med premiärvisning 1984.

I filmen medverkade följande Linghedsbor:

Elsa och Martin Viklund, Britt och Erik Erks, Anna-Karin Viklund med dottern Sara, Karin Hansols Vallin med sonen Johan, Bäfver Erik Andersson, Hjalmar Hansson, Märta Åberg, Börje Hansols, Bengt Hed, Åsa Hansols Backlund, Karin och Erik Björkman, Böle och Johan Signeul, Sundborn.

I nästan varje by fanns s k "klok" gubbe eller gumma som "slog ut" när någon "råkat för".

I vår by hade vi en klok gubbe som hette August Sundström.

De flesta som slog ut, smälte bly som de sedan hällde ut i kallt vatten. Det stelnade sen till figurer som visade vad "patienten" blivit rädd för.

Men August hällde sprit i en kopp kaffe och blandade i hår, naglar och en bit av skjortan som besökaren klippt av. Så rörde han om i koppen med blandningen och såg då vad patienten blivit rädd för.

De flesta hade råkat ut för utslag, bölder o dyl.

Så gick August ut i en korsväg och slängde blandningen över vänstra axeln och sade: "Ta det här och låt bli NN". I de flesta fall hjälpte det och patienten botades.

En skröna

Erik och Daniel var i Stockholm och tog in på Berns för att få sig en bit mat.

Erik berättar: En fin kâr kom in med ett papper = (en matsedel) men det var ju mest skrivit på utrikiska så det var svårt att veta vad vi skulle beställa

Men så, längst ner så stod det, Buljong!

Då sa jag till Daniel, vi tar buljong!

Å vi feck buljong, å då va en riktigt go buljong.

Å vi "bettâ" i brö å vi gjord oss en riktigt go flöttmôlja!

Och vi åt och vart mätt!

Flöttmôlja, det är något av bygdens egen nationalrätt. Den brukade tillagas till söndagsfrukost i nästan alla gårdar.

Här är receptet på den:

Flöttmôlja

Brödet ska helst vara hembakat tunnbröd. Alltså tunt kavlat bröd av fast rågmjöldeg utan jäst.

Brödet bryts sönder i en bunke.

Saltat fläskkött kokas.

Buljongen hälls över brödet i bunken så att det täcker.

Av en delbuljong kokas en sås genom att göra en avredning på mjöl och vatten så att det blir en tunn simmig sås.

Till detta serveras stekt fläsk och kokt potatis.

Denna rätt har alltid varierats allt efter råd och lägenhet. Ofta har bara vatten med lite salt i använts istället för buljong o s v samt kålrötter istället för potatis.

Livets stora händelser

Tre dubbelbröllop

Tre bröder Staffas gifte sig samtidigt år 1924
I Svärdsjö kyrka.

Det är Hulda och John, Frida och Erik, Karin och Gustav.

Visst minns vi dem som gick under namnet Jordemor. De fick i hast lämna sitt och bistå när små barn kom till världen. Eller när någon skulle svepas för den sista färden. Här kan namn som Mas Karin Danielsdotter, mor Mari Apel, Olles Maria, Marta Danielsson m. fl. nämnas.

Till glädje och sorgefester behövdes en kokmor, nog visste man vem som då skulle "budas". Jerks Malin, Lisa Sundberg, Marta Danielsson, Mia Vallin, Hilda Norén, Hilma och Nanna Backlund, Gunhild Vikström m. fl.

Då bröllopsdagen kom var seden den, att man på kvällen gick till bröllopsgården och ropade ut brudparet. Det kunde bli många gånger under kvällens lopp som paret fick gå ut för att ta emot hyllningar och hurrarop.

Det var också en sed att man såväl före ett lysningskalas, bröllop eller före en begravning gick till den gård där händelsen skulle äga rum och överlämnade en mjölkkruka som behövdes till sötost och färskost.

Då det stundade till bröllop i en gård så rustades det först tillkalas på en av lysningssöndagarna för det blivande brudparet.

Då mötte kamrater och grannar upp med att köra kryckor. Det var ståtliga furor som det uppvaktades med. Seden var den att de skulle sågas och virket användas till möbler, ja som en grundplåt i det nya hemmet.

Kryckeståt för Hilma Lindholm och Tures Erik Eriksson

Förridare

Då kryckorna kördes fram, föregicks de av ett festtåg av ridande kullor och masar. Därefter kom en gigg dragen av en häst. I gigger satt ett prästpar, högtidligt klädda, en kusk som körde, han var klädd i skörtrock, knallhatt, en brokig snusnäsduk om halsen ihärdigt tuggande på kåda.

Då festtåget närmade sig kalasgården, gav en av de ridande masarna sig iväg i galopp på sin häst, fram till gården för att höra om de var välkomna. I samma fart red han tillbaka till sitt följe. Denne ryttare kallades förridare.

Präst Jons Einar Jansson

Prästfru Kerstin Johansson

Kusk Valle Björkman

Med spelemän i täten kom de så och gav brudparet sin hyllning.
"Prästen" höll tal för det blivande brudparet, oftast skojfriskt med minnen från det blivande brudparets förflutna.
Med en djup och vördnadsfull nigning överlämnade "prästfrun" en blomsterkorg. Blivande brudparet gick så runt och tackade för uppvaktning och bjöd på kaffe.

Begravningar

Då någon dött, fick den döde i kistan stå kvar i hemmet tills begravningsdagen. Intill Stenbroa vid Fiskbytta fanns ett hus med en säregen prägel, den kallades för likboa där förvarades också de döda.

Tidigt på begravningsdagens morgon som mestadels var en söndag då samlades släkt och grannar i sorgehuset för en andaktsstund. Locket på kistan var då avtaget och gårdstunet smyckat med granris.

Jordbruk

Tre arbetskamrater

På bilden syns Erik och Brita Haglund från Lingsheds Änga, samt hästen Brunte

Hästen på en gård blev mestadels både vän, kamrat och, ja nästan, en familjemedlem. Det har berättats att det var brukligt då en ny häst hade inköpts så skulle han välkomnas till gården genom att han bjöds stiga in i stugan, om än inte sitta med till bords, så skulle han få gå fram till spisel och få havre ur en gryta.

Utveckling och tillbakagång

Linghed genom 100 år visar en stor utveckling då det gäller jordbruket, särskilt då det maskinella. På 1800-talet gjordes ju allt med handkraft och med hästens hjälp. Redan på vintern kördes gödseln ut i högar på åkern.

Då våren kom sprättades den ut med dynggrep. Med en enkel spikharv dragen av hästen reddes jorden. Så fylldes såskäppan med spannmål och kastades ut för hand. En trävält myllade ner jorden. Ända in på 1920-talet var det barnens glädje att få sitta med på välten och än större lycka att få köra välten själv.

Då vallen var färdigväxt, var det bara att dra slipstenen och vässa liarna och ut i ottan, medan daggen ännu låg kvar, och meja höet. Och de gamle sa, att man skulle slå även om det så bara var sju strån för lien. Så räfsades höet i strängar, tjämsades i högar och bars fram till hässjan. När höet var torrt och skulle in i ladan, då var linnhösboden vid gården inte så stor. Men det fanns många små ängslador att bärga in i. Hit kördes nu höet på höslåde eller bars på hävlar. På vintern kördes höet hem till gården.

Då säden skulle skördas, var det åter dags att slipa liar. Nu fick lieorvet, en videbåge fastspänd, med den samlades stråna i en sträng. Detta gjorde nu det lättare för binderskan att samla ihop till en kärve. Om nu säden var kort, gällde det att sno ihop strån, så det räckte att binda om kärven. Så restes kärvarna i snesar, skylar eller hässjades för torkning.

Tröskningen fick sedan bli höstarbete. På den tiden användes endast slagtröskan. Så kom tröskan som kördes med vandring. På ett hjul av tråkuggar fanns en stång på vilken en häst med skaklar fastsattes. Nu kördes hästen runt, runt och drog på så sätt tröskan. Vandringen byttes sedan till ett motordrivet tröskverk. Nu hade alla gårdar inte råd att skaffa sig egen tröska, så det fanns tröskor som kördes från gård till gård i lån.

Bara något år in på 1900-talet gjorde slåttermaskinen sitt intåg, vilken lättnad i skördearbetet. Sommarkvällar då dagsvärmen svalnat, kunde man få lyssna till slåttermaskinens knattrande ljud, blandat med kornknarrens entoniga sång och känna dofter av nyslaget hö från ängarna, medan solen sänkte sig i väster. För att hästen inte skulle bli svettig kördes slåttermaskinen tidig morgon eller sen kväll.

Rätt snart kom man på möjligheten att montera på en trägrind på lien , genom den gick det att lägga av högar då säden skars, vilket underlättade för binderskorna som kom efter för att samla ihop till kärvar.

Det kan ju nämnas att spikharven byttes till fjäderharv fram emot 1920-talet. Nu kom även gödselspridaren och såmaskinen. Trävälten byttes så småningom till järnringvält. Släpräfsan hade ju också tidigare kommit i bruk, med den drog hästen fram höet till hässjan.

Omkring 1960 kom den s. k. hösvansen till god hjälp vid höinkörningen, den tog i ett enda grepp, ett golv hö, som snabbt kördes in på logen. På längre avstånd lastades alltför de höga hölassen. Höladningen var ett drygt arbete särskilt för den som skulle gaffla upp höet på kärran och för den som skulle fördela höfången och trampa ner så det blev ett jämt och fint lass som som inte välte vid hemkörningen. I ladan skulle så höet gafflas från lasset upp i stöten och någon trampa runt där och förflytta höet i stöten.

Men det hände snart förändringar. Omkring år 1970 började skultorkning av höet. Idag vänds det slagna höet med en hövända, så får det soltorka i mesta möjliga mån. En strängvändare sprättar det sedan i strängar. Så kör lastvagnen fram och samlar ihop det, vidladan kastas manuellt in i en hökanon och upp på skullen. Höfläkten tar vid därefter. Visst har det ständiga surrandet irriterat många människor.

Även med skördetröskan kom stora förändringar. Nu måste spannmålen till "torken" för att ta ur vattenhalten. Den ännu torrvarma säden transporterades med "skruv" upp i härbrets sädeslårar för förvaring.

Tröskning vid Back Anders omkring början av 1920-talet.

Längst bak: Hilma Svärdström, Elin Hedkvist och Gustav Svärdström
Längst fram till vänster: John och Erik Back, Back Anders, Axel och Johan Lundin, Gustav Tägtström, Back Erik, August Andersson, Back Johan, Märta Stenberg och Johan Hedin.

Vilken uppfinning var det inte när självbindaren gjorde sitt intåg, den drogs av två hästar. Vid 1940-talet började man att pröva nymodigheten. En självbindare inköpt 1943, finns än idag användbar.

Den följdes av bogserad skördetröska. En sådan tröska inköpt 1953 används även idag. Den självgående tröskan kom till byn omkring 1960.

Första jordbrukstraktorn inköptes 1953, den fick rulla fram dag och natt under vårbruket och är fortfarande brukbar.

Linghedsbönderna var vaksamma och strävade efter att nå goda resultat inom jordbruket.

Backlunds far i Backgårdarna, far till Ernst Backlund företog en resa i studiesyfte till Danmark för att lära av bönderna där. Detta var år 1918 och får nog anses vara en av de första studieresor som företogs av någon Linghedsbo.

Havren skördas med slåttermaskin

Traktor och självbindare. Den första i Linghed.

Rovor odlades för att de skulle ersätta det kraftfoder som ges till korna idag. Det fanns därför stora rovland vid gårdarna. Seden var att rovorna skulle rensas och gallras på "Dåvidan" = dagen efter midsommardagen. Och på Micksmässmåndan = dagen efter Mikaelidagen drogs de upp och förvarades i källare eller rofstuka.

Bilden är hämtad från Vins då rovorna skördas.

Folket på bilden är fr. v. Hansmats Anna Björkman, Vins Elin Björkman, Hansmats Gunnar Björkman, Vins mor Maria, Vins Karl Björkman, grannpojken Arne Hedström, Vins Erik Björkman, Vins Birgit Björkman, Vins far Johan Björkman samt märren Laanka.

På 1920-talet kom den s. k. stubbrytaren till användning. Det blev lättare att bryta ny mark som ökade jordbruksarealen. Till detta gavs statsbidrag på den tiden. Samtidigt började man bygga större ekonomibyggnader då ladorna blev för trånga. Djuren behövde bättre och modernare utrymme. Många installerade t. o. m. mjölkmaskin på 1930-talet.

Före 1940 började Dalamejeri hämta mjölkflaskor från mjölkpallar efter landsvägen. Där blev det då varje morgon en pratstund för bönderna där arbete och gröda diskuterades.

Men vad händer? Vi kom in på 1950-talet. En efter en började byns ladugårdar att bli tomma. De stora ekonomibyggnaderna står nu där som minne efter en epok.

Bladen vänds häftigt på jordbrukssidan. De små enheterna på 4 – 8 korskulle bort, det skulle satsas på större drift. Stora mjölkdjursstallar, gris- och hönsproduktion i stordrift.

Ja, nu rekommenderades och stöddes ifrån staten de som ville sätta sig i stora skulder och bygga ut för modern drift. Arbetet har nu underlättats med rörmjolkning, mjölk tank för hämtning av mjölk vid gårdarna.

Ett måste, enligt lag, blev svämutgödsel för visst djurantal.

Mycket av högrödan blir nu färskvara, s. k. ensilage.

Samtidigt har nu de små åkerbruken blivit förbuskade och vårt landskap har förändrats.

Med siffror går det att bevisa hur jordbruket både haft sin utveckling och tillbakagång.

	Hästar	Kor	Ungdjur	Getter	Får
1856	71	213	82	706	501
1956	36	161	32	2	48
1984	1	113	69	21	31
1988		79	59	21	25
1988	9 gårdar med mjölkdjur + några ridhästar.				

Fäbodar

Det finns många skiftande åsikter om hur och när fäbodarna uppstod. I Sverige går det att påvisa en tendens till fäboddrift redan under medeltiden. Boskapsskötseln spelade en större roll än jordbruket i äldre tider. Folklivsforskare Sigurd Erixon och geografen Johan Frödin anser att det intensiva arbetet med slåtter på starrmyrarna resulterade i bildandet av fäbodar. Slätterbodar byggdes upp och man medförde boskap. Under tiden man samlade vinterfoder fick djuren vandra kring och söka sig bete. Så småningom tillkom åkerbruk, först genom svedjebbruk och allt eftersom det tillverkades redskap började man att odla marken. Åkrarna var små och magra och förslog inte till behovet av spannmål. Det dagliga betet för djuren måste sökas allt längre bort, allt eftersom bysamhällena växte fram. Där man tidigare haft enkla slåtterbodar i skogen byggdes nu upp fähus och enkla stugor för vallkullan. För boskapsskötseln kom därför skogen att spela den största rollen.

Byarna förlades i första hand utefter vattendrag och dalgångar och de fasta fäbodarna placerades i trakterna runt om i byarna. I en skogstvist mellan Tuna, Gagnef och Floda 1386 kom man överens om att behålla sin forna hävd om sina "säljo bodhu", som var inhägnade. Av den överenskommelsen framgår också att det redan vid den tiden fanns fäbodar. Historierna om Falu gruvas tillkomst berättar om bocken Kåre som skulle haft del i fyndet. Gamla Berget och Vällan var då fäbodar till Torsång.

En fäbodinventering gjordes 1663-1664 i Dalarna av länsman med nämnd. Inventeringen gjordes socken för socken, uppdelade på fjärdingar och tredingar. För närvarande Falu Kommun redovisades 88 fäbodor fördelade på Bjursås, Sundborn, Vika och Svärdsjö – Enviken med 50 av dessa.

I samband med storskiftet på 1850-talet blev det liksom en revolution angående fäbodarna. Många fick lämna sina gamla fäbodor och flytta till nya. Många stridigheter uppstod, inte minst om Nysjöns fäbod som tidigare ägts av Klockarnäs. Nysjön var en väl uppbyggd fäbod, den tilldelades nu Lingshedsbyn och Klockarnäsbönderna fick flytta till Rotbodarna. Det har berättats att det gick ganska "hett" till då det hölls auktion i Nysjön.

Fäbodarna fyllde på sin tid en mycket viktig uppgift i folkförsörjningen. Av gamla handlingar ser man vilken betydelsefull roll myrslättern hade för försörjningen av de många kreaturen. Man slog vakt om de skilda

beteslötarna så att inte obehöriga inkräktade på dem. I äldre tider ansågs beteslötarna värdefullare än skogens träd.

Vistelsen på fåbodarna hade nog sin kulmen vid senare delen av 1800-talet. Förbättringen av jordbruksredskapen medförde att jorden kunde brukas bättre och gav därmed bättre skördar. Det skedde även nyodling av s. k. myrslog som låg nära byn. För Lingheds del blev Strandrisa den största uppodlade myrmarken. Det första spadtaget i Strandrisa togs 1885.

Liknande myrslogar var Haglunds fåbod, Västmans rönning, Ålhusån, Sågrönningen, Skifttjärnsmyra, Storänga, Holmen och Kamhav. Mejeriet i Linghed byggdes 1885 vilket även medförde att antalet mjölkkor i fåbodarna minskade, då mjölken skulle levereras till mejeriet.

Fåbodlivet har romantiserats mer än något annat i bondesamhället. Eftergranskningen berättar mer om hårt arbete än romantik. Visst bjöd fåbodlivet på många trevliga och ljusa minnen som det skimrade om, men fåbodkullans liv var framför allt fyllt av hårt arbete och ansvar. Ett liv förlagt till en vacker, men mestadels motspänstig natur och under primitiva förhållanden, långt från bygden. Fåbodkullornas vanligaste kommunikationsmedel var ett horn eller en näverlur, med dessa hölls kontakten mellan de olika fåbodarna och att locka djur.

Lurar och horn har även använts till att blåsa skrämselfoner mot björn och varg. Körling eller hujning var annars det mest vanliga att locka kreaturen med.

Före storskiftet hörde följande fåbodar till Linghed: Skifttjärnsbodarna, Gillerberget, Skrub, Finnköln, Spjersgårdarna och Spaksjögårdarna. Efter storskiftet tillkom Nysjön och Finnköln gick till Isala.

Enligt uppgift efter E. Boström skulle det omkring 1850-talet ha funnits 32 fåbodar spridda i Svärdsjöskogarna. Av en del av dessa, syns inte längre ett spår, efter andra hittar man hus på väg att ruttna ner, men vallarna är helt igenväxta.

I några av fåbodarna får ännu en del av stugorna underhåll. Hittills är det Linghed som har glädjen åt att få se Nysjön och Spjersbodarna öppna genom att det finns djur där.

Linghedsbönderna har alltså tre fåbodställen efter storskiftet. Alla tre nämns i den inventering som gjordes 1663-1664. Gillerberget ligger

närmast, drygt en mil från byn. Den fäboden ligger högt och vackert, sjö saknas men en bäck rinner genom fäboden.

Gillerberget är rätt stor och omfattar tre fäboddelar. Övrebacken som även kallas Enviksbacken, det senare namnet kan bero på att den någon gång ägts av Enviken eller därför att man därifrån kan se gårdarna i byn Hedgårdarna. Från Övrebacken ser man även blinkningarna från radiomasten i Idkerberget. På Övrebacken fanns det förr 5-6 stugor, idag finns 2 stugor kvar.

Mellanbacken kallas även Ollesbacken, den har två stugor vilka är bra underhållna och nyttjas idag som fritidsboende.

På Nedrebacken fanns 5 stugor av vilka 3 finns kvar och underhålls.

Från Gillerberget Jax Britta, Bäfver Anna Andersson och Olles Elsa.

Fram till 1920 brukade minst sex kullor vara i Gillerberget, de sex följande åren var det endast 2-3 kullor. Bäfver Anna var den kulla som vistades de flesta somrarna i fäboden medan den ännu var i bruk. Sedan var det uppehåll fram till 1935 då två kullor var där på nytt. Det blev Gillerbergets sista fäbodsommar.

Omkring 1940 stängdes ny gärdesgård runt vallen och hästar gick där på bete. Till stor del är vallarna igenväxta idag, ändå har kulturnämnden klassat den som bevarande av riksintresse. Målsättningen är att bevara de kvarvarande husen och hävda öppna vallar. Det senare blir ett svårt uppdrag för fäbodägarna, då inga djur finns där.

En bilväg byggdes till Gillerberget 1956.

Nästa i avstånd från Linghedsbyn är Spjersbodarna.

I Inventeringen från 1663-1664 heter det "Östansiö Fieding: Spjersbo fäbo bruks af Lingheedzboan". Fäboden är uppdelad i två delar. Första delen ägs av Hökvikens skifteslag och där har funnits 4 stugor, av vilka 3 finns kvar och underhålls. Övre fäbon tillhör Linghedsbyn. Där har funnits 12 stugor av vilka 7 är kvar, samtidigt har några nya byggts.

Fäboden ligger vackert på bergsslutningen vid Spjersens strand och har Trollberget på andra sidan sjön. På 130-talet fanns endast 2-3 kullor på fäboden. Janmats Augusta vistades där de flesta somrarna men slutade 1937. Olmats Lisa vallade åt Andersjons fram till 1938. Tilda Ekman flyttade de sista somrarna till Hökvikfäbon och var kvar där in på 1940-talet.

Från Spjersbodarna Jan-Mats Augusta och Gertrud.

En bilväg byggdes år 1935 som delvis kom att gå fram genom fäboden, den kom att gå genom fäbodens bästa vall som var uppodlad.

En betesförening bildades år 1938. Övre vallen fick gärdesgård med fållor, där ett flertal år framåt kvigor och får betade. Betesföreningen upplöstes år 1977 och en fäbodförening bildades i stället. Den föreningen ansvarar nu för stängsel och nödvändig röjning av vallen. Får och hästar betar av vallen under somrarna

Fäbodföreningen håller sitt årsmöte på vallen varje år. Föreningen möts tre arbetslördagar varje år. Då är även damerna med och jobbar och svarar för soppa eller kaffe med smörgåsar.

Varje midsommarafton kl.12 möter fäbodfamiljerna upp och reser midsommarstång, leker och dricker kaffe med tårta.

Även Spjersbodarna har av kulturnämnden nämnts för bevarande av kommunintresse. Målsättningen är att de gamla husen bevaras och att nybyggen hålls i stil med det gamla och att vallen hålls öppen med hjälp av djur.

Nysjön är den fäbod som ligger längst bort från Lingshedsbyn. Den blev ändå lätt tillgänglig då väg bröts, först kärr- och cykelväg år 1938, vilken ganska snart ersattes med bilväg. Nysjön är en av Svärdsjöes vackrast belägna fäbodar där den ligger på söderslutningen av Kull´n, med Nysjöns glittrande vatten nedanför vallen och med Klacken på andra sidan sjön. Den var Lingsheds största fäbod med 18 stugor. Av dessa finns 10 kvar och de är väl underhållna. Under de senaste åren har många nybyggen uppförts, av vilka en del inte stämmer in i den gamla miljön. I fäboden finns även en stor överbyggd källa.

Vägen till Nysjön var lång. Det tog 5-6 timmar att gå dit med djuren. Tyngre saker som måste klövjas kördes först med häst och kärra till Nilslarsberget i Svartnäs, där det lastades över till klövjekontar på hästryggen. På 1900-talet minskades kullornas antal även här. Fram till år 1929 var det tre kullor och därefter två kullor fram till år 1936. Sommaren 1939 var Ida Halvars ensam kulla på vallen. Hon var också den som vistats där de flesta somrarna.

Fäboden levde upp somrarna 1941-42 med kullor. Betesförening bildades 1942 och gärdesgård stängdes runt hela vallen. Till midsommar kom 20 hästar dit och gick i bete i tre veckor innan de togs hem för slätterkörslor. Fäboden fungerade därefter i flera somrar med får, hästar och ungdjur. Då intresset minskade efter hand flyttade Andersols Sigrid

dit med djur och blev fäboden trogen i 25 år, innan hon slutade 1982. Olmats Sune kom dit 1969 och har sedan funnits där varje sommar.

Nysjön är en av de få nu levande fäbodarna och har därmed blivit en turistattraktion. Redan tidigt på försommaren kommer lekskole- och skolklasser dit på besök och så fortsätter det sommaren igenom med besökare som kommer med bil eller buss.

Fäbodkullan av idag får alltså stå till turismens förfogande, ibland en alltför påträngande sådan. Många tror att fäbodkullorna är avlönade av turistföreningen. Så blev vägar som byggdes för skogsprodukter även turiststråk.

Betesföreningen upphörde 1977 och i stället bildades en stugförening vilken ska se till fäbodens skötsel. Kulturnämnden anser att Nysjön har ett kulturhistoriskt- och miljömässigt värde ur kommunsynpunkt och bör därför bevaras.

Källor:

Lidman, Hans, *Fäbodar* LT:s förlag 1963.

Kulturhistorisk inventering 1979-80 "Fäbodarna i Falu kommun"

Dalarnas museum

Boström, E. Artikel i Falu-Kuriren 1959-04-02

Nysjö fäbod

Ida Halvars, Skräddar Brita, Andersers Anna och Britta.

Fäbodliv

Fäbodvistelsen förbereddes med stor omsorg. Vid jultiden, eller då myrarna frusit och någon snö kommit, åkte man till fäboden för att hämta höet, som slagits på sommaren. Redan då måste man tänka på det som skulle till fäboden och som var svårfraktat. Hade man inte eget gårdsfolk eller egen piga som skulle vara vallkulla, gällde det att städsla piga för sommaren. Förutom gårdens egna djur kunde en fäbodkulla även ta hand om andras djur. En duktig kulla kunde ta hand om tio kor, kalvar, getter och får.

Flyttningen till fäboden skedde på gemensam dag, så beslutades på sockenstämman, någon av de första dagarna i juni. En söndagshelg under sommaren skulle kullorna ha ledigt. De var då hem till byn och naturligtvis till kyrkan. Helgen kallades "mitt i fäbo fåla". Sen var de oftast kvar till Mikaelilördagen.

Såväl vårens som höstens buffringsdagar var riktiga högtidsdagar. Buffördsdagen var det livligt i byn. Det gällde att vara uppe tidigt och ordna med allt som skulle till fäboden. Allt skulle packas ner i kontar. Så var buffördsfolket och kreaturen färdiga att gå iväg. Kornas skällor var fyllda med hö då man gick genom byn, men när man kommit bort från byn tog varje kulla ur hötappen och delade ut den till sina kor med orden: "Här får du en tapp ur skälla, så går du hem till kvälla".

Hade man haft kärror efter hästarna lämnades de vid "kärrstan" och resten av vägen måste allt klövjas. Karlarna som var med på buffördsdagen stannade någon dag för att se till gärdesgårdar och hugga ved. Ja, mycket behövde ses till. Kullorna städade stugan, plockade fram alla kärl som var undanstoppade, tråkärlden måste blötläggas för att tätas, kittlar och grytor göras rena. Järngrytorna hade varit insmorda med ister hela vintern.

När karlarna gått hem, började arbetet för kullorna. Tidigt gick de till djuren, oftast mjölkades getterna först så att man kunde gå in och sätta osten. Så mjölkades korna och mjölken skulle kylas och stå så att grädden kunde skummas till smörkärning. Sen var det dags att ta upp osten och vasslan skulle hinna kokas upp och ystningen skummas. Kullan skulle även hinna med sin egen frukost, lägga i matsäck, syarbete och stickstrumpan. "Slätjipåsen" skulle fyllas med salt och linknoppar, av det fick korna som lockbete. Kullan måste även rusta sig mot kyla och regn. Bak, över förklädesbandet hängdes ett yvtäcke mot kylan och ett oljat förkläde mot regn. Kniven fick heller inte saknas. I utrustningen

ingick även en ask att samla kåda i, såväl d s. k. glitterpärlorna som tuggades och kåda som sedan kokades med fett till salva = kåplåster.

Redan klockan åtta skulle kullorna vara att gå till skogen. Den äldsta av vallens kullor brukade då blåsa en signal i hornet eller huja, det var signalen att lösa djuren i fjösen. Så vandrade man iväg i en lång rad efter lötvägen. De hade bestämda platser för varje veckodag dit de gick med djuren för bete. Under vandringen fick inte kullarna vara sysslolös, hon skulle då sticka på strumpan. Framme vid betesstället fick kullorna sätta sig ner. Då kom lannesömnaden fram, en viss mängd skjortor skulle sys under sommaren.

Vid middagstid sökte man upp ett vilorum där djuren kallades samman med lockrop eller hornlåt. Så fick korna varsin näve ur slätjepåsen, koskällan fylldes med gräs så det blev tyst. Djuren lade sig ner och vilade och oftast även kullorna. Nattsömnaden blev ofta dålig för kullorna då messmör skulle kokas färdigt under nattens timmar, de kunde slumra till liggande på ett säte framför spisen. Hade de möjlighet till det, smög de sig ifrån djuren efter middagsvilan då de följt dem till en ny betesmark. Kullorna behövde komma hem till stugan och ta itu med arbetet som väntade, ystningen tog mycket tid. Hade de djur åt flera gårdar skulle allt hållas noga isär så varje gård fick sin ost, messmör och smör.

Över söndagar kom ofta hemfolk och hälsade på, de hämtade då även "sugel". Ynglingarna sökte sig till fäboden vid helgen och då blev glädjen stor. När slåttern var klar hemma blev det fäbodvallens tur, då blev det mycket folk i fäboden. Då höet torkat och burits in i ladan fick djuren beta i vallarna och kullorna kunde sköta sina sysslor på dagtid. På kvällarna kunde de då gå till varandra och ha trevligt. Den här tiden kallades att man var i höstfäbon.

Sista dagarna på vällen blev det åter bråda dagar. Långmjölk skulle sättas om skogshuggarna kom dit på hösten. Så skulle det göras lisselostar, för när bufförståget närmade sig byn, gick barnen tåget till mötes och de väntade sig en bit ost och några glitterpärlor att tugga på. Kärler och grytor skulle förberedas för vinterförvaringen. Sängkläder skyddas så att inte råttor kom åt dem under vintern.

Byns karlar kom åter till fäboden för att klövja hem allt som packats ner i kontarna, kläder, sugel och de arbeten som kullarna så flitigt sysslats med. Hemma i byn var kullorna väntade. Det var högtidsdag, fjösen var nystädade och fägårdsvägen krattad.

En fäbodsommar hade nått sitt slut.

Ett fåbodminne

Det var en vacker försommardag. Morgonsysslor med mjölkning och ystning var undanstökade. Man drog iväg till dagens betesställe 1-2 kilometer från fåboden. Kullorna trallade som vanligt, där de gick lötvägen fram, allt medan strumpstickorna glimmade i solskenet mellan flickornas flinka fingrar. Väl framme vid betesstället hade de att tillverka årets behov av vispar och tvagor. Visparna gjordes av skalat björkris, vilket måste göras medan saven ännu gick. Tvagorna gjordes av grankvistar, en del i storlek till grytviskor, andra större till skurborstar.

Alltnog, kossorna stannade upp en stund efter vägen, genast stoppades stickningen undan av en kulla, Olles Maria. Kniven togs ur sitt hölje, hon stod just böjd med en björkkvist vilande på lårbenet och med kniven repande av löv och bark. Just då kom ett par kor stångande med fart och knuffade även till henne. Hon föll och kniven skar ett djupt jack på övre handen. Blodet stod som en båge från det gapande såret. Ett par senior åkte även upp i armen.

Nu var goda råd dyra, utan hjälp stod de två kullorna där. Två andra helt unga flickor var ett stycke före med sina kor. I hast kom Emma ihåg bomullsfodret i sin grova bluströja av ”plockgarnsväv”, den tog hon av sig och skar ur det grå fodret, det fick bli ett första förband. Tygremorna lindades fast hårt med stickgarnsnystanet om Marias skadade hand. Men blodet måste stoppas bättre, kanske det hjälpte att linda hårt om armen också. Strumpbanden, som flickorna hade knutna nedanför knäna för att hålla strumporna något så när uppe, lindades nu hårt nedanför armbågen. Att det inte blev för hårt var nog, som Emma berättar, inte skicklighet utan en högre ingivelse.

Nu skulle de två ta sig till fåboden och sedan dryga milen till hembyn. Av blodförlusten var nu Maria klen och måste vila ofta. Vid varje vattensamling fyllde Emma den lilla mjölkflaskan åt sin törstande kamrat. Dessutom erinrade hon sig att riktigt starkt kaffe skulle pigga upp. Hon måste pröva. Lämmande sin klena kamrat sprang hon fram till fåbodstugan och fick fyr under petter. Med det starka kaffet i tillbringaren ilar hon tillbaka till skogen. Kaffet gav verkligen ny stimulans och de kom fram till fåboden, men de skulle också hemåt.

Tack vare att Emma skyndat till stugan för att koka kaffe, så hann hon också träffa på ett par som just varit dit och som stod redo att gå hem till byn igen. En av dem skyndade hem före, att hämta folk som mötte, de tre andra rustade med ännu en tillbringare starkt kaffe, knogade sakta

hemåt. Omsider kom de till bygden och Maria fick läkarvård, t. o. m. senorna kom på sin rätta plats, så hon fick full rörlighet i sina fingrar.

På vintern efter denna händelse fyllde doktorn år. Det var fest i doktorsvillan. Emma fick bud att komma dit iklädd sin Svärdsjödräkt. Undrande vad hon hade där att göra, klev hon in i köket till de jäktade pigorna. Då desserten skulle serveras, kom doktorn ut i köket och sa till att Emma skulle servera rätten, en spettekaka.

Väl inne i salen kommer doktorn henne till mötes och presenterar henne för sina kolleger med orden: "Här är kullan som räddat ett människoliv med att riva sönder sin särk och sitt ullgarnsnystan".

Denna minnesvärda dag hände i Gillerbergets fäbod 1918.

Edit Höglund, Staffas Karin, Olles Maria, Emma Södergren, Janjons Britta och Bäfver Anna Andersson.

Att få fram siffror som talar, säger dock inte allt om byn. Det viktigaste för oss i studiecirkeln har varit att samtala, lyssna och anteckna.

På en rundvandring i byn ges tillfällen därtill.

I en gård kom gulnade papper fram som visar att en familj som flyttade sitt hem i byn, snart sålde det och likt många andra sökte sig till landet i väster. En annan familj blev heller inte länge kvar på sin nya boplats. Med övriga bykarlars hjälp, plockades huset ner och flyttades till grannsocknen.

90-åringen sitter där så prydlig och vital, berättar om ett minne för 78 år sedan.

Hennes mor, den unga änkan, hade mycket att ta hand om på gården. Tidigt fick barnen hjälpa till. Nu hade mor gjort matsäck för två dagar, till de unga drängarna och flickan. I ottan väcktes 12-åringen för att följa drängarna på vandring till slätterängarna. Första anhalten blev vid Skifftjärn. Medan gräset föll för liarna skulle 12-åringen räfsa ihop det till s. k. breor för torkning. Efter utfört arbete på denna slog vandrade de vidare till Gillerberget, där också en vall slogs.

Men det skulle dröja länge än, innan det blev kväll för ungdomarna. Det blev först en lång vandring till Nysjön. Där fick de trötta ungdomarna sova hos fäbodkullorna.

Nästa dag skulle även där en vall slås innan hemfärden företogs.

I en gård kom vi att samtala om djurens insikt och förstånd.

80-åringen hade sysslat med djur sedan barnsben, det hade varit en kär syssla. Hon kände väl till djurens beteende. Hon skrattar så gott då hon berättar om den käre gamle Svarten. En kväll tyckte nog hästen att det dröjde för länge med kvällsmålet. Men, grimman gick bra att skrubba av, att ge dörren en knuff var heller ingen konst, sen var det ju bara att trava fram till brotrappan och gnägga, för att göra sig påmind. Men, säger hon, dagens hästar är väl så förståndiga. Barnbarnets ridhäst hör så väl vem som kommer. Är det lillmattes lätta steg, gnäggas hästen innan ens dörren öppnats.

Korna ger även prov på sitt minne och instinkt.

Det var något av åren in på 1920-talet i Gillerbergets fäbod. Varje dag hade man för sed, att då djuren ätit sig mätta en gång, låta dem lägga sig och vila. Den här dagen blev vilostunden inte lång. Plötsligt reser sig en av skällkorna och tar raka spåret till fäbon, fastän det inte var dags för det. Kullorna och de andra djuren följer efter. Just som de når fäbon, brakar ett oväder plötsligt ut. Nästa dag då kullorna kommer till den plats

de haft vilostunden dagen innan, finner de att blixten slagit ner just där de vilat. Man kan undra hur kossan kunde ha på känn att något var i annalkande och skynda därifrån. Därmed skonades ju både kullor och djur från en olycka.

Några återger en händelse som berättats av en fåbodkulla i Nysjön 1877.

En dag kommer alla djuren rusande fram till kullorna. Fåren och getterna tränger ihop sig i en flock, runt om ställer sig korna. Fåren skälver, getterna reser raggen och korna skjuter rygg. Kullorna förstår att en fara är å färde, troligen har de björn inpå sig. Djuren står stilla, så bär det av till fåbon. Nästa gång det kommer manfolk till fåbon, går de till platsen som kullorna berättat om. Visst finner karlarna spår efter björnen. Ris och mossa är upprivet och kastat omkring. Att en ilsken björn varit inpå djuren syntes, men tydligen gick den inte närmare på grund av djurens beteende att stå ihop i flock.

Mycket kan vara förknippat med fåbodminnen.

Kossan som gått så många gånger den långa vägen från byn till fåbon, en vandring på 5 timmar. Då Nysjön nås stannar kossan upp, låter höra ett kraftigt råmande så det ekar i bergen, hon känner igen sig, i ett nu går vandringen i raskare takt.

Och hästen, som i flera somrar fått vistas i fåbon några veckor, fick alltid så bråttom då den kommit en bit på väg och visste vart färden bar. Det gick inte att hejda den, nu bar det iväg med ett trav så att gruset från vägen kastades på körkarlen och väl framme stod skummet om hästens kropp.

Ett är visst, både folk och djur trivs på gamla fåbodvallar.

Det var en tidig morgon i Nysjön, den gångna sommaren. En bil stannar vid grinden, ur kliver en mor med tre barn. En ovanlig tid för fåbodbesök. Men barnen vill absolut ha en heldag på vallen. Från det fåhusdörren öppnades på morgonen till de fått ge djuren en kvällsklapp. Tidigt hade de måst kliva ur sina sängar och åka 7 mil för att få vara med på ett dagsprogram på vallen. Mor hade fått se till att allt kommit med som behövdes. Mat, gasolkök, kläder för sol och bad, regn och kylig vind, ja, allt kom till användning under dagens lopp. Det var glada och lyckliga barn som klev in i bilen i sen kväll.

14-åring åskdödad i Svärdsjö 1825.

Man ska vara lyhörd när de gamla berättar, säger Gunnar Vilhelmsson i Isala. Sedan går det att kontrollera i de gamla kyrkböckerna. Ibland stämmer det som en klockarräkning.

Före tiden för storskiftet i Svärdsjö hade Linghedsborna en fåbod, nu igenväxt och med alla stugor och bodar borta. Den hette Finnköln. Den härstammade troligen från den tid då finnarna slog sig ner i Svarnässkogen. Fåboden ligger mellan Vintjärn och Svarnäs.

Söker man ska man finna, säger Gunnar Vilhelmsson och visar på en c:a 80 cm hög sten som han, efter att ha borstat den ren, fick fram texten. "Här vart AJD af åskan död D 4 augusti år 1825". Han hade hört berättas att Linghedsborna denna dag drog upp till fåboden för att bärga höet. Fåbodkullorna var redan där. Just den dagen, den 4 augusti drog ett förfärligt oväder fram. De äldre fåbodkullorna skyndade hem från betesställena med sina kor, men den 14-åriga Arons Anna stannade kvar i skogen och tog skydd under en stor gran. Där fann man henne senare, dödad av blixten.

I den gamla dödboken i Svärdsjö kyrkas arkiv står att läsa: Arons Jan Hanssons dotter i Linghed född 1810 3/9 af Arons Jan Hansson och Anna Ersdotter i Linghed.

Studiecirkeln besökte Finnköln.

Skog

Skogens roll i samhället.

För boskapsskötseln i våra trakter spelade skogen förr en viktig roll. Man svedjade och brände för att få mark till det behövliga kreatursfodret samt till s. k. mulbete.

Alla byggnader var av trä, med enkla medel fälldes träden och yxades till för byggnaden. Inte minst taken fordrade mycket virke och arbetstid då man som taktäckning använde kluvna stockar vilka ruttnade snabbt. De dåliga bostäderna och de öppna spisarna konsumerade mycket bränsle.

Med gångna tiders hägnadssystem blev gärdesgårdarna stora virkesslukare. Björknäver var en mycket eftertraktad vara. Framför allt krävde taken mycket näver då det lades ett skikt av näver som botten under takveden för att få ett vattentätt skikt.

Av näver gjordes också bruksföremål, kärl, korgarm. M. samt bottnar till de s. k. svenskorna.

Björkarna var man därför rädd om och olaga nävertäkt beivrades obönhörligt.

Tidigt började man att ta vara på stubbar för att bränna tjära. Det var ett oöverträffat konserveringsmedel för trä. En gammal tjärdal fanns vid ån mellan Skifttjärn och Bondsågen.

I det gamla bondesamhället tog man praktiskt taget allt från skogen. Av trä gjordes alla redskap och fordon. Kreaturens sommar- och vinterföda kom från myrar och lövtäcker. I skogen låg fiskevattnen och där gillrades snaror för fågel och småvilt.

När gruvdriften kom in i samhället fick skogen ett annat värde. Nu behövdes ved till gruvbrytning och träkol till hyttor och hammare.

Skogen som skog blev nu med ens värdefull.

Vid storskiftet tilldelades varje jordägare skogsskiften. I de flesta fall bestod tilldelningen av ett hemskifte och utskog eller fäbodskifte, då beläget i närheten till vars och ens fäbod. För Lingshedsböndernas del var fäbodskiftet uppdelat på två ställen. Runt varje fäbod fanns ett skogsområde som var gemensamt och kallades fäbodundantaget eller stängselfång. Det användes till gärdesgårdsvirke eller annat nödvändigt för fäboden.

En stor del av skogsmarken blev även ansatt som gemensam mark och kallades för Allmänningen. Avkastningen från den delas ut varje år efter vars och ens jordtal.

När Kopparfors byggde sågen i Linghed fordrades mycket virke. Bönderna kallades till kontoret i Tängar och blev av förvaltaren Månsson erbjudna att sälja fåbodskogen. Det lockade många, en kontant penningssumma lät stor och var välbehövlig och skogen syntes långt bort och utdrivningen förenad med stora svårigheter. Många sålde sina skogsskiften. Men Månsson kunde även ge andra erbjudanden, som en summa för avverkningsrätten under 50 år.

Under skogsaffärerna passade Månsson på att lägga beslag på en fåbodstuga i varje fåbod. Stugan skulle användas av bolagets skogsarbetare. Enligt uppgörelsen skulle även ägaren ha nyttjorätt av stugan vid behov. Den delen behöll Månsson för bolagets räkning, så överenskommelsen var ensidig.

Det berättas att vintern 1940 var det 42 hästar med timmerlass som dagligen körde till järnvägsstationen i Linghed för avlastning. Det pågick stora drivningar såväl på Bodaskogen som i Gillerberget. Ett femtontal hästar med körare höll till i Fågelåsen, andra vid Bondsågen och en del i rättarbostaden i Bolaget.

Men även sommartid fraktades timmer fram ur skogarna. I början av 1900-talet iordningställdes en flottled från sjön Hafsén till Skifttjärn. Man kan undra hur det gick till att flotta timmer i denna lilla bäck, men man byggde dammar och samlade ihop vatten och sedan släppte man iväg ett litet parti åt gången. Dessa dammar hette, norrifrån räknat. Hafsdammen, Mordammen, Fågelåsdammen och Skifttjärnsbodammen. Från ån mellan Skifttjärn och Bondsågen grävdes en kanal till Fiskbytta där man flottade det timmer som inte skulle sågas i Bondsågen.

För att få mera vatten till flottningen grävdes en kanal ur sjön Spjersen, men då protesterade Stora Kopparbergs Bergslag ty de menade att vattnet från Spjersen skulle gå genom Hyn och till Svartnäs. Bergslaget öppnade process, vilken pågick åren 1908-1912. Resultatet av processen blev att Linghedsbönderna miste rätten till Spjersvattnet, varefter flottningen upphörde.

Från Dalarnas Skogsägareförening till Mellanskog

År 1935 nyregistrerades Dalarnas Skogsägareförening.

I styrelsen ingick bl.a. Andersjons Erik Eriksson från Lingsheds Änga. Men redan några år tidigare hade han varit energisk och framgångsrik ordförande i Svärdsjö lokala skogsägareförening där bl. a. Anders Åkerström från Hökviken ingick.

Andersjons Erik Eriksson blev också år 1936 föreningens förste ledamot i Dalarnas Tumningsförening.

Av Dalarnas Skogsägareförening bildades sedan år 1970 Mellanskog med huvudkontor i Gävle och regionkontor i Falun och Ljusdal.

Bondsågen.

Bondsågen byggdes någon gång i mitten eller senare halvan av 1700-talet. Den användes då för husbehovssågning av de 40 delägarna.

Den 31 maj 1891 samlades intressenterna i Lingheds sågbolag, som det då kallades och beslutade om en utdebitering á 50 kr. per andel, (en del = 1/40-del i sågen), för ”uppköp af en trähyfvelmaskin”, som det uttrycks i protokollet. Tydligt var då sågen utbyggd till dubbla bredden mot vad den varit från början, eftersom man räknade med att få plats med hyveln.

Som sågföreståndare nämns en man vid namn H Eriksson. Denne medgavs en ersättning av 2% av årsomsättningen. 1892 valdes Hansmats Jan Hansson som föreståndare, med samma avlöning. Faktor H Johansson anställdes som sågare, mot ett ackord av 33 1/3 % av årsinkomsten av sågningen och med detta skulle han avlöna erforderlig personal. Han fick tillsägelse att smörja och sköta verket väl och ej ”driva det för strängt så att det tog skada” står det i protokollet. Sågpriset bestämdes till mellan 18 – 90 öre per stock, beroende på grovleken.

Man har tydligen även gjort betydande virkesaffärer ty den 11 september 1892 hade det kommit en förfrågan från en Knut Wengelin i Gävle om att få köpa 1000 tolfter 1½ och 2 tums plank.

Man gjorde en inventering över det virke som fanns i lager och ansåg att man skulle klara av affären. Men man tyckte att det skulle dra för långt ut på tiden att göra upp affären brevlades, varför två man utsågs att resa till Gävle och underhandla.

Ombuden skulle begära 40 öre per kubikfot fritt levererat vid härvarande järnvägsstation som det står i protokollet. Om affären genomfördes framgår ej av protokollet.

Kammaren vid Bondsågen uppfördes år 1904.

Den 25 juni 1903 hölls auktion på entreprenaden för uppförandet, lägsta budet gavs av byggmästare D Danielsson, Linghed som åtog sig att uppföra stugan för 259 kronor.

De skogskörare som bebodde stugan vintertid fick betala 10 öre per vecka i hyra.

År 1901 kom Erik Höglund att arrendera sågen av delägarna och drev sågverksrörelse i ett tjugotal år under firmanamnet Höglund & Co.

Sågen moderniserades betydligt under dessa år, bl.a. med ny ram och kantverk samt ny hyvel.

1918 byggdes en kraftstation nedanför sågen och driften övergick från vatten till eldrift. Under dessa år sågades upp till 15 000 stockar per år som mest.

Erik Höglund byggde därefter upp ett eget sågverk vid Svärdsjön. Detta sågverk drevs sedan under namnet Lingsheds Sågverks AB. Bondsågen arrenderades dock vissa perioder av detta bolag, bl. a. en tid efter att Lingsheds Sågverk härjades av en svår brand 1944.

Därefter har Bondsågen drivits som husbehovssåg av delägarna själva. Kraftstationen nedanför sågen fungerade fram till 1981 då dammen raserades av en kraftig vårflood.

I april 1987 köptes kraftstationen av bröderna Sture och Ove Tigerstrand från Enviken. Dessa båda hann under sommaren 1987 både gjuta ny damm och tillverka en ny vattentub av trä om 110 meters längd. På senhösten var kraftverket klart att på nytt börja producera ström och tack vare en mild vinter med god vattentillgång fick företaget en mycket lyckad start.

Milresning vid bondsågen. Anders Söderlund uppe på milan. Bredvid milan står Karl och Gunnar Söderlund. August Hansson (Seson) står vid trallan.

Kol och stål

På två veckors matsäck vi sleto och buro
Och gingo den milslånga vägen från byn
Vi höggo och sågade granar och furor
Och kolade milor vid Spjärsen och Hyn.

Att kola en mila jag lärde av far min
Han lärde mig allt det om skogsgörslor var.
Vi trivdes bra där i skogen vi två
Och solen gick upp över bergen de blå.

Har du hört hur en milkol klinga?
Svarta kol som klockor ringa
Svarta kol till järn och stål
Svett och möda, järn och stål.

Timmer vi höggo i dalaland många
Stora stockar till sjöarnas strand.
I Åg, iTänger, vid Nysjön och Hyn
Höggo vi stockar åt sågen i byn.

Hästen var en trogen dragare av timmerlass i skogen. Hela vintern vistades byns karlar i skogen. De låg borta i skogskojor hela veckan. På lördag eftermiddagen kom långa rader av hästskjutsar från skogen för att proviantera, hö och havre till hästarna och matsäck till karlarna.

Den gamla matspannen fylldes på nytt med lagad mat för en vecka. Kvinnorna stod vid spisen hela söndagen, de stekte och kokte kött samt soppor, puddingar och pannkakor. Karlarna behövde bara koka gröt, potatis och steka fläsk..

Ibland var vinterkörslorna så långt borta att hästarna fick stanna kvar hela vintern och karlarna turades om att vara hästskötare över helgerna. Ofta var det många huggare och körkarlar som bodde i samma barack. Det var trångt om utrymmet i och omkring spisen. Spisen användes både till matlagning och till torkning av blöta kläder, ibland måste man även ta in hästarnas seldon för torkning.

Det pågick stora kolningar på Lingsheds och Enviksskogarna år 1918. Körkarlar med hästar kom både från Gagnef och Gästrikland för att hjälpa till och köra ut kolmilorna. Det var långa rader med hästar som varje morgon körde iväg i den tidiga ottan. Det berättas att de turades om att vara första körkarl, så fick de andra hästarna följa efter och de andra körkarlarna fick bädda ner sig i kolstigen och sova.

Kolkörare Erik Köpman från Gagnef på bilden ovan.

Fram till slutet av 1930-talet kördes allt virke från skogen ut med häst, men år 1938 började Kopparfors bolag använda s. k. Epa-traktorer för vissa drivningar. Under krigsåren 1939-1945 saknades ju drivmedel till dessa, varför man fick lita enbart till hästarna.

Någon större mekanisering av virkestransporten ur skogen slog väl inte igenom förrän omkring 1960 då de större specialbyggda traktorerna började komma.

Motorsågarna började användas på 1950-talet. Från början stora, tunga sågar som det fordrades två man för att manövrera. Efterhand kom lättare modeller som var smidigare att handskas med. Men dessa blev också ganska snart omoderna, åtminstone för de större skogsbolagen då de stora processormaskinerna som både fäller, kvistar och kapar stammarna började komma till användning. För den enskilde skogsägaren är dock motorsågen fortfarande ett mycket bra hjälpmedel.

Mekaniseringen tog alltmer fart, omkring år 1970 började man köra fram hela stammar ur skogen och arbeta upp dessa på stationära kapverk.

Karl-Erik Lundgren vid kranen på sin lastbil.

Linghed är en långsträckt by, ifrån Enviken i väster till Böle i öster. Badelundaåsen sträcker sig genom byn. Bebyggelsen ligger vid själva åsen, med undantag för Änga, Backgårdarna, Strömmen och östra Linghed.

Sjöarna heter Norra och Södra Lingan, Aven, Iskan och fortsätter med Hökvikån ner i Svärdsjön.

Innan flottningen lades ner omkring 1950-talet gav detta sysselsättning åt många i bygden under sommarmånaderna.

På norra och Södra Lingan var alltid två man med motorbåt i arbete. Fyra man hade sitt arbete vid Strömmen där timrettappades igenom.

Vid ett skiljeställe längre ner i Hökvikån, strax innan Svärdsjön arbetades det i dubbla skift, av 40 – 50 mannar.

Flottarlag vid Skiljen år 1925

Första raden från vänster: Erik Vallin, Arvid Norén, Evald Björklund, Axel Hedman, Erik Viklund, Sven Bengtsson, Gustav Norén, Viktor Björklund, Helge Björklund, August Edgren, Henning Andersson, Erik Vidén, Nils Björkman och Anders Norén.

Andra raden från vänster: Daniel Björkman, Sven Backman, Fjärdsman Sven Hansson, Erik Olsson, John Staffas, Helmer Ekman, Axel Norén, Johan Svärdsström, Karl Halvars, Axel Möller, Erik Åkerström, Ernst Östlund, John Vallin och Erik Norén.

Flottare vid Hökvikbron omkring år 1905.

Anders Lindström, Johan Hedin, Nordin, Back Johan Andersson, en okänd, Stamp Backlund, Arons Johan Backlund, en okänd, samt Erik Lars Jan Jansson.

Bilden är från en spelflotte där det arbetades i 6-mannalag.
Före motorbåtens intåg på lingansjöarna fanns en "spelflotâ" (spelflotte)
som med handkraft, om inte lämplig vind rådde, "spelade" = drog
timmerbommarna ner från Norra och Södra Lingan till Strömmen och
vidarebefordran därefter.

Före storskiftet hade skogen inte vårdats eller avverkats, därför blev det nu kolning på fåbodskiftena. Timmer som avverkades flottades via Hafsen och Skifftjärn. Lingshedsbor byggde en ångsåg vid Hyn 1917. Virket kunde då levereras dit.

Efter några år övertogs sågen av Skinnar Erik Eriksson i Gårdvik och senare av Erik Höglund, Lingshed.

Arbetarna vid sågen fick gå till Ryssjön eller Vintjärn och ta tåget därifrån för att komma hem till helgerna. När landsvägen byggdes 1935 gick en buss i trafik till Hyn.

I samband med världskriget 1939 blev det ont om bensin och man använde gengasved eller kol. Nu lades sågen ner och man gjorde gengaskol i stället.

Sågverkspersonal vid Hyns såg.

Gertrud Johansson, K Johan Johansson, Gunnar Johansson, en okänd, Henrik Berglund, Skinnar E Albin Eriksson, sågägare, Karl Söderlund, Helmer Söderlund, August Hansson, Ivar Eriksson, Sven Backman, en okänd, Sigurd Vestlund, Oskar Hedkvist, Olle Hedkvist med taxen Boj, Lisa Hedkvist, Rikard Hedkvist, Erik Vallin, Andersjons Johan Eriksson.

Timmerkörning vid Gäddtjärn år 1932.
Erik Hed, John Hed, Bengt Hed och Hansols Johan Andersson.

Efter en bandinspelning den 7/ 5 1985 berättar Nils Björkman, minnen från sitt liv

Nils Björkman född 18/9 1909 död 5/5 1986

Han berättar att han fick börja mycket ung med att följa sin far i skogen. Klädseln var viktig. Att vara varm om fötterna var en sak, så Nils for till Sko Hedman i Borgärdet och märkte sig "svenskor".

Det var skor som hade både klackjärn och tåhättor, han var glad att få sådana skor. Så var det sockor, så kallade snösockor, sydda av vadmalstyg med hyskor och hakar, och de räckte nästan upp till knäna.

Hans första vinter var vid Gäddtjärn där han fick lära sig köra timmer under uppsikt och hjälp av sin far. På den tiden var det ju bara hästar.

På våren fick Nils köpa sig en cykel i Erikssons filial i Byn, där Lundström var föreståndare. Hans far var då i Nyfäbon och byggde baracker. Nils fick följa med. Han åkte cykel till Brattberget och fick sedan gå 5 kilometer, med matsäck för en vecka, till Nyfäboden.

Kvällarna blev långa för en ung pojke, men fadern lärde och hjälpte honom hugga tallar som skulle vara till pärt. Likaså ämnen till slevar. De gjorde många slevar under de långa kvällarna och det gick bättre för varje kväll. Men när lördagen kom var det att gå och cykla samma väg

hem, inga lediga lördagar på den tiden, och så tillbaka till Nyfåbon på måndags morgon.

På vintrarna körde Nils timmer. Ett år fick han vara med några Lingshedsbönder som körde virke från sågverket till Korsnäs. Vägen gick inte i samma sträckning som nu.

Från sågverket till Svenssons "Poppens", backen ned till Flösströmmen, upp till stationen, förbi Erikssons huvudaffär, Östra skolan, över skogen till Hag Emils affär i Böle. Genom Isala till Sundbron som då var flottbro och flöt på vattnet, som stod på halva benen på hästarna. Från Borgärdet fortsatte färden till Ruptjärn. Där var första vilopausen, åt medhavd matsäck.

Ett café fanns även, där man fick 5 koppar kaffe + fyra skorpor för 40 öre. Sedan fram till Korsnäs och tillbaka till Lingshed igen på kvällen.

Nils var också med och körde virke till Falun tillsammans med Mas Erik och Erks Edvin. Då fanns inte kärror med gummihjul. Virket kördes till en uppköpare som hette Skinnar Erik. I Falun fick dom ligga över till nästa dag, för hästarna fanns det farstall, själva låg dom i en farstuga på golvet med ett hästtäck över sig.

En kväll var det cirkus i stan, dom gick dit, biljetter för ståplats kostade en krona. Mas Erik tänkte gå in ändå så han försökte krypa in under tältduken, men polisen såg det och drog tillbaka honom. Då frågade Erik polisen om inte han kunde hjälpa honom. "Nej, det kan jag inte", sa polisen. "Nej, du kan int" sa Mas Erik. Det blev ett ordspråk som länge levde på Lingshedsbornas läppar.

Nästa morgon var det att skaka hem på sina kärror.

Så berättade Nils om arbetet som minderårig på sågverket.

Doktor Karlberg var ibland dit och kollade om dom orkade med arbetet. Nils bar plank för 45 öre i timmen. Bar hela dagarna, inte en paus som nu. Efter en tid fick han 65 öre i timmen som de äldre. Det var Halvars Erik som tyckte att Nils gjorde rätt för det, ordnade med dom som bestämde. Fick 60-65 kronor var 14:e dag. Då tyckte Nils det var bra att han blev uppskattad.

Nils var också med på kolning på Backlunds Ernsts skifte vid Erks Rönning. När de körde in till milan fastnade hästen med ett ben mellan två stenar, svårt att få loss honom, men efter ett intensivt arbete

lossnade benet från stenarna och inget var brutet. Nils bror Erik var också med och körde.

Kolmilorna skulle vaktas både natt och dag, de hade en kilometer att gå i mörkret med en lykta i handen. Nils var då 14-15 år.

Nils mindes att under kriget 1914-1918 fick hans far åka till Göras i Enviken för att köpa separerad mjölk. Brödet som var på ransoneringskort fick delas mellan barnen. Tänk att vara husmor på den tiden med 8 barn och far och mor.

Så minns han när de skulle ta löv åt getterna. På andra sidan sjön på Höganäs domäner. Då hade Nils mor lovat att de som följde med skulle få pannkaka och då ville alla vara med. Men båten de skulle färdas med var för liten så alla kunde inte följa med. Men Nils fick den äran. Vad de längtade att det skulle bli matdags så de fick de utlovade pannkakorna.

En Lingshedsgumma brukade säga på tal om kvastbindning:
”Det är ingen rikedom att ha men det är en fattigdom att inte ta vara på det som skogen har att ge”!

Stormfällningen 1954 berättat av Nils Björkman

Det året stormfällades skog i bland annat Högbo, Sandviken. Vi kan säga att skogen mejades ner av stormen, skogen som inte blivit utdriven på 50 år, allt blåste omkull. Lingheds sågverk köpte skog i Högbo.

Ett lag huggare och körare från Linghed kom dit för att avverka denna stormfällning. Träd med stora rotvärtor låg ovanpå varandra, mycket svårt att arbeta med. Hela skogsskiften var skövlade. Ett var Sven Falks från Linghed, gift och bosatt på sin frus gård.

Ett kocklag för huggare och körare ordnades i baracker, allt så bra som möjligt. Men när kockan kom och Nils kom in, fick han se att flaskan kommit fram. En sak som han inte gillade, han var nykterist. Han talade om för henne att klockan sex nästa morgon skall maten stå på bordet. På klockslaget var också maten klar. Men det rum som hyrts åt henne fick hon inte, utan ett rum i en barack. Första natten med bara ett hästtäcke över sig.

Första kvällen när hon skulle gå till sitt rum i följe av några mannar, tog de fel på gård,, kom in där det var 50 års kalas. Det var anledningen till att hon stängdes av från sitt rum.

Huggare och körare var inbjudna till Sven Falks hem flera gånger på kaffe, ett mycket gästvänligt hem. Och för att visa att mannarna uppskattade detta gick de till Högbo kyrka en söndag på högmässan, Sven Falk var nämligen organist där. Sven Falk var från Falkgården i Linghed. Han uppskattade deras besök i kyrkan. Mannarna kom ju i sina grova kläder.

Den dag Nils skulle åka hem fick han två tavlor av kockan, tavlor som hon gjort själv, som ett bevis för att hon högaktade honom.

OK-macken

Då undervisningen i Lingsheds Östra skola lades ner i början av sextiotalet såldes fastigheten till fabrikslokal. En fabrik för plastprodukter, torkskåp, kanoter mm. Produktionen hade knappt påbörjats då de lättantändliga gaserna från flytande plastmaterial antändes och en explosionsartad brand ödelade det stora skolhuset. Detta inträffade den 10 juni 1964.

Kvar fanns en stor vedbod som isolerades och inreddes som fabrik. Den gick dock samma öde till mötes som skolhuset och brann ner totalt den 6 mars 1965.

Skogsarbetet och skogskörslor förr och nu har stora olikheter.

Processor, skördare och skotare klarar nu av samma jobb som skogshuggare och körare med häst och traktor.

Nils-Olov Cedervall driver sedan 1982 egen entreprenörfirma med Processor och skördare.

Trafikbilar och Åkerier.

Lundgrens Åkeri finns än i dag men redan tidigt fanns ett flertal bilar med trafikrättigheter i Linghed.

Pingstdagen år 1914 körde Ernst Pers för första gången sin taxibil i trafik.

Anna Hansson startade taxitrafik år 1922.

Olhans Helmer Andersson hade också trafikrättigheter.

Erik Sahlin började år 1925 med s. k. forkörning med lastbil mellan Linghed och Falun. I början bestod lasten av mjölk till Falun från mejeriet vid Strömmen för vidare leverans till kunder i Falun. På återvägen var det mestadels varor till de olika affärerna efter färdvägen.

1945 öppnade Karin och Alvar Söderlind en bensinstation i Linghed, med intilliggande verkstad och garage. IC var namnet på macken men som senare blev OK.

Mellan åren 1945 och 1967 skötte Karin Söderlind rörelsen. Maken Alvar bedrev tillsammans med sin bror Algot, åren 1951—1967 åkeri, Bröderna Söderlinds Åkeri.

Karin och Alvar slutade med bensinförsäljning 1979. De hade då i nära 35 år varit i tjänst hos OK.

Fastigheten övertogs av Erik Nygårds som driver firman Erik Nygårds Traktorschakt.

Industri

Lingheds Sågverk

I likhet med många andra småbygder i Dalarna så har sågverken haft och har fortfarande stor betydelse för utvecklingen i byarna, ävenså i Linghed. Många av byns innevånare har arbetat på sågen och skogsägarna har haft avsättning för sin råvara dit. Vi bör skänka en tacksamhetens tanke till dom som tog initiativet vid starten och de följande åren.

Den första i raden är Erik Höglund f.1876, som redan sommaren 1901 började en märklig sågverksbana vid Bondsågen. Här tog han initiativ till sågningsrörelsens drivande och bildade bolaget Höglund & Co. Vid Bondsågen bedrev bolaget en förhållandevis omfattande sågning med Erik Höglund i ledningen.

År 1917 uppfördes den s. k. Nässågen vid Olles näs. Bidragande orsaker till denna placering var dels närheten till flottningsleden Amungen – Hosjö, dels närheten till DONJ-järnvägen. Via Lingheds skiljeställe kunde timmer utsorteras från de uppströms belägna skogarna och de färdiga produkterna, trävarorna, träkolet och flisen kunde via järnvägen transporteras till kusten för avsalu.

De första 25 åren förflöt med uppgångar och nedgångar beroende på efterfrågan av produkterna. Ett viktigt steg var bolagsstämmans beslut 1938 att starta tillverkning av monteringsfärdiga trähus genom att bygga en fabrik intill sågen. Samtidigt beslöt man att anställa ingenjör Felix Emilsson från Myresjö som ledare för trähustillverkningen, samt att erforderliga kontorslokaler skulle byggas.

Nästa årtal skrivs till 1942 då bolaget bytte namn till Lingheds Sågverks AB och den första styrelsen bestod av Erik Hed, Sven Hansson, Ernst Backlund och Erik Höglund som ordförande.

Natten mellan 11 och 12 april 1944 brann såghuset ner till grunden. Detta förorsakade bolaget stora problem då den gångna vinterns timmerfångst var avslutad och timmerlagret stort. Styrelsen beslutade kort tid efter branden att uppföra en cirkelsåg som provisorium till dess den nya sågen var uppförd.

Vidare beslutades att hyvelverksamheten skulle ske i en ny hyvellokal då även två stycken hyvlar fanns i den brunna sågbyggnaden. Under 1944 planerades även för uppförande av en snickerifabrik.

Nästa årtal är 1945 då aktierna i Åshammars Byggnadssnickeri AB förvärvades. Denna fönster- och dörrfabrik i Ovansjö socken var avsedd att tillverka i första hand trähusfabrikens behov av fönster och dörrar.

Det framstod under de kommande åren allt klarare för ledningen att besluta om fortsättning av sågverksrörelsen. Det avgörande beslutet togs 1952 när det bestämdes att uppföra ett nytt såghus i betong. Detta såghus med sönderdelningsutrustning blev ett av de modernaste i norra Europa i början på femtiotalet.

Vid denna tid var Carl Halvars i ledande ställning inom bolaget där han för övrigt funnits sedan 1934, först som kassör och räkenskapsförare samt fr. o. m. 1943 som verkställande direktör till sin död 1966.

Arbetare vid sågen på Näset vid slutet av 1920-talet

Bakre raden fr. v. Erik Backman, Albin Sjöberg, Erik Vallin, Nils Björkman, Erik Lindgren, Vilhelm Lingblom, Erik Falk.

Stående fr.v. Thures Erik Eriksson, Sven Hansson, Alfred Hed, Johan Edgren, Engelbert Lindström, Erik Sandgren, Hans Lindström, Erik Vidén, Erik Hedkvist, Gösta Halvars, Erik Backlund.

Sittande fr.v. Erik Backlund d.ä. Jan Lindström, Johan Westman, Johan Hedlund, Gustav Lindgren, Anders H. Lindström.

Främre raden fr.v. Viktor Backlund, Bengt Höglund, Folke Vestman, Alex Olsson och Edvin Lindgren.

Erik Höglund

En annan förgrundsgestalt var Andersjons Johan Eriksson, disponent under åren 1934- 1944 och som utsågs till styrelseordf. 1951. Andersjons Johan och Carl Halvars, dessa två hade stor omsorg om företaget och lade ner ett tråget arbete för dess drivande.

1973 startade den nya generationen inom bolagsledningen det hittills största investeringsprogrammet genom byggandet av en ny panncentral, trähusfabrik och huvudkontor och ett par år senare, klintimmersåg.

I syfte att tillgodose virkesbehovet förvärvades AB Toftans Sågverk i Sundborn år 1976. Ett år tidigare hade företaget bytt namn till Dala-Hus AB.

Den allmänna nedåtgående trenden i bostadsbyggandet inom landet bidrog till största delen av att bolaget försattes i konkurs 1985. De olika företagsenheterna övertogs av andra ägare.

I trähustillverkningens lokaler och snickeri finns idag Projekthus AB - Projektbygg AB.

Sågverket förvärvades av Kopparfors AB som slutförde byggandet av den moderna mätstationen och timmersorteringen.

Den första januari 1987 övergick sågverket i STORA:s ägo som fortsatte investeringarna och utvecklingen till ett tidsanpassat inlandssågverk.

Projekthus AB

Kopparfors Sågverk

110 arbetare vid Kopparfors sågverk i Linghed 1908.

Historik över östra Lingshed

Industriepoken Östra Lingshed är helt förknippad med dåvarande skogs- och sågverksbolaget Kopparberg & Hofors AB (sedermera Kopparfors AB). Bolaget hade vid denna tid en smalspårig järnväg på sträckan Norrsundet –Ockelbo – Jädraås – Vintjärn varför man beslutade bygga ut järnvägen till Lingshed för att lösa transporterna av skogsprodukter. Den sista sträckan av Dala – Ockelbo – Norrsundets Järnväg, DONJ, till Lingshed invigdes den 17 april 1888 och frakterna bestod av timmer, styckegods och personbefordran. På midsommardagen samma år antände ett ånglok skogen mellan Lingshed och Vintjärn. Det blev en förödande storbrand som bl. a. antände sju gårdar i Böle och Isala vilka brann ner till grunden. Gårdarna var bl. a. Andersmats, Eklunds, och Kuns. Det har berättats att Hansols August i Böle som då var 15 år, fick springa och samla alla barn i Böle och Isala för att föra dem till sjön och därigenom rädda barnen från branden. Endast en stor tall klarade sig och blev kallad "ensam tall", ett populärt utflyktsmål.

Bolaget som tidigare byggt järnvägen, bestämde sig några år senare att uppföra ett sågverk i viken nedanför stationen. Sågverket stod klart 1897 med bl. a. växelspår från järnvägen. Driften av sågverket krävde mycket arbetsfolk och många inflyttade från Korsnäs där bolaget även hade verksamhet. "Invandringen" medförde en helt ny dialekt som bidrog till uppdelning av Lingshed i en Öst- och Västdel.

Bostäder till arbetarna och järnvägsfolket började byggas. De s. k. "byggningarna", vilka uppfördes i form av flerfamiljsbostäder i fyra kasernliknande hus placerades nedanför Gustafsberg. "Ettan och tvåan" byggdes 1897, "trean och fyran" två år senare. Idag finns endast ettan kvar. Vid kolgår'n närmare sågen fanns två kaserner och två mindre hus. I samband med sågverksetableringen köpte bolaget gårdar eller delar därav. Bl. a. Gammelgårds med stora och lilla ön, Sme-Näset från Smens hemman. Av Kvickers, Erks, Pers Faktorns(från Nygårds) och Solviks Margareta köptes jordbruksmark. Enda undantaget när det gällde bytesaffär var Erkjöns som fick flytta till Isala, vilket de var tacksamma över, för de trivdes aldrig med järnvägen in på knutarna.

Vid Gammelgårds uppfördes två bostadshus som inhyste tre familjer med inalles 33 barn (tre fotbollslag). Trångboddheten var stor. Ännu större var den nog i den lilla "Persstugan" vid landsvägen där det bodde tre familjer. En familj bodde i sommarköket framför källaren och två familjer fick samsas om ett rum och kök i stugan.

För att ytterligare understryka förhållandena kan det berättas att sågen gick i treskift. Tro inte att de som bodde i Pers stuga fick samma skift, nej då, så drägliga förhållanden godkände inte förvaltaren.

Pers stuga var ursprungligen "slogstuga" från Pers i Backgårdarna. Erks slogkammare finns det fortfarande rester av nedanför nuvarande pensionärshemmet.

En stor villa, förvaltarbostad, byggdes på stora ön troligen 102 eller 1903. I regi av förvaltare Zettervall byggdes även ett mindre hus som står kvar än idag. Det var trädgårdsmästarens bostad. En sådan tjänst behövdes då en stor trädgård och park anlades mellan villan och sjön. Björkar planterades med jämna avstånd utefter stränderna på Ön, runt Gammelgårdsviken och Smenäset. Björkarna var förutom prydnad även markering för ridvägar åt "herrsskapet". Från stenbron till villan anlades en vacker allé bestående av lindar.

Häststallar, selkammare och vagnslider placerades nedanför Gammelgårds. Andreas Isberg var som åttaåring några sommarmånader där och polerade mässingen på seldon och vagnar.

Villan på Ön

Förvaltaren Zettervalls enorma villabyggnad och allt övrigt som han bedrev på eget bevåg gjorde att han avskedades från bolaget. Villan revs i början på tjugotalet, fraktades till Vi bruk i Ockelbo och byggdes upp som huvudkontor åt Kopparfors. Med en viss tillbyggnad utgör den idag personalmatsal vid Kopparfors f. d. huvudkontor.

Lingheds Östra skola byggdes 1911. Tidigare fick barnen gå den tre kilometer långa vägen till skolan i byn. Pojkarna gick varannan dag i skolan, däremellan måste dom jobba på sågen eller brädgården.

Nedanför järnvägsstationen fanns en kaj för lastning av malm på järnvägsvagnar. Malmen hade fraktats från Sjögruvan i Borgärdet över Svärdsjön.

På 1920-talet uppfördes en krananläggning i och vid sågviken vid f. d. kolgruvan. Anläggningen användes för upptagning av massaved ur sjön och som sedan lades i stora vältor, de innehöll 95.000 m³ vid fullt lager. Efter torkning lastades detta med samma kran på järnvägsvagnar och fraktades till bolagets massafabrik i Norrsundet. Denna verksamhet upphörde då flottningsarbetet i Svärdsjön slutade. Därefter byggdes en bilkran vid stationen för lastning från bil till järnväg.

Förartornet, som stod på betongsockel ute i viken var 37 meter högt. På upplagsplatsen fanns det ett lutande pendeltorn på räls som var flyttbart i sidled för travning av veden.

Mellan tornen gick en grov wire som lyfte sulfatknipporna ur en ficka på en pråm och där knippornas storlek var anpassade efter järnvägsvagnarna. Sågverket drevs i 40 år till 1937 vilket innebar en snabb avfolkning av Östra Linghed. Bolagets verksamhet upphörde dock helt i samband med järnvägsnedläggningen 1968.

Kranen med tegelbruket i bakgrunden.
Pråmen där virket spelades upp ur sjön.

Ett stort område vid sågen var plats för kolmilor där ribbved från sågningen kolades. Ett stickspår från stationen gick till en kolbrygga norr om landsvägen. Dit kom bönderna med hästar och kolstigar i långa karavaner från deras milor i skogarna. Kolet tömdes i järnvägens lastfinkor för vidarebefordran till kusten för avsalu. Detta upphörde i början på trettioalet. Många värmlänningar flyttade till bolaget i egenskap av kolare och det berättas om hur de tävlade om att vara först vid milorna om mornarna.

I åttio år brukades järnvägen då bandelen Linghed – Jädraås trafikerades av det sista tåget den 30 september 1968. Två år senare nedlades sträckan Jädraås – Norrsundet. Idag finns en 4,5 km lång museibana kvar vilken förvaltas av en klubb under benämningen JtJ, Jädraås – Tallås Järnväg.

En gång i tiden hade DONJ tre rekord att ståta med nämligen:

1. Landets hårdast trafikerade järnväg, då tågsätt på alla stationer stod och inväntade mötande tåg.
2. Sveriges brantaste järnväg utgörande sträckan Linghed – Vintjärn.
3. Den snävaste kurvradien av alla järnvägar i landet.

Smeknamnet "Kråkbanan" tillkom då bolaget planerade sträckan Vintjärn – Linghed. Någon yttrade: "Då får vi åka med tåget till Svärdsjökråkorna". Komforten i vagnarna var kanske inte av högsta klass vilket en gång fick en handelsresande att klaga med orden: "I det här rassliga tåget borde man få betalt för att åka med". En munvig konduktör, Johan Sundkvist, svarade glatt: "Ja, tänk, det har jag faktiskt".

Bolaget hade också jordbruk och tjugotalet kor och fyra hästar i den s. k. "Bolagsgår'n". Efter slåttern vallades djuren av två skolflickor som såg till att de inte gick in på sädesfälten.

Badplatsen på Smenäset hålls fri från timmer genom länsar. Smenäset såldes av Kopparfors AB till Caravan Club som sedan dess driver ett stort husvagnsläger där.

Det finns mycket att berätta om livsbetingelserna för människorna i Östra Lingshed under industriepoken, livet bestod inte enbart av arbete och slit. Föreningsverksamheten var livlig bland arbetarna, särskilt den fackliga. En stark facklig rörelse behövdes i kampen mot bolaget för en drägligare tillvaro. I den andan tillkom Lingsheds socialdemokratiska Arbetarkommun, liksom SDUK, senare med namnet SSU.

De hade på programmet bl. a. studiecirklar, amatörteater och revyer. Folkets Hus byggdes helt på frivillig väg år 1910. Templarorden hade sin verksamhet i Templet.

Lingsheds Idrottsförening bildades och en idrottsplats tillkom. Marken uppläts av Falkgården och bysamfälligheten då bolaget inte ville upplåta någon mark. Det mesta av den mark som föreningen erhöll bestod av myr, men som med oräkneliga frivilliga arbetstimmar fylldes ut till en fotbollsplan med måtten 50X100 meter. Intill planen uppfördes en festplats med dansbana, scen för artistuppträdanden, servering med bord och bänkar och hytter med allehanda försäljning. Utöver detta skjutbana och minigolfbana.

Flera av 30- och 40-talets stora artister uppträdde på festplatsen, som Sven-Olov Sandberg, Ulla Billqvist, Margareta Kjellberg, Harry Brandelius, Karin Juel m. fl.

Det är med vemod undertecknad ser på vad som återstår av det en gång så livaktiga Östra Lingshed.

Av sågverket återstår idag endast några ruiner efter pannhuset. Den stora brädgården är igenväxt liksom det övriga industriområdet.

Minnena från barn- och ungdomsårens idrottspark är påtagliga. Den årliga karnevalen, dansmusiken, doften från kaffeserveringen, "kuren" med alla gotter, skjutbanan, tombolan med lockande vinster och alla glada par på dansbanan.

Det sägs, "Ingenting är som förut" och detta visar denna historik.

Folke Andersson

Hantverk och småindustri

Linghedsborna har genom tiderna varit duktiga företagare och att här räkna upp alla kan bli svårt.

Vi hade under många år Johanssons Mekaniska Verkstad vid Strömmen. Alfred Backström tillverkade tak- och byggtegel. Hans tegel finns ännu kvar på några tak i Linghed, bl. a. hos Sven Erik Eriksson och Backolles uthus, där även ladugården är uppbyggd av Backströms tegel. Axel Möller gjorde också tegel och byggde av det sitt eget hus. Även vid Flosströmmen fanns ett tegelbruk.

Lars Sundström, Erik Hed och Sven Hansson arbetade i många år på rörfirman Ekman & Son. De bildade senare var för sig egna firmor vilka båda har växt i stor skala. Den ena är idag Lars Sundström AB, med två Comfortbutiker, en i Linghed och en i Svärdsjö. Sven Hanssons firma tecknas idag, med namnet Sven Hansson & Co rör AB. Knut Lindholm drev också under flera år rörmokeri.

Erik Lindgren var den förste som installerade radiatorer i hus i Linghed.

Förr hade nästan varje gård en husbehovssmedja, idag finns yrkessmederna. I Gustav Lundgrens Smide och Hovslageri har glöden på härden slocknat och hammarslagen mot smidesstället tystnat. Söderlunds smide övertogs av Uno Olars och har idag namnet Söderlunds Svets och smide.

En av de äldsta smedjorna i byn drevs av Janne Stenberg. Där tillverkades de efterfrågade Stenbergsknivarna. I Nordiska Muséets årsbok 1940 står det följande: ” På det speciella knivbladet fanns ett skaft av masurbjörk med nysilverhölje i båda ändarna, även knivslidan var av nysilver”. Den både vackra och bra kniven kostade fyra kronor.

Erik Nyström startade skrädderi 1908. Dottern Ellida fortsatte yrket efter sin far likaså Erik Nyström d.y. I Eriksberg fanns Skoglunds skrädderi.

I Hans Hedlunds snickeri tillverkades möbler. Till lysnings- och bröllopsdagar beställdes där tavlor som gick under namnet ”kryckor”. Det var en vanlig present både före och efter sekelskiftet. Ända fram till 1940-talet tillhandahölls likkistor hos Hedlunds snickeri. Verkstaden övertogs av John Backlund som även öppnade möbelaffär. Idag drivs den av Leif Kallio och Agneta Zetterberg med firmanamnet Backlunds Möbler AB.

I Danielsgården har snickeriyrket följt släktleden både när det gäller byggnadsarbeten och andra snickerier. Idag för svärsonen Eduard Pajuste yrket och firman vidare.

Johan Viklunds snickarverkstad fanns i Backgårdarna. Sönerna Erik och Klas förde och för den traditionen vidare, även konsten och att tillverka ekor och kyrkbåtar.

Folke Hansson byggde i sin verkstad på åsen den sportstugebetonade Lingshedsstugan.

Daniels Albin i sin
Verkstad.

Möbeltillverkning i Hans Hedlunds Snickeri
Hans Hedlund, John Backlund, Johan Hedlund

Vilhelm Svedlund hade en tid snickerifabrik där han bl. a. under krigsåren framställde gengasved. Vid Hyn tillverkade Höglunds gengaskol. 1940 kom en man vid namn Martin Strömberg till Lingshed och byggde en tjärfabrik ute på Rävilm. Där tillverkades i fortsättningen svamp, träull och spånplattor. Träullsfabrikationen övertogs senare av Höglunds.

Tjära hade i Lingshed tillverkats långt tidigare i så kallade tjärdalar. Sådana fanns i Janmats hage och vid Bondsågen.

Skomakare fanns det nog flera av förr. Att gå till skomakare och "måtta sig skor" det var vanligt och det gällde så väl pliggkängor som svenskor. Hans Backman på Rävilm var en av skotillverkarna och sonen Sven övertog sedan skomakeriet. Till skrået hörde även Victor Björklund, Olers Erik och Hedlund i Byggingarna.

Ifrån Våmhus kom B. E. Olsson till Bölsveden. Han kunde konsten att tillverka spånkorgar och kölistan på hans efterfrågade korgar var lång. Sönerna Jan och Stig förde yrket vidare.

Uppe på Eriksberg fanns A. W. Lindström, driftig plåtslagare, som förutom sönerna tidvis sysselsatte många vandrande gesäller. Sonen stig övertog rörelsen som idag är nedlagd.

På Rävilm har vi idag en flaggstångsfabrik med namnet Svedlunds Flaggstänger HB.

Åke Björkman drev Bjurres som nu ägs av Bosse Bruhn, Bosses Motorservice. I byn fanns tidigare Axel Jacks cykelaffär med tillhörande reparationsverkstad.

När det gäller målare har vi i Gropsveden Gunnar Sandgrens Målerifirma. I Lingsheds Änga finns konservatorerna Sömskar Mathias Persson och hans son Anders Persson.

Med slakt sysslade många, t. ex. Olle Hedkvist som gick hos bönderna och hjälpte till när julgrisarna skulle avlivas. En med samma yrke var August Andersson, han var också murare och sotare. Slakteri fanns även hos Olmats i Änga där bröderna Helmer och Valfrid också sålde kött. Först åkte de omkring med cykel men sedan blev det bil vid köttförsäljningen. Även August Lindholm sysslade med slakteri. Hans mor kokade pölsa och sålde, Lindholms mors pölsa var efterfrågad.. Jenny Lindholm och mor Marta Viklund i Backgårdarna kunde konsten att röka fläsk och skinka i en därför specialbyggd ugn.

I Möllers bagarstuga bakade Ida skorpor och kringlor, för en krona blev det en överfull korg. Hon kokade även karameller och sålde, men med karamellkokningen var hon inte ensam. I bolaget fanns Lina Lagerström som hade stor åtgång på sina karamellstrutar.

Sömmerskor fanns det många av under namnet hemsömmerskor då de ofta gick i gårdarna och sydde. Elin Söderström var "byxsömmerska", hon försåg byns karlar med arbetsbyxor. Flera man kunde anlita var Sofi Nyberg, Ida och Maria Lindholm, Maria Berglund, Nanny Niklasson m. fl.

En storsömmerska kom flyttande från Skärplinge. I sin ateljé på Karlsro lärde fru Landstedt upp många av ortens flickor att bli sykunniga.

Några skaffade sig tidigt s. k. stickmaskiner och fick heta stickerskor. Nämnas kan några som utövade den konsten, Ida Möller, Noaks Agnes Hansson och Tilda Berglund.

Och på stärkkragarnas tid måste ju dessa stärkas ordentligt. Några som åtog sig detta arbete var bl.a. Gina Andersson och Emmy Sandgren.

Änu ett kvinnligt yrke, damfrisörskans. Edit Bäckström-Halvars och Kerstin Hedlund var kanske de första att klippa och "locka" Linghedsdamerna, men följdes sedan av många andra.

Kanske har några yrkesutövare blivit bortglömda. Men det fanns förr, och även idag en vilja att på något sätt finna sitt levebröd och sysselsättning.

Nämnas bör även två till, Anna Söderman och Emma Södergren. Moster Söderman som hon kallades, var något av Bolagets allt i allo då det gällde att plåstra om skador. Alla dessa tillfällen när folk gjort sig illa men inte behövde en läkares hjälp, då stod hon till tjänst.

Emma Södergren kom att bli den första hemvårdarinnan i Linghed, långt innan det fanns hemsystrar och hemsamariter. Det hela började vintern 1941 då en svår influensaepidemi härjade i många hem. Doktor Einar Karlberg bad då Emma gå som hemhjälp. Senare gick hon en kurs för hemsystrar.

Johan Viklund i Backgårdarna, född 1875, tillverkade både möbler, sparkar och spinnrockar för avsalu samt var en skicklig fiolspelar.

Allt som kunde repareras i trä gick Lingshedsborna till Viklunds verkstad med.

En av sönerna sa en gång att vi är på verkstaden så vi hinner dricka 11-kaffe två gånger på dygnet.

Affärer

Alla dessa affärer som funnits i Lingham är mycket unika. Efter en överblick förstår man att det var en by med framåtanda och tillväxt. En av de äldsta var kanske Göranssons lilla affär i Åbacken bortom Strömmen, där man tillhandahöll bl. a. karameller och snus åt dem som färdades på vägen till Falun.

På 1890-talet byggde P. E. Eriksson diverseaffär i byn. Den behöll sitt ursprung till 1947 då en ny byggdes i Hakons regi. Genom åren sköttes Erikssons affär av olika föreståndare. Fru Märta Eriksson öppnade affär i Skoglundsgården som sedan genom tillbyggnad blev förvaltarbostad. Affären i byn blev nu filial till den nya huvudaffär som byggdes i Bolaget 1903. Erik Eriksson övertog sedan båda affärerna. Den i Bolaget drevs till 1972. En ny ägare Sverre Vingfjord drev sedan i några år affär där med helt annat sortiment.

A.H. Lindström byggde i gropsven ett större hus där han hade diversehandel som dock gick i konkurs. Samtidigt fanns som granne en annan affär, ägd av B. A. Sundström. Där såldes musikinstrument, cyklar, karameller m. m. Den drevs förutom Sundström av Johan Svärdström och Olers Gottfrid Eriksson. Inte heller den gick så länge.

B. A. Sundströms Affär

Då båda dessa affärer slutat övertog bybor diverseaffären som flyttades till f.d. musikboden. Den fick namnet Lingham Handelsförening och den

förste föreståndaren hette Karlstedt, efter honom kom Melin. 1925 kom Bror Bylund och affären drevs under namnet Lingsheds Handel. 1964 upphörde affären som då sedan 1933 ägts av Olle Formgren.

Formgrens affär

Hörnboden

En filial till Lingsheds Handel byggdes 1912 med namnet Hörnboden. Den revs 1958.

1897 öppnade C. F. Svensson affär i Olhansgården i Lingshedsbyn. 1904 byggde han en egen fastighet, Nya Hotellet, med rum för resande, servering och specerivaror. Döttrarna Ingeborg, Greta och Hanna drev rörelsen in på 1980-talet.

I Sme mors gård fanns en affär med klockförsäljning och urmakeri. Intill i Zachrissons gård Engströms Manufaktur- och fotoaffär. (båda intill nuv. Folkets Hus).

Karl Johan Johansson hade sin försäljning, som man sa "på treans botten". D. v. s. i övre våningen av arbetarbostäderna nr. 3. 1908 byggde även han egen fastighet med affär. Den låg nere vid landsvägen och fick namnet Karl-Johans. Där såldes korta varor och manufaktur.

Då sågen byggdes i Bolaget och många kom inflyttande behövdes det affärer. Några familjer gick samman och tog hem varor som de delade på. Det hela kallades "Ringan". Så småningom blev det en affär i Kolgår'n med samma namn. Den uppgick sedan i Konsum som 1937 byggde sitt affärshus som drevs till 1962. Föreståndare där var bl.a. Johan Tägtberg och Hilding Söderman.

Interiör Konsum

1903 byggde J. A. Falk en ny gård med bageri, bryggeri och rum för resande. Här bakades allt från småbröd till spisbröd. Falks bröd var känt vida omkring. Sonen Johan övertog rörelsen och drev den i många år, brorsonen Gösta Falk fortsatte till 1972 då bageriet lades ner.

I byn hade Olers John Eriksson börjat med maskinförsäljning med inriktning på jordbruksmaskiner m. m. Han var den som introducerade frysboxen i Lingham. Erik Lindströms Agentur, en annan firma med säte i Hökviken.

Om vi håller oss till Eriksberg fanns där många små affärer med hantverk. En skräddare Pettersson och en möbelsnickare och målare vid namnet Möller. Målare var även Gottfrid Andersson vars son Folke

startade cykelförsäljning med reparationsverkstad för cyklar, radioapparater och senare TV.

Här uppe på Eriksberg finner vi även två modister. Anna Larsson "Modista" började sin hattförsäljning redan år 1923, Dora Landstedt sin 1925. På den tiden var ju hatt för damer ett "måste". Båda affärerna drevs in på 1950-talet.

Tidigt fanns i Eriksberg en kött- och fiskaffär som ägdes av Augusta Lindgren. Hon gifte sig med Johan Hedlund och de byggde om sitt hus Runeborg där hon drev Caférörelse. Den lokalen hyrdes under 1950 och 60-talet av Wasatrafik som väntsal och kiosk. Ännu en kiosk har funnits i Linghedsbyn. Albert Stenberg hade under 1930 och 40-talet en sådan rörelse.

Utom de caféer som redan nämnts var det ett syskonpar Hedberg som även de höll till i Eriksberg Strömdalen med rum för resande drevs till 1935 av fru Bäckström.

Backlunds Möbelaffär i Linghed

ICA-affären

Hemslöjd

Greta Hellström och Aina Backlund

Textil - hemslöjd

Förr tillverkades allt av textilbehovet i hemmen, därför kan man säga att hemslöjden var en viktig del av varje hushåll. Spinnrockar och vävstolar var flitigt i bruk under vinterhalvåret.

Ullen

I varje gård fanns några får, ull behövdes till garner och fårskinnen till fällar och skinnkläder. När den klippta ullen skulle skrubbas satt man framför den öppna spisen, ullen var nämligen lättarbetad om den var varm. Vi och svart ull skrubbades först var för sig, så blandades den till grått. Efter skrubbing finkardades ullen och de mjuka, luftiga små färdigkardade rullarna lades prydligt i korgar, redo att spinnas av.

Garn behövdes till mycket, ibland tvinnades tre trådar tillsammans för stickning av strumpor, vantar och tröjor. Det var först på 1800-talet som stickningen kom igång och då med trästickor.

Äldre var nålbindningskonsten, med en speciell synål gjord av ben "söma" man vantar och sockor. Till en speciell socka som kallades "skotäling", kardades även gethåret i garnet, det höll fötterna torra. Skotälingen var gjord som en tåhätta med lång tunga under foten som räckte upp på hälen. De "sömade" sockorna och vantarna var både varmare och starkare än stickade saker. Vi kan se att i textilier hade vi mycket gemensamt med Ovansjö. Detta berodde på att fäbodarna låg tätt vid gränsen och fäbodkullorna lärde av varandra. Nålbindningen kom från Gästrikland.

Vävgarner behövdes också, man vävde vadmalstyger, klänningstyger och tyg till sockendräkten. Till klänningstyger och sockendräktstyger färgades garnet. I en del garner kardades det även i nöthår. Av dessa garner vävdes de s. k. hårgarnstäckena, som blev översidan på fällarna. I våra trakter skilde sig även dessa mönster från det övriga Dalarnas. Mönstren var mera lika Ovansjömönster, en enfärgad mörkare rand skilde de färggranna rosengångsränderna från varandra. Hårgarnstäckena i Svärdsjö var mycket vackra.

Erks Lisa Eriksson med dottern Lydia, spinner och kardar ull år 1928

Karin Dahlin i vävstolen

Flossateknik eller rya var också vanlig, även dessa mönster liknade Ovansjös mönster. En nyuppvävd rya, efter gammalt mönster finns idag i entrén på Svärdsjö nya vårdcentral.

När det började finnas fabriksspinnerier att tillgå, tillvaratog man även allt kasserat stickulle, detta jämte ull skickades till kardning och spinning. Garnet man fick tillbaka kallades plockgarn, av detta vävdes tyger med varp av bomull. Tyget kallades plockgarnstyg eller halvulle och användes till tunnare byxor, blusar, kjolar och förklädestyg.

Med färgat ullgarn som varp vävdes även de vackra banden till sockendräkten. Dessa band hade namn efter mönster och trådnantal t ex elevensband, essband, gränkrok, A-krok, duva, hjärton m. m. I fäbodkullans uppgift ingick att också tillverka band av olika slag. Till sitt eget bröllop skulle en flicka även ha tillverkat en hel del band att ge bort till bröllopgästerna.

Linnet

Ett viktigt material i hemslöjden var linet. Redan år 1822 anför Hans Jörta ”s2pånad och vävnad av lin till avsalu sysselsätter under vintertiden kvinnor uti åtskilliga socknar, förnämligast uti Svärdsjö, Tuna och Gagnef”. (K. Linge: Svärdsjö socken och Envikens kapell).

Linåkern eller ”linstyttju” såddes vid vårbruket, juli – augusti var linstyttju blått av blom, sedan bildades fröställningen, linknopen. När linet började ”rens´sej”, (nedre bladen gulnar och faller av) då var det dags att riva upp linet.

Det lades nävvis i kors på marken, en hög kallades ”tyssja”. På en sk ”stråka” ströks linknopen av. Ett knippe bands ihop med lin eller halm till en ”fittja”, 30 sådana knippen eller buntar gör en ”rök”. Så var linet klart för rötningen, d v s det lades i sjön i ett sk linsänktji”. Efter 10 – 12 dagar eller då agnarna släppte, togs det upp och sattes på en gärdesgård eller på en hässja för torkning. Man kunde också få eftertorka linet i bastun.

Sedan var det dags för beredning. Först skulle det klubbas med en träklubba. Så skäktades det antingen på en skäktfot eller skäkthjul. Skäkthjul som i Linghed förr drevs direkt med vattenkraft, numera elmotor. Vid skäktingen nöttes agnorna av. Det var en stor konst att hålla lindhällan så att inte allt åkte ner i agnorna, men de gamla skäkterskorna kunde konsten. Linagnorna skakades så att man kunde ta vara på det lin som fanns med, dessa kallades ”skakungar”. Skakungarna bråkades på nytt med ett skäkträ och spans sedan till skakunggarn. Av detta garn vävdes fässingar som man stoppade med halm och blev till madrasser i sängarna.

Sedan skulle linet häcklas, först i grovhäcklan när grovblåna kammades ur. Av detta garn spans garn till underlakan och skjortor.

Därefter var det dags att dra linet genomgrannhäcklan, det blev grannblånor, lämpliga till handdukar m m. Så var det då de fina, silkeslena lINTRÅDARNA kvar, de kallades ”linhälla”. Några hållor snoddes samman till en lintapp, av detta spans det finaste garnet. En flicka skulle spinna så grant att vävrumpen till brudgumsskjortan kunde dras genom vigselringen.

Linskäterskorna: Brita Söderlund, Marta Hedlund, Lisa Thörn och Anna Hansson

Hulda Sundell och Emma Backlund spinner lin.

Mellan jul och Kyndelsmäss surrade spinnrockarna i gårdarna. Dagarna vid spinnrockarna blev långa, ända till sena kvällen, för det skulle vara färdigspunnet till Kyndelsmäss. Man lär ha sagt till unga flickor, att lika många varv som de lät spinnrockshjulet sno på Kyndelsmässodagen, lika många varv skulle de få gå runt med gråtande barn till tröst. Hårda bud. Det var nu viktigt att garnet skulle ut och blekas på snön i vårsolen. Sen skulle det också hinna vävas och än en gång ut på blekning.

Det här var också den tid då man gick bort med "rock" d v s man var bortbjuden för hela dagen och hade spinnrocken eller ullkardningen med sig. Då bjöds det på middag och även lisselmiddag, det var före kaffetårens tid.

En del höll även skymning. Det var den stund då man inte längre såg att arbeta för dagsljus. Ljus tändes inte med detsamma, istället utfördes arbete som man såg att utföra vid brasskenet. De äldre kunde då för en stund låta händerna vila i knät och kanske nicka till. Eller så fick gammelmor för en stund ta barnbarnen omkring sig och förtälja om gången tid.

Inom hemslöjden var det två områden som man offrade tid på, för att utföra vackra arbeten. Det var sängutstyrseln och sockendräkten. De s k hänglakanen broderades med träd- och stjärnornament samt med initialer och årtal, allt gjort i röd korssöm. Örngottshuvorna fick breda broderier i kors- och näversöm även detta i rött. Vad näversöm beträffar har även den kommit från grannsocknen Ovensjö. Namnet näversöm berodde på att tygstycket spändes fast på ett näverstycke, detta rullade ihop sig och tog liten plats. Därför skulle fäbodkullan även ha med sig detta arbete i skogen.

Många är nog de brud- och brudgumsskjortor som har fått sina rikliga broderier utförda just i fäbodskogen. Ett vackert rött hjärta skulle pryda brudgumsskjortan. Manschetten broderades med vitt bomullsgarn i ett sömsätt som kallades vindreva. Handarbetskickligheten framgår även i alla de vackra mönster som konstnärligt trädde på tyll till "styty".

Knyppling är en annan mycket gammal handarbetskonst, likaså frivolitetspets.

Tvätten

Något man oundvikligen tänker på är tvättdagarna. Att tvätta var ingen lätt sak, vi får minnas att allt vatten skulle hinkas upp ur brunnen och bäras in och ut. Inte blev det mycket tvättat vintertid, desto större var smutsklädeshögen när våren kom. Något av vårtvätt kunde förekomma när det bildades smältvattenpussar i någon sänka där man passade på att skölja kläder. Att hugga hål på isen för att skölja kläder förekom också.

Till stora vårtvätten drog man iväg med kläderna till tjärnar, sjöar och åar. Lite varstans efter Hökviksån fanns tvättplatser, likaså vid Ösängstjärn och Hunn'tjärn, Avan och Lingan. Vid tvättplatserna fanns bryggor och järngrytor där de vita kläderna kokades i lut.

Före lutflingornas tid gjordes lut på björkvedsaska. Bekvämast stället att klappa kläder och skura mattor på var vid Strömmen. Där fanns en bassäng med rinnande vatten så att man kunde stå bekvämt medan arbetet utfördes. Det vanliga var att man fick ligga på knä vid någon brygga vilket var jobbigt. Var det sedan tidig vår eller sen höst hände det att vattnet som skvalpade upp frös till is runt knäna. Visst värkte det i armar och händer efter en dags tråget arbete med skurborste och klappträ, ändå var inte tvättdagarna tråkiga.

Oftast var det många samlade vid tvättplatserna, så skratten blandade sig i klappandet av klappträn och kaffepauserna i gröngräset var efterlängtade.

Efter tvätten skulle de bländvita lakanen, handdukarna, örngotten och dukarna manglas. Då kom de stora stenmanglarna till heders, mest använd blev väl den i Backgårdarna. Nu kunde man glädjas åt det vackra, glänsande linet.

Besinna, att det är folkens egna, finaste arv från fordom, dessa gångna släktleds vackraste tankar och deras flitiga händers konstfulla verk som vi ock handskas med.

Sagt av Gustav Ankarcrona

Färgkurs vid Hökviksbron

Från vänster: Edit Johansson, Gunhild Vikström, Greta Skoglund, Hilda Norén, Emma Pers, Anna Englund, Sigrid Södergren, kursledare Kerstin Bergestål, Anna Edgren, Elsa Svärd och Anna Persson.

Linghedsskolans låg- och mellanstadieelever och lärare har genomfört ett projekt om gamla hantverk. Speciellt har man ägnat sig åt lin.

Syftet har varit att:

Förhindra att gammalt hantverk dör ut.

Öka förståelsen mellan generationerna.

Förankra eleverna i hembygdens kultur.

På bilden syns Linghedspojkarna Johan Vallin och David Stål.

I vårens tid

Tänk så härligt uti naturen,
med vårens fläktande ljumma vind.
Man känner sig så högt uppburan,
när den smeker vår bleka kind.
Nu liv och fägring framför oss står
o, tänk så skönt att det blivit vår.

Nu porlar bäcken och fågeln kvittrar,
så glatt sin nya melodi.
Solens strålar på knoppar glittrar,
som sprängs av saven där inuti.
Små sippors vila har tagit slut,
med prakt och fägring de nu slår ut.

Snödropp och krokus i sin blomstring står,
som påminner nu, att det blivit vår.
Regnet faller som kristaller ner
det liv och näring åt jorden ger.
Och solens strålar med all sin makt,
stärker hälsan i vårens prakt.

Andersjons Maj-Lis Eriksson

Kommunikationer

DONJ. = Dala – Ockelbo – Norrsundets Järnväg

År 1887 köpte Kopparbergs –Hofors sågverksaktiebolag Ockelboverken med tillhörande anläggningar och skogar.

Så fort nämnda bolag blivit ägare till allt detta, framkom förslaget att järnvägen, som ingått i köpet och som slutade i Vintjärn, skulle fortsättas fram till Svärdsjön, på dt att man lätt skulle kunna transportera de kolossala timmervaror som erhöles från de inköpta skogarna till närmaste vatten.

Förslaget blev verklighet och redan samma höst började arbetet och järnvägen var färdig i maj 1888.

Från maj 1888 till hösten samma år forslades inte mindre än 300 000 timmer som sedan tippades i sjön. Med avseende på lokomotivspårvidden, 0,891m- stod järnvägen då bland de förnämsta.

F. d. lokförare Yngve Sandberg berättar om sitt liv vid järnvägen i Linghed.

Det var min och alla pojkars dröm att bli lokförare när vi blev stora. Jag minns hur jag och min bror på kvällarna satt och väntade på tåget som så småningom kom ångande över Eriksberg. Då var vi lyckliga.

Så har f. d. lokföraren Yngve Sandberg berättat vid en brasafton i Lingsheds missionskyrka och den berättelsen som ju innehöll mycket mera än denna inledning, upptogs på band, av Helge Jonsson.

Sandberg fortsätter sin berättelse om hur han redan som 12 – 13-åring fick följa sin far i hans arbete vid järnvägen. Yngves bror hade då dött, så han var ensam och började komma in i de vuxnas värld, för att dela deras liv och arbete.

Yngve bar och langade ved till fadern som var rallare på tåget. Det blev strapatsrika år. De bodde 16 man i lokstallarna som var fyllda av kolrök och damm om morgnarna. Det var synd om den flicka som skulle städa där. Yngve berättar även om en lokbas en s. k. "Fräsus", som hette L E Andersson, men kallades allmänt för Leandersson och Svartnäsprästen. Sandberg berättar vidare om den morgonen då det "blandade tåget" skulle gå från Lingshed till Norrsundet. Det var grinigt väder, men order var order och banvakten meddelade att det låg en snödriva i Totra. Den skulle man nog klara av men vattnet i ångpannan tog slut och tågetjäd stannade. Efter snöpulsning, skottning och påfyllning i pannan så fortsatte färden. Dock gjorde snöyran att man just ingenting såg framför sig. Detta föranledde lokföraren att låta semaforen tjuta och långt i förväg anmäla tågetsankomst till Ockelbo.

Vid ett annat tillfälle då vattnet höll på att ta slut i ångpannan beräknades påfyllning i Vintjärn på hemvägen, men de fick inget vatten. De tog då en rövarchans och lät tåget gå av egen fart i medlutet mot Lingshed. Det gick, med endast några få puffar i de få uppforsbackarna.

Yngve Sandberg berättar, inte bara om svårigheter med vädrets makter. Andra årstider, som t.ex. sommaren, har oftast bjudit på andra äventyr men även på naturscenerier. Han minns då Falkåsens kor gick på järnvägen och vägrade gå undan för tåget. Då gick Edvin Höggqvist ut och tittade stint i ögonen på den väldige tjuren som då såg sig föranlåten att vända.

Vid ett annat tillfälle hade de två smågrisar i en låda som skulle till Björnmossen. Ingen var där för att hämta dem. De små kultingarna fick då åka med till Lingsheds station där de fick mat och logi över natten samt resa med tåget till Björnmossen igen, nästa dag.

Älgar har förstås kommit i vägen för tåget ibland och blivit ihjälkörda också, men tack och lov ,aldrig någon människa, säger Yngve.

Mycket fint har man också fått uppleva under dessa resor, fortsätter Yngve. Järnvägen gick ju över de stora myrarna där tjäderspel pågick om vårarna och trandansen tråddes.

Martin Sundkvist

Marin Sundkvist var en tredje generationens "järnvägare". Han var född i Jädraås, men kom som barn med föräldrarna till Linghed, där han växte upp och blev bygden trogen hela sitt liv. Sin utkomst erhöll han genom extra anställning redan år 1925 vid DONJ-banan där för övrigt hans far och farfar haft anställningar.

Sundkvist fick fast tjänst vid Dala – Ockelbo - Norrsundets Järnväg på trettioalet och kvarstod i tjänst i Linghed till dess järnvägen lades ned år 1968. Därefter arbetade han i Jädraås. Han hade då arbetat sig upp från banarbetare, extra stationskarl till stationsföreståndare.

Martin Sundkvist dog på Nyårsdagen 1988, alltså precis hundra år sedan järnvägen till Linghed byggdes.

Posten.

Första poststationen i Linghed var vid järnvägsstationen (DONJ), men flyttades därefter till Sundbergs gård med Klara Tillkvist Jansson som föreståndare. En postbil kom då med posten från Falun.

På en gemensam stämma med Lingheds och Hökvikens byamän den 6 december 1925 upptogs frågan om bättre postgång till Linghedsbyn och Hökviken. Postbilen till Enviken tog inte längre posten från poststationen till byn.

Den 7 februari 1926 utsågs Axel W. Möller till postbärare mot en ersättning av 1 krona per dag och tur. Posten delades sedan ut i Lingheds Handel och i P. E. Erikssons Handel.

Postkontoret flyttades till den s. k. Bolagsgården år 1930. Kersti Blomkvist blev dess föreståndare. Hon gifte sig med Martin Sundkvist och de byggde en egen gård år 1951 och postkontoret flyttade över till deras bostad. Martin hjälpte ofta sin fru i arbetet och han blev den siste föreståndaren innan postkontoret lades ner år 1975.

Lantbrevbärare
Margit Rapp

Lantbrevbärningen började i Linghed år 1937.
Postens lantbrevbärare i Linghed har varit mest kvinnliga. Den första, som skötte den sysslan var Karin Möller. Hon efterträddes av Margit

Rapp och Berit Rapp samt därefter av deras svägerska Margit Rapp. Ruth Pajuste innehade också brevbärarsyslan ett tag.

I Östra Lingham var Gustav Skoglund brevbärare under ett flertal decennier.

Efter att ha burit posten via cykel eller t. o. m. spark, så är lantbrevbäraren numera bilburen och vi som bor här i Lingham anser oss genom lantbrevbärarna erhålla en mycket förnämlig service.

Morgontidningarna distribueras via Tidningstjänst sedan början på 70-talet.

Telefon

Första telefonen i Lingham var även den på järnvägsstationen. År 1919 tillkom telefonväxeln i Carl Möllers gård p Linghamåsen.

Telefonväxelns första föreståndare fru Elin Rydberg. Dotter Alva efterträdde sin mor 1929, då hyrdes växeln in i Albin Danielssons nybyggda gård. Den 16 januari 1949 beslöt bysamfälligheten upplåta mark och en automatisk telestation kunde tas i bruk den 10 juni 1950. Lingham var bland de första byarna i Faluområdet som startade sparbank.

Det allra första bankkontoret av Kopparbergs Läns Sparbank var i P. G. Anderssons hem. Där hölls öppet för in- och utbetalningar.

P. G. Andersson efterträddes av Sven Hansson med Engelbert Lindström och senare Artur Sjögren som medhjälpare.

Sven Höglund blev senare bankchef och sista åren Anna-Britta Stoor. Bankkontoret stängdes år 1983. Det hade då haft sina lokaler i Höglundsgården och sedan i f. d. Dala – Hus.

Kyrkbåtar

Det var inte bara ridstigar och kärrfordonsvägar som användes. Sjösystemet användes ofta både sommar och vinter.

Vid sekelskiftet 1900 fanns fem kyrkbåtar i bruk. De tillhörde olika bydelar och deras namn och tillhörighet var:

Bykälken	tillhörde	Bygålan
Slångkälken	” ”	Slånggårdarna
Crona	” ”	Hökviken
Skryt´n	” ”	Byn och Änga
Räven	” ”	Backgårdarna

Seden med kyrkbåtar avtog efter 1907 och de användes bara sporadiskt. I början på 1920-talet reparerades Skryt´n och Räven. De två sistnämnda finns kvar med Räven i Östansjö.

Linghedsmän med kyrkbåten Skryt'n Kristi Himmelfärdsdag år 1925.

Olhans far, Andersols far, Hansols far Anders Andersson

Skräddar far, Erik Hed, Janjons Johan Hansson, Erik Höglund,

Utter Janis Anders, Hans Johansson, Johan Björs, Johan Pers,

Johan Viklund, Johan Hansols – Andersson och en okänd.

Skogsbilvägar

På 1930-talet beslöt Lingshedsborna att det borde göras skogsbilväg, för att bättre kunna driva ut virket från skogarna. Erik Höglund kom att bli den drivande i denna fråga, för att kunna nå sågen i byn.

Hösten 1932 hade man redan brutit vägen bortom Skifttjärnsbroa. Arbetet utfördes med handkraft, spett, spade, stubbrytare och dynamit. Ett stycke bortom Skifttjärnsbron finns en minnessten rest med datum 30/8 1932 samt initialerna på de tre som därtills arbetat med vägbygget.

De tre var: Olof Hedkvist, Rickard Hedkvist samt Valfrid Hedström. Just vid detta datum var första bilen dit och vände. Ett par månader senare inträffade en olycka där. Stubbrytaren välte och Olof Hedkvist fick ett kraftigt slag av den, och efter 4 månaders sjukhusvistelse avled han.

Eftersom Erik Höglund var eldsjälens i vägbygget och var angelägen om att fortast möjligt nå Hyn, kom vägstakningen att gå uppför Hafsberg. Senare bestämdes dock att vägen skulle gå genom Spjersbodarna.

År 1935 var vägen klar för invigning. Nu ville skogs- och fäbodägarna i Nysjön ha väg till sin fäbod. En kärr- och cykelväg bröts dit. Den blev klar 1939.

Sedan dess har nya vägar byggts och Lingshedsskogarna omfattas av ett helt nät av skogsbilvägar.

Invigningsfest vid Heds stuga år 1935.
Lingshed – Hyns busslinje

Linghed – Hyns Trafikförening u. p. a. startades med att andelar satsades av arbetarna vid Hyns såg, E E Höglund, E Danielsson, m.fl. skogsägare. En styrelse tillsattes bestående av: Johan Björkman, E Höglund, Johan Andersson, Alfred Englund och Emrik Danielsson.

En begagnad buss W 4273 inköptes av Magnussons Omnibusstrafik i Borlänge för 700 kr.

Elis Höglund hämtade den för besiktning den 23 januari 1937. 20 kr. kostade besiktningen och den 27 januari 1937 inregistrerades den för 328:75. Bussen provkördes av Emil Eriksson för 3kr. turen. Den 8 oktober 1937 köptes en släpvagn med olika tillbehör och besiktades. Styrelsearvode 31/12 1937 var 25 kr.

Bensinen kostade 0,26 kr. per liter och olja 1kr. per liter. Personbiljett kostade 7 kr. Bogsering från Hyn 10 kr. år 1938.

Garagehyra för 1937 – 38 – 39 var 60 kr.

Bussen gick en tur upp till Hyn på måndag morgnarna och åter. Då med alla skogsarbetarna. Sedan gick en tur på lördag middag och hämtade hem folket. Matsäck skickades till dem som måste ligga borta för kolning eller för hästskötsel.

Ibland gjordes söndagsutflykter med bussen då vi familjer fick åka med och Karl Lundgren körde. Det hände ibland att bussen inte orkade upp för Hafsbergsbackarna, så vi fick gå ur och gå uppför. Ibland måste bussen bogseras, men den hade ändock en uppgift att fylla, tyckte vi.

År 1939 såldes bussen till Linghed – Enviken – Falu trafikförening med vissa förbehåll. När lånen återbetalats och andelarna räknats så inköptes obligationer.

Kontrakt

Emellan Linghed – Hyns Trafikförening, härnedan kallad säljaren och Linghed – Enviken – Falu Trafikförening, härnedan kallad köparen, är denna dag följande avtal träffat.

1. Säljaren överlåter härigenom på köparen sin ägande omnibuss jämte släpvagn och trafikrättigheter för ett överenskommet pris av ettusentrehundra(1.300:-) kr. som erlägges kontant.
2. Köparen förbinder sig att med minst två turer i veckan måndag – lördag uppehålla trafiken Linghed – Hyn.
3. Övertagandet sker från och med den 1 maj 1939.

Sålunda överenskommet
Linghed – Hyn Trafikförening u.p.a.

Emrik Danielsson Erik Höglund

Säljare

Köpare

Linghed – Enviken – Falu Trafikförening u.p.a.

Matts Nils Ersson

Bevittnas:

Stig Matts Gustav Ström

Detta hände sig vid bussturernas begynnelse i Linghed.

Karl Lundgren var en av Lingsheds första busschaufförer.

Johan Lundin skulle en dag företa sig en resa till Falun per buss.

Men det bar sig inte bättre än att på morron när bussen kom, då hade inte Lundins far hunnit äta sin frukost. Han gick därför ut och vinkade åt chauffören att stanna varvid han talade om sitt dilemma. Karl Lundgren parkerade då sitt fordon vid vägkanten, följde med in och satte sig på vedlåren och väntade medan "ösplan" intogs.

För det gick ju inte an att åka till staden utan att ha ätit ordentligt. Det var de två helt överens om.

Nya Hökviksbron under byggnad 1922
Gamla bron i förgrunden

Dragspelsvägen – Ängavägen

Vägsträckan från Linghed över Klockarnäs fram till Rönndalen hade i många år varit väldigt dålig. Särskilt på våarna då inte tjälen gick ur förrän långt fram på sommaren.

I början på 70-talet började så byinnevånarnas tålamod tryta på allvar. Lingheds – Änga och Klockarnäsborna samlades i Klockarnäs skola till ett protestmöte. Där bildades ett byalag med en interimsstyrelse bestående av Hans-Erik Asplund och Rune Eklund, Klockarnäs och Per –Arne Eriksson Lingheds Änga.

Detta byalag var helt ense om att det skulle kämpas för att få vägen upprustad. Man gick ur gård och i gård och samlade namn på listor. Cirka 200 personer skrev på. Med dessa listor i handen skickades konservator Mathias Persson upp till dåvarande kommunikationsminister Bengt Norling för att framlägga dessa bybors angelägna ärende.

Och det lyckades.

Hösten 1974 var vägsträckan Linghed – Rönndalen klar. Om det var för att den varit så dålig länge eller kanske för att Jan Haglund och kommunikationsministern spelade dragspel för varandra, det låter vi vara osagt. Vägen heter nu i folkmun, Dragspelsvägen.

Krigsåren

Krigsåren i Linghed 1939 – 1945

När kriget bröt ut 2 – 3 september 1939 nere i Polen, tyckte vi ungdomar då att det var så långt hemifrån, men det fick vi erfara att det kom att beröra oss också. Det blev allmän mobilisering med klockringning i kyrkan och på söndagsmorgon satt fullt med mannar i slänten utanför Lingheds Handel och väntade på bussen för inställning på olika orter i landet. Telefon hade inte alla då utan inkallelseordern kom med telegram, som de anhöriga fick vidarebefordra fortast möjligt, ifall någon var på annan ort. Festen på plan inställdes.

Veckan efter hade vi ransoneringskort på en del varor bland annat té och kaffe. Detta utökades sedan så nästan allt var ransonerat, även bensin. Kristidsnämnder fanns i alla byar. I skolan var Kristian Eriksson och Hanna Mårtensson från Borgärdet några dagar i veckan och delade ut ransoneringskort, och andra licenser som hade beviljats.

Matkupongerna var så eftertraktade att när barn föddes var föräldrarna genast där för att hämta ut korten. Vi fick lära oss att blanda och dryga ut så kupongerna räckte. Det bakades bullar av ärtor som maldes, för ärtorna var kortfria.

Havre, kli och ärtor rostades i ugn och blandades med kaffe. Ister blandades med smör m m. Pumpa saltades ,pepprades och stektes, som fläsk och svamp som blev populärt.

Kol och ved fick förvandlas till gengas som drev våra bilar och bussar, som även kunde vara farligt. Vi hade en gammal buss "Mormor", som kördes på linjen Lingshed – Falun, det var mest gamla fordon de satte på "gengaskokaren". En morgon när vi åkte till stan, var vi så klena och vingliga på benen då vi kom traskande till skolan och när vi väl kom dit ville rektorn att vi skulle ta nästa buss hem igen, för vi var så dåliga, som vi också gjorde och även då med gamla "Mormor". Stackars busschauffören han körde flera turer den dagen innan det upptäcktes att "Mormor" läckte gengas.

Bomull var nästan oåtkomlig vara, som vi fick skriva upp oss på lista för att kanske få tur att få om 1 – 1½ år men blandningar som vistra och andra tyger med klister i, fanns. Ull hade folk mera att sticka strumpor och vantar av och även dessa revs sönder då de var utslitna, och blandades med lump "gamla kläder" till s. k. plockgarn, som vi sedan vävde tyg till byxor och blusar av till karlarna.

Under de kalla krigsvintrarna stickade vi knäskydd, vantar med en - två fingrar, hjälmössa med schal att sno om halsen och skickade till våra mannar uppe i kalla Norden, ja, även i Finland, säkert välkomna paket.

Här hemma var det luftbevakning och militärförläggning på IOGT. Högkvarteret för officerarna var hos Janjons, i salen där varkontoret. På taket till IOGT och sedan på vattentornet byggdes en platå där luftbevakningen sköttes, först av unga grabbar och sedan avflyglottorna från byn. Luftbevakarna var från hela landet och ett trevligt inslag för Lingshedsflickorna men kanske inte så populära hos de få hemmavarande bypojarna. Militären var mest gubbar och landstormsgubbar men även de kanske hade sin charm. Lottorna utspisade militären med mat.

När logens lokaler var upptagen fick vi ha våra möten i skolan. Fester och dans hade vi borta i templarlokalen. Missionsföreningen och Frälsningsarmén hade också mycket folk på sina sammankomster. Även militären ordnade fester ibland.

Pingsten 1940 var bensinen helt slut, bara läkare, veterinär och utryckningsfordon fick dispens. Efter något år blev det lättnader så nyttotrafik kunde gå på vardagar och så småningom alla dagar dock ingen trafik efter 18.00 – 06.00 och inte lördag och söndag.

Flyktingar kom hit, norrmän, danskar, finnar, tyskar, polacker och estländare. Vi hade ett flyktingläger uppe efter vägen till Nysjön, som vi kallade Quislinglägret med taggrådsstängsel runt om. De var s. k. politiska krigsfångar. En hel del av flyktingarna mötte sina livspartners och är bosatta här fortfarande.

En tid hade vi mörkläggningsgardiner, så då måste vi ha särskilda mörkläggningsgardiner, och vi måste skruva av lamporna om vi skulle gå ut så att ingen ljusspringa fick synas. Den tiden var mycket spänd för då flög tyska stridsplan över hela Sverige från söder till norr dagligen en viss tid. Det var en hel del finska barn som placerades ut i hemmen för en längre tid. En svår tid för barnen eftersom de inte kunde förstå språket och varför de tappat sina föräldrar. Några har efter 40 år besökt sina fosterhem.

Den 4-5 –6 maj var glädjen stor då freden slöts mellan Tyskland och de nordiska länderna. Edit Johansson och hennes farbror Albin skyndade varje dag (som de berättade på radion att det var fred), upp till Logen och hissade flaggan, den svenska.

Tyvär blev inte de baltiska länderna fria utan fortfarande är de under Sovjets ledning med stränga förordningar.

Under krigsåren i början på 1940-talet kom flera flyktingar till Sverige.

Eduard Pajuste och Edgar Blauvet från Estland har berättat:

”Mitt barndomshem var beläget i Nuva, i sydvästlig riktning mot kusten, c:a 8 mil från Tallin, berättar Eduard Pajuste. Där bodde jag med föräldrar och åtta syskon. Befolkningen där var fiskare och jordbrukare.

Edgar Blauvet berättar att hans far som var distriktsläkare dog då Edgar var 12 år. Modern flyttade då till en industriort cirka 2 mil från ryska gränsen där hon arbetade. Edgar växte upp där och blev tulltjänsteman.

Edgar Blauvet berättar för från vänster: Kjell Hansson, Bäfver Erik Andersson och Stina Dahlstedt.

Men kriget kom och allt förändrades. Männerna blev inkallade till militärtjänstgöring. Eduard Pajuste var endast 17 år då han blev inkallad till tyska armén. Men då rymde han och från maj månad till september 1943 låg han och flera med honom gömda i skogen. De smög sig fram till byn om nätterna likt vildkatter för att få mat.

Så fick de då höra att fiskeriförädlingsföreningens båt skulle gå från Estland till en ö utanför Åbo med tomma fiskelådor. Den 22 september 1943 tog sig 23 personer varav tre flickor ner till kusten där de gömde sig bland båtar och fiskelådor. Fiskeförädlingsföreningens båt lastades full med tomma lådor. Men sedan i skydd av mörkret kastades de av igen och flyktingarna tog plats i båten som styrde mot Sverige.

Vädret var mycket gynnsamt och de lyckades osedda ta sig överhavet i skydd av svensk flagg till Söderarm som blev deras första anhalt. Flyktingförläggningen i Kumbelnäs blev nästa plats. En Estlandssvensk som hette Grönberg var deras tolk.

Till Lingshed kom elva estländare och en dansk i oktober månad 1943. Folket i byn höll som bäst på med potatisupptagning. Flyktingarna möttes vid Formgrens av Erik Hansols och Börje Forsling och på Hansols loge mitt i Lingshedsbyn fick de tillbringa sin allra första natt i Lingshed Den första julhelgen i Lingshed "firade" de i olika hemgårdar i byn där de inbjudits att delta i familjernas helg.

Estländaren Oscar Sigus som då redan varit här ett helt år blev nu dessa sina landsmän behjälplig med att ordna arbeten bland annat vid tjärfabriken på Räviln.

Pajuste och Blauvet berättade för studiecirkeln att de aldrig behövt vara utan arbete. Det fanns alltid jobb att tillgå. Först på tjärfabriken, sedan i skogen med stubbrytning som ju var en kristidsföreteelse, men sedan timmerhuggning i både Alderbacka, Nysjön och Fågelåsen samt Lingsheds sågverk.

Båda berättar om handelsman i Övertänger, Korp Emil Eriksson hur tillmötesgående han var mot dessa utlänningar.

Han hjälpte alltid till med deras problem t ex det första, som var ransoneringskorterna, men då de kom till Emils affär för att proviantera så ropade han alltid in till hustrun Märta att hon skulle sätta på kaffepannan och bjuda. Då vintern varit hård så de inte kunnat hugga utan kassan blivit skral så fick de vara skyldiga tills det kunde klaras upp.

De berättar om alla möjliga problem men också glädjeämnen och tragedier. Studiecirkelns deltagare har också personliga minnen från den här tiden och de passade nu på att fråga vad det blev av övriga i gruppen som kom från Estland till Sverige i samma båt.

Linghedsflickorna minns naturligtvis dessa pojkar, ty romantiken blomstrade också och de nämner namn som förutom Pajuste, Blauvet och Sigus var: Pestel, Heinmets, Puss, Laanemets, Käbi, Treiman, Tanuksalo Loha, Lahä och Targamaa.

Det var fina och trevliga pojkar allihop som blev allmänt omtyckta. De uppträdde ofta med sång och musik vid olika tillställningar i bygden.

Pajuste och Blauvet förtäljer att de efter 7 år i Sverige erhöll svenskt medborgarskap och förutom att de nu är svenskar så räknas de nu också som genuina Linghedsbor och de är verkligen accepterade av alla. Båda gifte de sig med varsin Linghedsflicka.

Edgar Blauvet gifte sig redan år 1944 med Sigrid Jansson och de har sonen Rolf, född år 1945.

Edvard Pajuste gifte sig med Ruth Danielsson och de har söner Thomas, född år 1949 och Per-Gunnar, född år 1952.

Lottarörelsen

Lingheds Lottakår, avdelning 4 under Svärdsjö Lottakår, bildades den 12 oktober 1941. Albert Nyström som var hemvärnschef sände ut en skrivelse, några damer samlades och under Linnea Karlbergs ledning bildades Linghedsavdelningen.

Till styrelse valdes Anna Larsson, ordf, Kerstin Sundkvist kassör, Blenda Bengtsson sekr. Karin Nyström v ordf. AnnaLisa Eriksson sjukv. Edit Larsson, Hanna Eriksson arbetsledare, förplägnadslottor Karin Lundgren, Elly Söderlund, Sara Fosselius, Helmi Johansson, Maja Åkerström, Alma Vallin, Eila Svedlund, Frida Forsling, Eda Törn, Greta Skoglund och Elsa Svärd.

Unglottor Anna Stina Nyström, Karin Blomkvist, Ulla Forsling, Gun Britt Thörn och Iris Larsson.

Avdelningen tecknade sig för två fadderbarn, ett norskt och ett finskt samt för hjälp till sjömansinstitutet och Österriks barn. Varje lotta skulle bidra med 1 kr i månaden . Hjälp erhöll Röda Korset i Norge me babyutstyrslar, Rädda Barnen, Europahjälpens klädinsamling m. fl.

Växlande verksamhet under krigsåren med deltagande i olika övningar. Det stickades strumpor och filter åt våra soldater, likaså överlämnades till gossarna i fält och till Hemvärdnet, sjukbårar, ryggsäckar, regnkläder, kikare m. m.

I julhelgerna besöktes luftbevakningstornen där mannarna bjöds på kaffe och fältjulklappar. En gång skidade Edit och Iris Larsson ända till tornet i Himmelsberget, Svartnäs.

Flyglottaavdelningen bildades i Linghed 1952 och som upplöstes 1978. Flyglottan Ruth Pajuste har varit kårchef i Svärdsjö Lottakår mellan åren 1965 och 1978. Flyglottor var Anna Edgren, Ruth Pajuste, Lisa Vykander, Karin Fjärdsmans, Ulla Hansson, Sigrid Jonsson Ingrid Sjögren, Britta Jonsson Rigmor Nygårds, Carina Höglund- Andersson och Siv Bruhn-Söderlund.

Efter krigsårens beredskap övertogs luftbevakningen i de flesta fall av just flyglottor. Lingheds flyglottaavdelning lydde under F16 Uppsala.

Landstormsgubbarna avlöstes av Hemvärdnet som numera ingår i Svärdsjö-Envikens Hemvärnskår.

Albert Nyström

Hemvärnschef

Karin Nyström

Lotta

Anders Nyström

Ordonnans

Längst till höger Johan Jansson Thörn

Född 1870 död 1958

Soldat Thörn var från Utterns I Lingsheds Änga. Vid 17 års ålder tog han värvning vid Dalregementet som då var förlagt till Rommehed innan det flyttades till Falun.

Han blev soldat och fick namnet Thörn. Därefter blev han korpral och sedan furir.

Johan Jansson slutade år 1938 som Svärdsjö sockens siste indelte soldat.

Allmänt

De fem Lingspöjkarna Valfrid Nyström, Einar Björkman, John Vikström, Erik Viklund och Erik Vidén fick en idé om att göra en resa runt Siljan. Det var år 1923.

De genomförde sin resa som blev ett oförglömligt minne för de fem pojkar. De beslöt därför att göra om den och precis 50 år efter sin första Siljan Runt-resa så åkte de och besökte samma ställen som de gjorde i sin ungdom.

År 1923 var John Vikström chaufför. 50 år senare var det Einar Björkman som satt vid ratten.

Gästande zigenare, tattare, luffare och gårdfarihandlare

Ibland, särskilt på våarna, kom zigenarna hit till Linghed och slog upp sina tält vid järnvägsstation eller på en åker därintill. Det var många barnfamiljer, karlarna förtennade kopparkärl som de större barnen fick gå i gårdarna och hämta.

Kvinnorna skötte hushållet, (till vilket de tiggde ihop), samt hade uppsikt över barnen.

Lagerströms och Bolagsgården hade ofta besök vid mjölkdays.

En kvinna kom in i en gård och bad om mat, men mor i huset vågade inte lämna henne ensam i köket medan hon hämtade något.

Den främmande följde därför med henne ner i källaren och fick där syn på en fin fläskbit som hon prompt skulle ha. Då tyckte mor i huset att det gick för långt och tänkte ge henne separerad mjölk i stället, men se det gick inte alls. Tocka blåå mjölk! Hon ville allt ha oskummad söt mjölk. Hon fick också sin fläskbit innan det bar iväg.

På kvällarna gick folk, både stora och små till zigenartälten och hälsade på av både nyfikenhet och rädsla fick spåkåringarna tyda deras öden. Männerna i tälten var duktiga spelmän.

En gång slog zigenarna läger mitt emot Svenssons kafé och då hade de små bebisar med sig som de badade i en vattenpuss vid vägen fast det var i snösmältningen. De barnen blev kanske inte rena, men härdade. Det hände att stora barn gick någon dag i skolan. Idag är deras levnadsbetingelser helt annorlunda.

På 1920- och 1930-talet kom tattarna med hela familjer och slog sig ner i Lissven där de band sina hästar vid tallarna så skolbarnen var rädda att gå förbi. Kvinnorna gick i gårdarna och skaffade mat. I Backgårdarna kunde de bo flera veckor i taget. Dessa människor sysslade också med förtenning och de sov i lador och barnen lekte ofta med gårdens barn.

Luffarna kom till gårdarna och undrade om det fanns några matrester som blivit över då gårdsfolket ätit. De brukade sova i pannrummet vid sågen där det var varmt.

Andra vagabonder som brukade hälsa på ibland var en stor farbror, klädd i svart långrock, han sålde skosnören som han drog upp ur fickan. En annan hade en ring med stålvispar på armen, medan åter andra sålde både korgar och band m m.

Byfolket blev bekant med många av "handelsmännen".

Korghandlaren Anders Hinders från Våmhus och Ockelbo-Eriksson, en Moberg samt kopparslagare Hillborg var välkända och även välkomna, liksom Hurtigs Alfred från Enviken, med hela sin affär i ett par klädkorgar på cykeln och Vikström från Borgärdet, han med det långa skägget och den svarta vidbrättade hatten.

Alla dessa lite udda människor de satte krydda på vardagen trots allt.

Musikskolans spelavslutning på 1960-talet

Daghem, Lekskola och Fritidsgård

Det var en önskan att kunna göra något för byn och byborna i Linghed som gjorde att Karin Hedman beslutade sig för att upplåta mark för byggnation av barnstuga uppe på åsen.

Glädjen är nu mycket stor hos alla barnfamiljer. Det skall nu uppföras en byggnad innehållande både dagis, lekis och fritis med närhet till ordinarie skolan, bollplan och IOGT – lokalen.

På bilden ses från vänster Gunvor Hansson med barnen Maria och Patrik, Ritha Vestlund med dottern Elin, Karin Hedman samt Annika Norgren med barnen Emil och Johan.

Det här är studiecirkeln som i Studieförbundet Vuxenskolans regi studerat och sammanställt boken: Lingham genom 100 år.

På bilden syns från vänster: Bengt Hed, John Lindström, Erik Hellström, Lisbeth Eriksson, Stina Dahlstedt, Maja Björkman, Aina Backlund, Lisa Andersson, Karin Hansols-Wallin, Bäver Erik Andersson, Greta Hellström.

Sittande från vänster: Lisa Hed-Vykander, Edit Johansson, Karin Fjärdsman, Gunhild Wikström, Anna Edgren och Kjell Hansson.

LINGHED

Linghed är vår by med våra gårdar
Linghed är bygden vi värnar och vårdar
Linghed är sågen, skogen och jorden
Linghed är vägen mot Hjälpbergets topp
Linghed är öspa och mjöluga pärlur
Linghed är Flöttmôlja till söndagsfrukostspis
Linghed är skolan, Logen samt idrott
Linghed är musiken, sjungandet, sången
Linghed är nutid och tid som är gången
Linghed är sjöarna, tjärnarna
dess tillflöden, tillika förlopp
Linghed är fäbodan, arbete och tidsfördriv
Linghed är människors vardag och fest
Linghed är sanden och rullstensåsen
Linghed är byn, Hökviken och Bolaget
Linghed är sambandet öster och väst
Linghed är hemma
Linghed är bäst.

Bilden härintill beskriver några Lingshedsungdomar.

Alla bor de i Backgårdarna eller området vid Strömmen.

Då vi började vår historieberättelse kunde vi snart konstatera att en gång i tiden hade Backgårdarna varit något av ett centrum i Lingshedsbyn. Det mesta folket bodde där.

Nu kan man nästan tala om att cirkeln är sluten. Folkmängden har ökat i Lingshed igen, kanske mest här i denna bydel omkring Strömmen.

Här bor nu år 1988 inte mindre än 20 flickor och 4 pojkar i åldern 3 månader till 15 år.

Dessa härstammar alla från gårdarna

Backlunds, Erks, Heds, Johanssons Pers och Vins.

De unga på bilden heter:

1. John Viklund, 2. Emma Pers, 3. Johanna Backlund, 4. Kristina Backlund, 5. Jonas Burman, 6. Sofia Karlsson, 7. Sara Viklund, 8. Maria Viklund, 9. Malin Johansson, 10. Katarina Backlund, 11. Helena Backlund, 12. Emi Karlsson, 13. Kersti Burman, 14. Anna Pers, 15. Tommy Björkman, 16. Joanna Björkman, 17. Anne-Christin Björkman, 18. Lina Erks, 19. Paula Erks, 20. Cecilia Burman, 21. Louise Björkman, 22. Emelie Björkman, 23. Jennie Gullstrand, 24. Mikael Gullstrand.

Vi låter härmed dessa ungdomar representera

FRAMTIDEN

I LINGHED

Vi i studiecirkeln önskar dem som finns på bilden såväl som alla övriga, både gamla och unga Linghedsbor,

ALLT GOTT!